

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
MERAM TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP ANABİLİM DALI

BOŞANMALARIN ADLİ TIP YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat KAMALAK

UZMANLIK TEZİ

KONYA – 2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
MERAM TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP ANABİLİM DALI

BOŞANMALARIN ADLİ TIP YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat KAMALAK

UZMANLIK TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Şerafettin DEMİRCİ

KONYA

KABUL ve ONAY

Bu çalışmada Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi ilaç ve tıbbi ilaç dışı araştırmalar etik kurulu onayı alınmıştır.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ MERAM TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŞI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı:37

Toplantı Tarihi: 30.09.2016

Karar Sayısı:2016/676;Fakültemiz Dahili Tıp Bilimleri Bölümü Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şerafettin DEMİRCİ' nin "**Boşanmaların Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi**" başlıklı uzmanlık tez çalışması ile ilgili 21.09.2016 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü, Arş. Gör. Dr. Murat KAMALAK' ın retrospektif uzmanlık tez çalışmasının Fakültemiz Dahili Tıp Bilimleri Bölümü Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şerafettin DEMİRCİ' nin sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.
Sorumlu Araştırmacı: Prof. Dr. Şerafettin DEMİRCİ
Yardımcı Araştırmacı: Arş. Gör. Dr. Murat KAMALAK

ASLI GİBİDİR
30.09.2016

Prof. Dr. Saim AÇIKGÖZOĞLU
İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurul Başkanı

TEŞEKKÜR

Asistanlığıma başladığım ilk günden son günüme kadar bir gün olsun desteğini eksik etmeyen, adli tıpın bir meslek değil bir yaşam tarzı olduğunu, adli tıp için yapmadığı fedakarlığın kalmadığını bizzat yaşayarak gösteren, eğitim için yaptığımız vakalarda yeni öğrenircesine heyecanla tutkuyla bizi yönlendiren, bütün bilgi birikimini eksiksiz olarak kendine has tarzıyla öğreten, sürekli olarak disiplinler arası ve bilim insanı bakış açısıyla düşünmem ve sosyal sorunlara geniş bir pencereden bakmamı sağlayıp dar bir kalıba sokmayan, adli tıp yaşam tarzını bir yönetmen titizliğiyle bakış açımına nakşeden; uzmanlık tez aşamasında danışmanım olarak beni dereden alıp okyanuslara yelken açmam konusunda sürekli destekleyen ve yolumu kaybettiğim zamanlarda pusulam olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Şerafettin DEMİRCİ'ye,

Uzmanlık tezi çalışmasına başlamamda motivasyonumu sağlayan ve tez çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen Dr. Veysel GÜRBÜZ, Dr. Mehmet Yılmaz ALPSOY, Dr. Sezai SÖNMEZ ve Dr. Gökhan FİDANCI'ya,

Her zaman desteğini gördüğüm eşim Zekiye KAMALAK ve kızım Özgül KAMALAK'a,

Ömürlerini çocuklarına adayan ve bugünlere gelmemde bir gün olsun sabır, sevgi ve desteklerini eksik etmeyen annem Özgül KAMALAK ve babam İsmail KAMALAK'a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Ocak 2017

Dr. Murat KAMALAK

ÖZET

KAMALAK, Murat. *Boşanmaların Adli Tıp Yönünden Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Tezi, Konya, 2017

Aile toplumun çekirdeği ve temel birimi, aynı zamanda en eski ve evrensel bir kurumdur. Her toplum varlığını sürdürebilmek için aile kurumuna ihtiyaç duyar. Sanayileşme, şehirleşme ve teknolojik gelişmeler, diğer kurumlar üzerinde olduğu gibi aile kurumunu da etkilemiştir. Ailenin yapı, fonksiyon ve rollerindeki değişim bazı sosyal sorunları da beraberinde getirmiştir, bu sorunlardan biri de boşanmadır. Boşanmayı etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Boşanma olayı; dini inançlardan, gelenek ve göreneklerden ve hukuki düzenlemelerden etkilenmektedir.

Boşanma süreçleriyle ilgili çıkan sorunların en fazla yansidiği alanlardan biri de adli tip branşıdır. Araştırmanın örneklemini Konya Adliyesi 1., 4. ve 5. Aile Mahkemesine boşanmak için başvuranlar arasından seçilen bireyler oluşturmaktadır. Örneklem 697 kişiden oluşmaktadır.

Boşanma yaşı erkeklerde ortalama 36.31, kadınlarda 32,63 bulundu ortalama evlilik sürelerinin 9,88 yıl olduğu tespit edildi. Boşanma davalarının 495'inde (%71) davayı açanın kadın cinsiyet olduğu tespit edildi. 240 (%34,4) olgunun boşandıkları anda hiç çocukları bulunmamaktaydı. Çiftlerin boşanma öncesinde ikamet ettiği yer yönünden değerlendirildiğinde, 116 (%23.6) çiftin kayınvalide ve kayınpeder ile aynı evde ikamet etmekteydi. Erkeklerden sadece 5 (%0.7) olgu eşi tarafından aile içi şiddete maruz kalırken, kadınlardan ise 326'sının (%46,8) aile içi şiddete maruz kaldığı, bu kadınların 294'üne (%88,8) sadece eşi tarafından, 32'ine (%9,7) kayınpeder, kayınvalide, kayınbirader gibi diğer aile fertleri tarafından şiddet uygulandığı tesbit edildi. Boşanma nedenlerinin içerisinde 645 (%92,5) olguda şiddetli geçimsizlik (fikren ve ruhen uyumsuzluk) vardı. Boşanma ana nedenlerden biri aldatma oldu. Aldatılan olguların 232'sinde (%33,3) telefon, 161'inde (%23,1) internetin etkisi saptandı.

Evlilik birliğinin sonlanması, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de halen önemli bir problemdir. Boşanmaların büyük bir kısmını içeren evliliğin ilk beş yılındaki problemlerin ne olduğu tespit edilmeli ve çözümler üretilmelidir.

Anahtar kelimeler: Aile, evlenme, boşanma, boşanmanın etkileri.

ABSTRACT

KAMALAK, Murat. *Evaluation of Divorces in Terms of Forensic Medicine*, specialty Thesis, Konya, 2017.

Family is the core and basic unit of a society, and at the same time it is the most ancient and universal institution. Every society needs family institution for the continuation of its existence. Industrialization, urbanization, technological developments has influenced family and the other institutions as well. Change in the structure and functions of family and roles in family brought about some problems one of which is divorce. There are many factors which have effect on divorce. Divorce is highly influenced by religious beliefs, customs, traditions and legal arrangements.

The problems in the process of divorce are encountered very much in forensic medicine. The samples of research has been established among the individuals who applied due to divorce to Konya Judiciary 1st, 4th, 5th Family Court. Sampling has been consisted of 697 people.

The average divorcing age was 36,31 in males and 32,63 in females and the average marriage duration was 9,88 year, in 71% of the cases, it was the female gender who had applied for the court. 240 cases (34,4%) had no children when they got divorced. Before the couples got divorced, 116 (23,6%) had been living with their mothers-in-law and fathers-in-law. Only 5 male (0,7%) and 326 females (46,8%) were exposed to domestic violence, of whom 294 (88,8%) were given violence by their husbands only and 32 (9,7%) by the family members, such as mother-in-law, father-in-law, brother-in-law. The main reason for getting divorced was severe disagreement, both mental and psychological.

The ending of the marriage union is still a major problem in our country as it is in the whole world. The problems in the first five years of marriage involving most of the divorces should be identified and solutions should be produced.

Key words: Family, divorce, marriage, effects of divorce.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELERİN DİZİNİ.....	x
TABLOLARDİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Kuramsal Çerçeve ve Aile Yapısına Genel Bakış.....	3
2.1.1. Aile.....	3
2.1.2. Evlilik.....	4
2.1.2.1. Evlilik Olgusu.....	4
2.1.2.2. Evlilik Öncesi Dönem.....	5
2.1.2.2.1. Eş Seçimi.....	5
2.1.2.3. Eş seçim Kuramları.....	7
2.1.2.3.1. Ortak Özellikler Kuramı.....	7
2.1.2.3.2. Zıt Özellikler Kuramı.....	7
2.1.2.4. Eş Seçiminde Ailenin Rolü.....	8
2.1.2.5. Nişanlılık.....	8
2.1.2.6. Evlilik Öncesi Çift Eğitimi.....	9
2.1.2.7. Evlilik Sonrası Dönem.....	9
2.1.2.7.1. Evlilik Doyumu.....	10
2.1.2.7.1.1. Evlilik Doyumunu Artıran Etmenler.....	10
2.1.2.7.1.2. Evlilik Doyumunu Azaltan Etmenler.....	11
2.1.3. Boşanma.....	12
2.1.3.1. Boşanma Olgusu.....	12
2.1.3.2. Sosyal Yönüyle Boşanma.....	12
2.1.3.3. Boşanma Nedenleri.....	12
2.1.3.4. Boşanmanın Artma Nedenleri.....	14
2.1.3.5. Boşanmanın Süreçleri.....	14
2.1.3.6. Yas Süreci Olarak Boşanma.....	15
2.1.3.7. Boşanmaların Aile Üzerine Etkileri.....	16
2.1.3.7.1. Boşanmaların Eşler Üzerine Etkileri.....	16
2.1.3.7.2. Boşanmaların Çocuk/Çocuklar Üzerine Etkileri.....	18
2.1.3.8. Ebeveyne Yabancılaştırma Sendromu.....	19
2.1.3.9. Ortak Velayet.....	19
2.1.3.10. Boşanma Uyum Programları.....	20
2.1.3.10.1. Boşanmış Ebeveynler İçin Hazırlanan Eğitsel Programlar.....	21
2.1.3.10.2. Boşanmış Aile Çocukları İçin Hazırlanan Eğitsel Programlar.....	21
2.1.3.11. Evlilik Yaşantısı ve Boşanma Sürecinde Aile İçi Şiddet.....	22
2.1.4. Batı Ülkelerinde ve Türkiye’ de Boşanma Oranları.....	23
2.1.4.1. Konya Bölge Müdürlüğünün 2015 Yılında Hazırladığı Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.....	26
2.1.5. Hukuksal Süreç.....	33
2.1.5.1. Konu İle İlgili Kanunlar.....	34

2.1.5.1.1. Anayasa.....	34
2.1.5.1.2. Medeni Hukuk.....	34
2.1.5.1.3. Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Kanunlarda Bulunan Maddeler.....	36
2.1.5.1.4. Anlaşmalı Boşanma.....	38
2.1.5.1.5. Aile Mahkemeleri.....	38
2.1.5.1.6. Boşanmanın Tarafları Açısından Genel Sonuçları.....	39
2.1.5.1.7. Çocuk Teslimi Hakkındaki Kararların Yerine Getirilmesi.....	40
2.1.5.1.8. Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Çıkarılan Kanunlar.....	40
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	44
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	44
3.2. Verilerin Toplanması.....	44
3.3. Verilerin Analizi.....	44
4. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	45
4.1. Genel Bulgular.....	45
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	55
ÖNERİLER.....	70
KAYNAKLAR.....	74
EKLER	

SİMGELER ve KISALTMALAR

EYS	Ebeveyn Yabancılaştırma Sendromu
ASAGEM	Ail eve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼
T¼IK	T¼rkiye İstatistik Kurumu
TMK	T¼rk Medeni Kanunu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Avrupa Ülkelerinde Kaba Boşanma Oranları 1960-2014 arası.....	23
Tablo 2: Avrupa Ülkelerinde Evlilik Dışı Dünyaya Gelen Canlı Doğum Oranı.....	27
Tablo 3: Boşanma Davasını Açan Cinsiyete Göre Değerlendirme.....	45
Tablo 4: Boşanma Davasını Açan Cinsiyete Göre Olguların Yaşları - Yaş Farkı - Anlaşmazlık Yılı - Evlilik Süresi.....	45
Tablo 5: Boşanan erkeklerin evlenme Yaşı dağılımı.....	46
Tablo 6: Boşanan kadınların evlenme Yaşı dağılımı.....	46
Tablo 7: Boşanma Davasını Açan Kadın Yaş Grubu.....	46
Tablo 8: Boşanma Davasını Açan Erkek Yaş Grubu.....	47
Tablo 9: Boşanma Davasını Açan Bireylerin Anlaşmazlık Yılı	47
Tablo 10: Boşanma Davasını Açan Bireylerin Evlilik süreleri	48
Tablo 11: Boşanan Bireylerin Çocuk Sayısı	48
Tablo 12: Boşanan Bireylerin Evlenme Şekli.....	48
Tablo 13: Boşanan Eşlerden Erkeklerin Eğitim Durumları	49
Tablo 14: Boşanan Eşlerden Kadınların Eğitim Durumları.....	49
Tablo 15: Boşanan Eşlerin En Son Beraber Yaşadığı Yer (il-ilçe-Köy).....	49
Tablo 16: Boşanan Eşlerin En Son Beraber Yaşadığı Ev.....	50
Tablo 17: Boşanma Nedenleri	50
Tablo 18: Boşanan Eşlerin Sigara-Alkol-Uyutucu Uyuşturucu Madde Kullanımı	51
Tablo 19: Boşanan Eşlerden İntihara Teşebbüs Edenlerin Sayısı.....	51
Tablo 20: Boşanan Eşlerde Psikiyatri, Cinsel İşlev Bozukluğu ve Kronik Hastalık	52
Tablo 21: Boşanan Eşlerin Fiziksel Şiddete Uğrama Sıklığı.....	52
Tablo 22: Boşanan Eşlere Fiziksel Şiddeti Kimin Uyguladığı	52
Tablo 23: Çocuğa Fiziksel Şiddeti ve Eşe Cinsel Şiddeti Kimin Uyguladığı.....	53
Tablo 24: İnfertilitenin Boşanmaya Etkisi	53
Tablo 25: Cep telefonun Boşanmaya Etkisi.....	53
Tablo 26: İnternetin Boşanmaya Etkisi.....	53
Tablo 27: Yoksulluk Nafaka Miktarı Bağlanma Yönünden Değerlendirme	54

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Dünyamızda olduğu gibi ülkemizde de meydana gelen hızlı değişim, her alanda olduğu gibi sosyal ve kültürel alanları da çok etkilemektedir. Bu değişimden etkilenen kurumların ilk başında aile kurumu gelmektedir. Aile bir toplumun temel yapısını oluşturan çekirdek vazifesi gördüğü için, aile yapısını etkileyen herşeyin toplumun da yapısını etkileyeceği kaçınılmaz bir sonuçtur. Güçlü toplumlar oluşturmamız için aile yapısını muhafaza etmek, sosyal bir devlet olarak güçlü temellere oturarak her yönüyle aile yapısının desteklenmesi gerekir. Kişilerin ilk eğitimine başlayıp ömrünün sonuna kadar şekillenecek olan gelişim sürecinin temeli aile yapısında atıldığı için, aileyi oluşturan bireyler sosyo kültürel yönden ne kadar zengin bir bilgi dağarcığına sahip olurlarsa ailede yetişen çocuğun hayata uyum sağlaması için gerekli bilgi donanımına daha kolay ulaşabileceği gibi ülkesi ve milletine faydası da daha yüksek olacaktır. Bir ülkeyi kalkındırmak için ilk yapılması gerekenlerden biri ailenin sağlam temellerde kurulup uyumlu devam etmesi için yapılan hizmetler olması gerekmektedir. İnsan yaşamındaki her değişiklik bir uyum süreci gerektirmektedir. Evlilikte olduğu gibi boşanmada da hem eşler hem de çocuklar için uyum süreci gerekmektedir.

Aynı zamanda çocukların küçük yaşlarda anne-baba boşanması gibi zorlu bir süreçten geçmek zorunda olmaları onların kişilik gelişimlerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çocukların bu yaşantıyı sorunsuz bir şekilde atlatabilmesi gelecekte toplumun sağlıklı bireylere sahip olmasını sağlayacaktır. Son yıllardaki veriler göstermektedir ki tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de boşanmaların sayısı artmaktadır (TÜİK 2015).

Adli tıp alanında boşanma nedenleriyle ilgili sosyal bir konu üzerine çalışma yapmamızın amaçlarından birisi, adli tıpın hayatın her alanıyla ilgilendiği, evliliği boşanmaya götüren nedenlerin, hayatın boşanma süreçleriyle ilgili çıkan sorunların en fazla yansıdığı alanlardan birinin de adli tıp branşı olmasındandır.

Boşanmalarda etken olan faktörlerin çoğu ile ilgili olarak, fiziksel şiddet, akut veya kronik fiili livataya maruz kalma, kronik veya psikiyatrik hastalık ve cinsel işlev bozukluğu gibi durumlarda, mahkemeler ve savcılıklar adli tip bilir kişi raporu istemektedir. Adli tip raporunu düzenleyen bilirkişi son durum değerlendirmesi yaparken evliliği boşanmaya götüren süreci kapsamlı şekilde analiz edip; başvuruları incelerken örneğin fiziksel şiddet mağduru eşlerden birisi geldiğinde, fiziksel şiddetin ne zaman başladığı, eğer çocukları varsa çocuk olmadan önce ve çocuk olduktan sonra fiziksel şiddetin artıp artmadığı, fiziksel şiddeti uygulamamaya yönelik psikoterapi almak isteyip istemediği, psikiyatrik bir hastalık veya cinsel işlev bozukluğu ile gelen şahsın bulgularının ne zaman başladığı, patolojik bir nedene bağlı olup olmadığı araştırılıp araştırılmadığı, beyinde meydana gelen bir kitleden mi yoksa kişinin kendi cinsiyetini farklı hissetmesinden mi kaynaklandığı, bu hastalıktan dolayı tedavi olmak isteyip istemediği gibi konularda değerlendirme yaparken biyopsikososyal olarak irdeleyerek boşanma sürecindeki sorunlar hakkında daha net bilgi elde edilebilmesidir.

Ayrıca ülkemizdeki boşanmalarda ki artışın nedenlerinin tespiti yapıp eşlerin ayrılma sebeplerinden hangilerinin önlenilebileceği, evlenmeden önce kişilerin anlayışında evliliğin sağlam bir zemine oturtulması, evlilikten beklentilerin gerçeğe uygun olması yönünde eğitim verilmesi, boşanmada çiftlerin evlenme-boşanma yaşlarının, evlilik süresi, çocuk sayısı, çiftlerin eğitim seviyesi, tıbbi nedenler, yaşadığı yer, kimlerle yaşadığının etkisi olup olmadığı, boşanmadan sonra eşlerin ve çocuklarının hayata daha çabuk adapte olup geleceğe iyi bakmaları, ekonomilerini boşanma sonrası erken aşamada düzeltmek için neler yapılabileceği, boşanmayla hayatın sona ermediği, boşanmış kadın ve erkeklere çevredeki insanların bakış açısı boşanmadaki hangi nedenlerin sosyal çalışma yapılarak en aza indirilebileceği, ekonomik olarak son yıllarda gelişen teknoloji ile aile bağının güçlenip güçlenmediği, aileyi hangi yönlerde olumsuz etkilediği, çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kuramsal Çerçeve ve Aile Yapısına Genel Bakış

Bu konuda yaptığımız çalışma ve araştırma sonuçlarının daha iyi değerlendirilebilmesi amacıyla; evlilik, evliliğin tarihten günümüze toplumlarda ve dini inanışlardaki yeri, boşanma, hukuksal boyut, sosyal hizmet ana başlıkları altında ve evlilik konusu ise; evlilik öncesi dönem, eş seçimi, eş seçimi yaparken dikkate alınan hususlar, eş seçiminde ailenin rolü, nişanlılık, evlilik öncesi çift eğitimi, evlilik doyumunu, evlilik doyumunu artıran etmenler, evlilik doyumunu azaltan etmenler alt başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.1. Aile

Ailenin çok çeşitli tanımları yapılmakla birlikte geleneksel olarak aile; kan, evlilik veya evlat edinme yoluyla akraba olan ve birlikte yaşayan, ekonomik birlik oluşturan, çocuk sahibi olan ve yetiştiren iki veya daha çok insandan meydana gelen bir birim olarak tanımlanır (Benokraitis,1996).

Bir arada oluş şekillerinin çeşitliliği, yaşam stilleri ve yaşamın organize edilmiş tarzı açısından, çeşitli aile tiplerinden söz etmek mümkündür. Toplumsal hayatta rastlanan en yaygın aile formları aşağıda yer almaktadır (Gladding, 2002).

1. Çekirdek Aile: Karı koca ve çocuklardan oluşan aileler, çekirdek aile olarak kabul edilmektedir.

2. Tek Ebeveynli Aile: Tek bir ebeveynle biyolojik veya evlat edinme yoluyla sahip olunan bir çocuktan meydana gelen aile yapısıdır. Ebeveyn boşanmış, dul veya hiç evlenmemiş olabilir.

3. Yeniden Evlenme Yoluyla Kurulan Aile: Ebeveynlerden en az birinin ikinci (veya daha fazla) evliliğini gerçekleştirdiği, ilk evliliklerden getirilen çocukların da yer alabildiği evliliklerdir.

4. Ataerkil Geniş Aile: Kuşakların dikey genişlemesi ve sınırlı bir şekilde yatay

genişlemesiyle oluşan bu aile biçiminde, baba, evli oğulları, gelinleri ve torunları aynı evde oturmaktadır (Timur 1972. s.234).

Aile yapıları genel olarak, “büyük aile” ve “çekirdek aile” olarak sınıflandırılmıştır. Günümüzde aileler genelde anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileler şeklinde görülmeler bile, büyük aile bağları çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmektedir (Onur, 2000. s.103).

Geleneksel toplumların geleneksel aile tipinde “biz” duygusu hakimdir, otoriter ve hiyerarşik yapı içerisinde örf ve adetler toplumsal ilişkileri düzenler. Teknolojik toplumun çekirdek aile tipinde, “ben” duygusu hakimdir, demokratik temelli, eşitlikçi yapıda, akla uygun norm ve değerler toplumsal ilişkileri düzenler (Işık, 2006). Sosyolojik perspektif açısından bakıldığında aile tipini belirleyen en önemli faktör olarak içinde yaşanılan toplumun tipi ön plana çıkar.

Günümüz Türk ailesi hakkında yapılan araştırma sonuçlarında, çekirdek aile yapısının toplumsal değişim sürecinde daha da yaygınlaştığı ve demokratik, çağdaş bir aile yönetiminin benimsendiği ortaya çıkmıştır (Ünlü, 1993).

Ailenin başlıca işlevleri arasında, cinsel doyum, üreme-çoğalma, çocuğun bakımı, eğitimi ve sosyalleşmesi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra prestij, koruyuculuk, ekonomik ve psikolojik görevler gibi bir takım fonksiyonlardan söz edilebilir (Sanay, 1990).

2.1.2. Evlilik

2.1.2.1. Evlilik Olgusu

Tarih boyunca insanoğlu zamanla belirlenen sosyal normlar çerçevesinde bir aile oluşturmaya ihtiyaç duymuştur. Sağlıklı bir toplum, sağlıklı ailelerden oluşmuş bir toplumdur. Evlilik, yaklaşık M.Ö.2000 yılından günümüze kadar temel niteliklerini koruyarak devam eden ve vazgeçilemeyen bir kültür olgusudur (Yıldırım, 1993, s. 249).

Evlenme davranışı, insanoğlunun en temel davranışlarından biridir (Çilli, Kaya, Bodur, Özkan ve Kucur, 2004, ss. 1-5). Evlilik, birbirinden farklı ilgi, istek ve ihtiyaçlara

sahip iki insanın, birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk sahibi olmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları bir ilişkiler sistemi, karşılıklı bir dayanışma ve toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamalar dışında tutulan cinsel gereksinmelerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırıldığı bir kaynaşmadır (Özügürlü, 1990, s. 9). Adler (2003, s. 179), evliliğin önemini “içinde yaşadığımız uygarlıkta sevgi ve eşitlik sosyal ödevlerdir. Gerçekte evlilik, insanlığın ayakta kalmasını sağlamaya yönelik bir eylemdir” sözleriyle belirtmektedir.

Cutler ve Radford (1999, s. 148), birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşıyan, birbirlerini sosyal açıdan destekleyen, birlikte isteyerek zaman geçiren, üyeler arasında açık iletişim olan, kriz durumunda birbirine kenetlenen bireylerin oluşturduğu sistemi gerçek anlamda evlilik olarak akim etmektedirler.

Evlilik, doğada olmayan, insanın kurduğu bir kültür kurumudur. Evlilik sorunlarının bunalımlarıyla başa çıkma yollarını aramak istemeyenlerin iddia ettikleri gibi, evlilik modası geçmiş bir kurum değil, bütün zorluklara karşın devam etmesi toplum sağlığı açısından gerekli olan ve çağın değişimiyle, değişebileceği de kabul edilen temel toplum birimidir (Yavuzer ve diğerleri, 2003, s. 201).

Evlilik kurumu, evrensel bir kurum olarak görülse de farklı toplumlarda bu kurumun değişik özellikler taşıdığı dikkati çekmektedir. Genel olarak geleneksel bir anlayışın akim olduğu evlilik kurumu giderek eşitliğin akim olduğu modern bir yapıya dönüşmektedir (Rathus, Nevid ve Rathus, 1998, s. 117).

2.1.2.2. Evlilik Öncesi Dönem

2.1.2.2.1 Eş Seçimi

İnsan gelişimi aşamalarından birisi de yaş, beden ve ruhen belli bir olgunluğa ulaştığında yaşamını nasıl, kimlerle, hangi işte, hangi şehirde devam edebileceğine karar vermesi aşamasıdır. Bunlardan birisi de bireyin evliliğe karar vermesi yani evli bir birey olmaya karar vermesi ve devamında eş seçimidir.

Şenel (2004, s. 62), eş seçiminin insan yaşantısındaki en önemli kararlardan biri olduğunu ve bireyin geri kalan yaşamını, vereceği bu kararlarla birlikte birçok yönden olumlu veya

olumsuz yönde etkileyebileceğini ifade etmektedir. Bu kararlar birlikte kişi, bundan sonraki yaşamını kiminle sürdüreceğine, kiminle birlikte yol alıp, gelişip değişeceğine, nasıl bir yaşam sürdüreceğine ve hatta kimden çocuk sahibi olup, kiminle birlikte çocuk yetiştireceğine karar vermiş olmaktadır.

Ünal (1996)'ın, evlilik adayları bireylerin eş seçimi ölçütlerindeki psiko-sosyal faktörleri belirleyerek evliliğin düşünülmesinde etkin olan unsurları derecelendirmek için yaptığı çalışmasında; kadınların kendileriyle eşit ya da daha yüksek öğrenimli bir kişiyle, erkeklerin kendilerinininkine eşit ya da daha düşük öğrenimli biriyle evlilik kararı aldıkları (s. 16) saptanmıştır.

Lewis ve Spanier (1979; Akt. Delaney, 1993), evlilikleri gelecekte daha kaliteli ve kararlı (stabil) olan çiftleri inceledikleri araştırmalarında; sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faktörler yönünden büyük ölçüde birbirine benzeyen çiftlerin evliliklerinin daha mutlu olduğu, kişisel ve duygusal kaynakları ve hayat tecrübeleri birbirine benzeyen, kişiler arası iletişimleri yüksek, duygusal ve ruh sağlıkları iyi, olumlu benlik algısı olan, eğitim seviyesi yüksek, fiziksel sağlığı iyi ve yaşları çok genç olmayan bireylerin yapacağı evliliklerin başarı şanslarının daha fazla olduğu, mutlu ailelerde yetişen bireylerden oluşan evliliklerin başarı şanslarının daha fazla olduğu, mensup oldukları ailelerinin, birbirlerinin ailelerinin (kayınvalide, kayınpeder, kayınbirader, vb.) ve yakın arkadaşlarının desteğini alan çiftlerin evliliklerinin daha başarılı olduğu (s. 21) hususlarını tespit etmişlerdir..

Larson ve Holman (1994), “eğer çiftler eş seçimi konusunda gerçekçi olmayan inanç ve beklentilere sahip olurlarsa büyük olasılıkla iletişimlerinde ve ilişkilerinde hayal kırıklığı duygusunu yaşayacaklardır.” (s. 228) ifadesini kullanmıştır.

Wood ve Stroup (1990), her bireyin aile sisteminin incelenmesi ve evlilik ilişkilerinde bu kalıpların etkisinin göz önüne alınması hususunu savunmaktadırlar. “1+1=2’ye inanmanın hatalı olabileceğini örnek göstererek yalnızca iki kişinin evlendiği göz önüne alınsa bile aslında her bireyin ailesinin açık ve gizli yollarla ailenin değerleri, kuralları ve önyargılarını bireylere aktardığı bir gerçektir” (s. 249) diye belirtmektedirler.

2.1.2.3 Eş Seçimi Kuramları

Eşlerin kişilik özelliklerinin birbirine benzerliğinin veya benzememesi ile ilgili görüşlerden birisi, yaşam tarzları birbirine benzeyen çiftlerin evliliklerinde daha fazla mutlu olduklarını savunurken bir bölümü ise kişilik özellikleri farklı olan çiftlerin eksik olan yönlerini tamamlayarak kendilerini daha mutlu hissettiklerini öne sürmektedirler.

Bilen (1983, s. 37), eş seçmede aranan özellikleri ortak özellikler kuramı ve zıt özellikler kuramına göre açıklamaktadır.

2.1.2.3.1 Ortak Özellikler Kuramı

Eş seçmede “ortak özellikler” kuramına göre; evlenecek kişiler, benzer özelliklerinin fazla olduğu kişilerle evlendiklerinde evlilik şanslarının fazla olacağına inanırlar (Bilen, 1983, s. 38). İlgi alanları ve yaşları benzer olan çiftlerin evlilik memnuniyet derecelerinin yüksek olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Larson ve Holman, 1994, s. 230). Aksu (1998, s. 17), toplam 88 çift üzerinde yaptığı çalışmada benzer özelliklere sahip kişilerin daha uyumlu evlilikler yaşadığını göstermiş ve benzerlik ilkesini destekleyici bulgulara ulaşmıştır.

2.1.2.3.1 Zıt Özellikler Kuramı

Zıt özellikler kuramına göre; Bilen (1983), “birbirinden farklı özelliklere sahip olan çiftlerin yaşamlarında farklı paylaşımlar yaşanacak ve kişisel özelliklerdeki bu farklılıklar evlilik yaşamına olumlu bir çeşitlilik olarak yansiyacaktır” (s. 38) savını savunmaktadır.

Lauer (1997; Akt. Turan, 2004, s. 8) ve Warren (1999; Akt. Turan, 2004, s. 8), “Her ne kadar farklılık çekici olarak algılansa da, çiftler arasındaki benzerlikler bankadaki paraları gibi, farklılıklar ise borçları gibidir.” (s. 8).

2.1.2.4 Eş Seçiminde Ailenin Rolü

Tarhan (2007), evlilik kararında ve eş seçiminde, dolayısıyla evliliğin kuruluş ve

ilerleyen dönemlerinde evlilik doyumuna kök ailelerin etkisi hakkında önemli tespitlerde bulunmuştur. Evlilik kararında ailenin etkisi dolaylı ve doğrudan olarak ele alınabilir. Dolaylı yoldan etki; çocukluk döneminde yaşanan olayların şekil verdiği düşünce ve davranış kalıplarıyla gerçekleşir. Kadının erkek, erkeğin de kadın modeliyle ilgili davranış ve düşünce kalıplarını daha çok anne ve baba şekillendirir. Örneğin, bir kız çocuğunun babası veya ağabeyi ile kurduğu ilişki, beyinde bir erkek modeli oluşturur. Bu model onun karşı cinsle ilgili tavrını belirler. Ancak bu dolaylı etki gerçekçi değildir. Çünkü evlenilecek kişi ile anne ya da babanın aynı kişiliğe sahip olması mümkün değildir (Tarhan, 2007, ss. 38-40).

Psikanalitik kuramın kurucusu Freud, eş seçmeyi çocukların ana babadan karşı cins ebeveynine karşı hissettikleri yakınlık ve hayranlığa bağlamakta, bilinçdışı karmaşık süreçler yoluyla kızların babalarının, erkeklerin annelerinin özelliklerini taşıyan eşleri seçtiklerini belirtmektedir (Özgüven, 2000, ss. 51-62).

Arıkan (1999, s. 229), evlilik söz konusu olduğunda tarafların yalnızca kendi değer, düşünce ve bireysel kimlikleriyle evlilik ilişkisine giremediklerini, çoğu kez evlenecek kadın ve erkeğin ailesinin değerlerinin, tercihlerinin etkili olduğunu savunmaktadır. Bunun yanı sıra ailenin inanç ve değerlerinin bireyin kimliğini belirlediğini belirtmektedir.

2.1.2.5 Nişanlılık

Eş seçme sürecinde tarafların birbirlerini tanıması ve yasal boyutu da bulunması yönünden “nişanlılık” dönemi önemli bir aşamadır. Türk Medeni Kanunu nişanlanmanın amacını, “nişanlanma, evlenme sözü ile olur” şeklinde belirtmiştir. Nişanlılık, evlenmek için ciddi ve samimi bir karara ulaşıldığının çevreye duyurulması, evlenmeye karar veren kız ve erkeğin evliliklerinin ne dereceye kadar uygun olduğunun son bir kez daha sınanması ve evlilik için planlar yapılmasını sağlayan bir dönemdir (Özgüven, 2000, s. 46).

Nişanlı gençler, geleceklerini düşünmeli, planlar yapmalı, kararlar almalı, evlilik yaşamlarına ve geleceğe yönelik önemli konularda fikir birliğine varabilmelidir. Bu

konuların açıkça konuşulup, tartışılıp anlaşmaya varılmaması, evlendikten sonra büyük sorunlar yaratabilmektedir (Özgüven, 2000, s. 46).

2.1.2.6 Evlilik Öncesi Çift Eğitimi

Ailenin gelişimsel aşamaları ile işlevleri arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir. Ailenin yaşam döngüsü modeli, aileyi yaşam döngüsüne sahip bir organizma gibi görmektedir. Becvar ve Becvar (1982; Akt. Çamur, 2000, s. 18), ailenin tıpkı kişilerin geçirdiği gelişim aşamaları gibi belli aşamalardan geçtiğini belirtmektedir. Aile üyeleri farklı aşamalarda, farklı rol ve görevlere sahip olup o aşamaya özgü sorunlar ile karşılaşabilmektedir. Aile yaşam döngüsü kuramcıları, aile yaşam döngüsünde belirli bazı plato ve geçiş dönemleri olan evrelerden söz etmektedir.

Aile hayatı zaman zaman stresin etkisiyle değişime uğrar. Bireylerin başarısız veya tatminsiz olduğu durumların çoğunda, mensup oldukları aile içinde bu döngünün düzenli işlemediği gözlenir (Göç, 2006, ss 137-139). Ayrıca, Karataş ve Duyan Çamur (2002, s. 18), yaptıkları çalışmada; ücretsiz hizmet veren Toplum Merkezlerinde yapılan çalışmalarda, öncelikli hedef kitlesi içinde yer alan kadınlara büyük ölçüde ulaşılabildiğini, ancak erkek nüfusa yönelik hizmetlerin yetersiz olduğunu da belirtmektedirler.

İl (2001, s. 58), yaptığı çalışmada; ailenin kuruluş aşamasında sağlam bir temele dayalı olmasının, gelecekteki mutluluk ve doyumun hem dozunun hem de sürekliliğinin belirleyicisi olduğunu belirtmekte, bunu sağlamak için daha eğitim yıllarında verilecek aile hayatı eğitimi derslerinin, evlilik konusunda bilinçli tercihleri, aile yaşamında da daha rasyonel tutum ve davranışları gündeme getireceğini savunmaktadır.

2.1.2.7 Evlilik Sonrası Dönem

Evlilik sonrası dönem; evlilik doyumunu, evlilik doyumunu artıran etmenler, evlilik doyumunu azaltan etmenler olarak ele alınmıştır.

2.1.2.7.1 Evlilik Doyumu

Evlilik doyumunu, aile bağının sağlam temellere dayanıp devam etmesi için gerekli

olup psikolojide son yıllarda en çok incelenen konulardan biri olmuştur. Evlilik bireyin diğerine yüksek düzeyde bağlandığı, iki kişi arasındaki evrensel bir olaydır. Bu yapının sürdürülmesi, evlilik ilişkisi içerisinde bulunan kişilerin karşılıklı olarak psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. (Gökmen, 2001, s. 15). Evlilik doyumu, eşlerin evliliklerinin niteliğine ilişkin bireysel algıları olarak kabul edilmekte ve eşlerin ilişkilerinden mutlu ve hoşnut olmaları olarak tanımlanmaktadır (Binici, 2000, s. 21).

Kocadere (1995, s. 23), yapmış olduğu araştırmada evlilik doyumuna etki eden 14 alan olduğunu belirtmiştir. Bu alanları şu şekilde sıralamıştır; baskınlık, benzerlik, boş zaman, boşanma düşünceleri, cinsellik, çocuk, duygu, ev işleri, evlilik dışı ilişki, gelir, iletişim, iş, sorunlar ve sorun çözme, sözel ve fiziksel şiddet.

Williams, Riley ve Risch (1999), evlilik öncesi çift eğitiminin orta vadeli sonuçlarının görülebilmesi amacıyla 1-8 yıl evli olanlar arasında yaptıkları araştırmada (eğitim almış) 3195 çifte ulaşmış ancak, bunlardan 513 çift ankete cevap vermiştir. Aynı şekilde, Azizoğlu-Binici ve Hovardaoğlu (1996), tarafından evlilik sorunu nedeniyle psikolojik yardım almamış 50 evli çift ile, Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği'nin evli çiftler için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapmak için görüşülmüştür. Bu araştırmada da 250 çifte ulaşılmaya çalışılmış, ancak 50 çift ile görüşülebilmektedir. Bu durum, ülkemizde çiftlerle çalışma yapmanın güçlüğüne gösteren ve araştırmacıları zorlayan göstergelerdendir.

2.1.2.7.1.1 Evlilik Doyumunu Artıran Etmenler

Cutler ve Radford (1999, s. 150), aralarında iyi bir ilişki bulunan, çocuklarının geleceğini, güvenliğini düşünen ve geleceğe iyimser bakan, açık iletişim kuran evlilik sisteminin sağlıklı bir aile yapısını temsil ettiğini belirtmektedirler. Robinson ve Blanton (1993, s. 38), evlilikleri en az otuz yıldır devam eden ilişkileri belirleyen en önemli öğelerin yakınlık ve iletişim becerileri olduğunu belirtmektedir. Evlilikte mutluluk, çiftlerin ilişki kurma becerileri ile de yakından ilişkilidir (Erbek, Beştepe, Akar, Alpkın ve Eradamlar, 2005, s. 72).

2.1.2.7.1.2 Evlilik Doyumunu Azaltan Etmenler

Weiten (1985; Akt. Fidanoğlu, 2006, s. 25), evliliklerde sıkıntıya neden olan

problemleri Şu Şekilde özetlemiŐtir; evliliğe ilişkin gerçekçi olmayan mutluluk beklentilerine sahip olmak, eşlerin rol beklentilerine ilişkin birbirinden farklı görüŐlere sahip olmaları, ekonomik sıkıntılar, eşler arasında, yetersiz olduğu dŐŐnlen iletişim, eşlerin yakın akrabalarına maddi ya da manevi açıdan bağımlı olması, eşlerin birbirlerinden kopuk olması ya da ruhsal sorunlar nedeniyle ortaya çıkan cinsel sorunlar, ocuk sahibi olduktan sonra ortaya çıkan sorunlar, eşlerin ilgi alanlarının birbirinden farklı olması nedeniyle birbirlerinden uzak kalmaları, kıskançlık, sadakatsizlik, aŐkin bitmesi, bir eşin üstünlük taslaması gibi genel nedenler dolayısıyla evlilikte sorunlar yaŐanmaktadır.

Markman, Stanley ve Storaasli (1988, s. 212), kişisel ihtiyaçların baskı altında tutulması, ailenin uyum ve adaptasyon seviyesinin dŐŐk olması, iletişim eksikliği, iletişimde kavgacı olmak, çiftlerin aile değerleri ve beklentilerindeki uyumsuzluklardır.

Osmond (1977, s. 143), mutlu evlilikleri olan çiftlerin karar vermede birlikte davrandıkları, kararlarda uzlaşmaya vardıkları, eşlerden birinin kararlardaki baskınlığı ve eşler arasındaki güç dengesinin çok büyük farklılıklar göstermesi durumlarında evlilik doyumunun azaldığı ve boşanma oranının yüksek olduğu bulunmuştur.

Kocadere (1995, s. 155)'nin iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik 100 çiftle yaptığı araştırmada eşlerden her birinin eşinin akrabalarıyla olan geimsizliğinin, kötü evliliklerde iyi evliliklerden dört kat daha fazla olduğu, iyi evliliklerdeki eşlerin boş zamanlarını eşleriyle daha fazla birlikte geçirdikleri, kötü evliliklerde maddi sorunların evliliklerinde problemlere yol açtığını belirten deneklerin oranının iyi evliliklerdeki deneklerden yaklaşık iki kat fazla olduğu, iyi evliliklerde eşlerin duygu ve düŐüncelerini birbirleriyle daha fazla paylaŐtıkları, kötü evliliklerde önemli konulardaki kararların daha çok tek taraflı alındığı, iyi evliliklerde ise eşler tarafından birlikte alındığı, belirtilen bu konuların çeşitli demografik özellikler açısından da farklılık gösterdiği bulunmuştur.

2.1.3 Boşanma

Boşanma eşler hayatta iken evlilik ilişkisine mahkeme kararı ile hukuken son

verilmesidir. Boşanma, hayat boyu süreceği, her zaman yan yana ve birbirine destek olunacağı inancıyla kadın ve erkek tarafından kurulmuş "Resmi" beraberliğin, aile kurumunun, sona erişinin hukuksal sürecini ifade etmektedir. Boşanma bazı evliliklerde kaçınılmazdır (Akıntürk, 1996, s.252; Berksun, 2005, s. 5-6).

Satir (1980; Akt. Fisher, 1998, s.1), boşanmayı, bireyin yaşamının tüm alanlarını etkileyen metaforik bir ameliyat olarak tanımlamakta ve boşanmanın köklerinin, evlenme aşamasındaki koşullar ve umutlarda saklı olduğunu belirtmiştir.

Bu durumu Stahmann ve Hiebert (1997), Premarital and Remarital Counseling isimli kitaplarında “gerçekten iki tane ruh sağlığı son derece iyi yetişkin arasında bile sağlıklı evlilik ilişkisi olabileceği bir gerçektir” (s. 18) ifadesi ile belirtmişlerdir.

2.1.3.1 Boşanma Olgusu

Mutsuz bir evliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve genel sağlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Hawkins, 2005, s. 445).

2.1.3.2 Sosyal Yönüyle Boşanma

Boşanma kavramı birçok yetişkin ve çocuğu etkilemesi nedeniyle sosyal bir fenomendir. O halde bireysel sebepler değil, aynı zamanda sosyal sebepler de bu tabloya katkıda bulunmaktadır (Uyar, 1999, s. 5).

2.1.3.3 Boşanma Nedenleri

Türk Medeni Kanunu 161-165. maddeleri, boşanma işlemlerini standartlaştırmıştır. Özel boşanma nedenleri; zina, hayata kast, pek kötü ve onur kırıcı muamele, küçük düşürücü suç işlemek, haysiyetsiz hayat sürmek, terk ve evliliği çekilmez kılan, iyileşmesi mümkün olmayan akıl hastalığı olarak sıralanmıştır. Genel boşanma nedeni ise 166. madde de evlilik birliğinin sarsılması veya ortak yaşamın yeniden kurulamaması, eşlerin boşanmada anlaşmaları ile fiili ayrılık nedeniyle ortak yaşamın kurulamaması olarak belirtilmiştir.

Evliliğin bitmesine yol açan sebepler çok çeşitli olabilmesine karşın, en çok görülen sebepler şunlardır; ekonomik sorunlar, eşlerin sosyo-kültürel yapı farklılıkları, cinsel sorunlar, iletişim bozukluğu, eşlerden birinin ihaneti, aile içi şiddet, zevk ayrılıkları, eşlerin birbirlerini ihmal edişi, ailelerin aşırı müdahalesi, eşlerden biri veya her ikisinin ailelerine bağımlı ya da zayıf kişilikte olmaları, çocuk olmaması, ciddi ekonomik ve sınıfsal farklılıklar, yaş farkının fazla olması, erken yaş evlilikleri, aile baskısı ile evlendirmeler, taraflardan birinin ani kişilik ve yaşam pratiğinin değişmesi, psikiyatrik sorunlar/depresyon, panik atak, şizofreni vb., uyuşturucu, alkol ve kumar alışkanlığı (Hortaçsu, 1991, s. 37).

Tarhan (2004, s. 106)'a göre ise, evliliğin yıkılmasında gerçek sebep sevgi, saygı ve güven bağlarının zayıflamasıdır; ekonomik sıkıntılar, ilgisizlik, eğitimsizlik, iletişim kuramama, aldatma, kişilik çatışması gibi faktörlerin çoğu birer belirtidir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün "Boşanma Nedenleri Araştırması"(2009a, ss. 138-141) sonuçlarına göre boşanma nedenleri genel olarak; evliliğin daha kuruluş aşamasında etkili olan; evlenecek kişilerin ailelerinin evliliği onaylamamaları, bireylerin ailelerinde boşanma olaylarının (anne/baba, kardeş ve diğer aile bireyleri) yaşanması, evlenen çiftlerin ailelerinin birbiriyle uyumlu ilişkiler kuramaması, evlilik öncesinde eşte fark edilen olumsuz özelliklerin değişeceğine ilişkin beklentiye girilmesi ve evlilik ilişkilerinde çiftlerin ailelerinin baskıya varan müdahalelerinin olduğu saptanmıştır. Bu tür sorunlarla başlayan evliliklerde sorunların tolere edilerek çözümlenmesi beklenirken, aksine sorunlar katlanarak hatta başka sorunları da beraberinde getirerek eşleri boşanma sürecine itebilmektedir. Ayrıca, eşler arası iletişimsizlik ve bundan kaynaklanan sorunlar, ekonomik sorunlar (borçlu olma, sorumsuzluk, iflas vb.) ile eşlerin birbirleriyle farklı karakter özellikleri taşıması gibi özelliklerin boşanmada etkili olduğu tespit edilmiştir.

2.1.3.4 Boşanmaların Artma Nedenleri

Boşanmanın hızla artmasının birçok nedeni vardır. Toplumsal ve kültürel tüm

değişmeler ve bunların aileye yansması, boşanmaların artışından sorumlu tutulabilir. Kentleşme hızına bağlı olarak boşanmalar artmıştır. Kırsal kesimde boşanmalar daha azdır. Çünkü kadının ekonomik özgürlüğü yoktur. Ergin (2008)'e göre, kentleşmeye bağlı olarak kadın haklarının gelişmesi, eğitim düzeyinin yükselmesi ve kadının toplumsal yaşama katılımı beklenenin tersine evlilikte uyumu artırmamıştır. Ailenin yaşam düzeyi yükselmiş ama aileye rol çatışması girmiştir. Bunun sonucu olarak da boşanma kentlerde daha da artmıştır (s. 102).

Schulman (1974; Akt. Ross, 1977, s. 37), boşanma oranları ve bunların sebeplerine bakarak evlenme kararı alan çiftlerin evliliği tanımadan ve mutlu evliliğin gereksinimlerini bilmeden, aşk ve evlilik üzerine hayaller kurarak evlenmeye karar verdiklerini, müstakbel eşlerini kurdukları bu hayallerde yerleştirdikleri, ancak çiftlerin kendi aralarında mevcut olan basit farklılıkları bile göz ardı ettiklerini, evlilik gerçekleşikten sonra da; aşk ve evlilik konusunda hayal kurduklarını gerçeklerle yaşamaya başladıktan sonra anladıklarını, bu durumun da çiftlerde büyük hayal kırıklığına neden olduğunu belirtmektedir.

2.1.3.5 Boşanmanın Süreçleri

Bohannan (1987; Akt. Uyar, 1999, s. 20), boşanmanın altı paralel süreçten oluştuğu görüşündedir. Bunlar şunlardır:

Duygusal boşanma; evliliğin çözülme sürecidir. Bu ilk evrede en azından eşlerden birinde, ilişkilerinde duygusal isteklilik ve arzular azalır.

Hukuki boşanma; evlilik sürecinin kanun önünde de çözülmesi ve bunun ilan edilmesi sürecidir.

Ekonomik boşanma; aile aynı zamanda ekonomik bir birimdir, çoğunlukla karı ve kocanın mülkiyetlerinin birleşiminden oluşur.

Anne-baba olarak (ebeveyn) boşanma; anne babanın birbirinden boşanmasıdır, çocuklardan boşanmaları demek değildir.

Toplumsal boşanma; toplumsal yaşantıda çok büyük değişikliklerin tetikleyicisi olabilir. Boşananların çoğu evlilik dönemlerinde oluşturdukları dışarı arkadaş ilişkilerinde büyük hayal kırıklıkları yaşadıklarını ifade etmektedirler.

Ruhsal boşanma; kişiliğinden kendinin ayrışması ve eşin yokluğunun etkisi anlamına gelir. Bu süreç boşanmış kişinin tekrar otonomi ve tamamen bağımsız bir hal kazanıncaya kadar sürer.

Gençcan (2010) ise, boşanmanın bir sürecin başlangıcı olmadığını, aksine sürecin sonu olduğunu belirtmekte ve boşanma sürecinin evrelerini “Bilinmelidir ki boşanma davası açıldığında, taraflar arasında çoğunlukla uzun yıllar sürebilen ve boşanmanın ilk evresi olan duygusal boşanma gerçekleşmiş durumdadır. Genellikle en azından ekonomik boşanma yapılmıştır bile. Bu anlamda karşı tarafa tekrar şans verme olasılığı da kalmamıştır. Kaldı ki şans verme bile eşlerin gönüllü olmasına bağlı olup gönüllülük de tükenmiştir (s. 92).” ifadesi ile belirtmektedir.

2.1.3.6 Yas Süreci Olarak Boşanma

Wiseman (1987; Akt. Sucu, 2007, s. 12), yas sürecini beş evreye ayırmıştır:

İnkâr evresi, bu evrede evlilik, baskı ve sıkıntılı tarzda devam eder.

Kayıp ve depresyon evresi, bu evrede kişi, sıkıntılarının evliliğiyle ilişkili olduğunu farkına vardığında, tipik ilk reaksiyonu; anlamlılık kaybı, üzüntü, depresyon, yalnızlık hissi ve diğer insanlarla iletişimden çekilme oluşur.

Kızgınlık evresi, boşanmanın daha gerçekçi bir düşünce halini almaya başlaması ve kızgınlık hislerinin daha da artması.

Yeni yaşam evresi ve kimliğe uyum sağlama evresi, boşanma bir gerçek olarak algılanır ve her bir birey, bu yeni gerçekle başa çıkmanın en etkin yolunu bulmaya çalışır.

Kabul ve yeniden işlev görme evresi, bu evrede yeni oluşmuş başa çıkma

yöntemleri pekişir.

2.1.3.7 Boşanmaların Aile Üyeleri Üzerindeki Etkileri

Boşanma eşler için mutsuz bir evlilikten çıkış olsa da ailenin yıkımı, dağılması demektir. Boşanma eşleri ekonomik yönden sarsar, ruhsal yönden örseler, toplumdaki durumlarını etkiler. Bu nedenle, boşanma evlilik öncesi özgürlüğe tam bir dönüş veya kurtuluş sayılamaz (Yörükoğlu, 2004, s. 267).

Satir (2001,s.1), aile hayatı ile o ailede yetişen çocukların gelecekte kazanacakları kişilik arasında güçlü bir bağ olduğunu, bireylerin toplumları oluşturduğu bilinciyle olan en güçlü ve en doğru insanları yetiştirmenin çok önemli olduğunu belirtmektedir.

2.1.3.7.1 Boşanmaların Eşler Üzerindeki Etkileri

Çoğu evlilik kavga, gürültü ve çekişmeli bir dönemden sonra, hayal kırıklığı ile biter. Eşler karmaşık duygular ve endişe içindedir. Her iki eş özellikle arada çocuklar varsa kendini boşanmadan dolayı belli ölçüde sorumlu tutar ve suçluluk duyarlar. Bazı eşler ise işin kolayına kaçarak karşısındakini suçlar. Kendi suçunu önemsiz group eşininkini abartabilir. Bazı eşler ise “kendimize bir şans daha verseydik evliliğimiz yoluna girebilir miydi” diye düşünebilirler.

Boşanma çoğu kez çeşitli sosyal, ekonomik ve ruhsal sorunlara yol açar. Bu sorunlar hem kadınlarda hem de erkeklerde görülmekle birlikte, kadınların erkeklere göre daha çok yoksunluk çektikleri ve örselendikleri görüşü ağır basmaktadır. Karşılaşılan sorunlar yaşa, evlilik süresine, kırsal ve kentsel kökenli oluşa, gelir, eğitim ve mesleki statü düzeylerine ve sosyal destek sistemlerine göre yoğunluk kazanmaktadır (Çelik, 2006, s. 14).

Özellikle kadınlar boşanma sonrası daha çok sorunla karşı karşıyadır. Arıkan (1990, s. 244), araştırmasında, boşanmış bir kadının ana sorunlarını üç tane olarak tespit etmiştir; en fazla belirtilen sorun olarak % 56 gibi büyük bir oranla ekonomik sıkıntı, % 12’lik bir oranla çocukların geleceğinin belirsizliği, % 7 oranıyla yalnızlık sorun olarak bildirilmiştir.

Boşanmada eşlerin en çok maruz kaldıkları psikolojik rahatsızlık depresyondur. Kadınlar daha açık belirtiler gösterirken erkekler içki, sigara, gece hayatı gibi zararlı alışkanlıklar eşliğinde örtülü depresyon yaşayabilmektedirler. Genel olarak depresyonun belirtileri; en az iki hafta süreyle hayattan eskisi kadar zevk alamamak, isteksizlik, içinden bir şey gelmemek, uyku bozukluğu, iştahsızlık, bazen iştah artışı, yorgunluk, uyuduğu halde dinlenememe, unutkanlık, dikkatte azalma, konsantre olamama, cinsel zevk ve istekte azalma, huzursuzluk, sıkıntı, sinirlilik, gerginlik, ağlama, durduk yerde ölümle ilgili şeyler düşünmektir. Ayrıca, depresyonda geviş getirme anlamında ruminasyon olur. Beynin geviş getirmesidir. Beyin sürekli olarak geçmişte yaşadığı olumsuz şeyleri hatırlar. Evliliği, çocukluğu ile ilgili yaşadığı sorunlar, kendisinin işlediği günahlar, sorunlar aklına gelir. Bazen çok ufak şeylere takılır. Bazen de geçmişle ilgili kaygılı düşünceler gelişir. Kendisinin hastalanacağı, çocuklarının, eşinin öleceği ile ilgili kaygı duyar. Depresyona yüzde 90 kaygı eşlik eder. İş performansında düşme önemli belirtilerdir (Tan, 2009, s. 2).

Bireyin boşandıktan sonra kendini yeniden hayata bağlaması ve geleceğe olumlu bakma açısından adapte etmesi için üç temel unsur rol oynamaktadır:

- 1) **Ekonomik Koşullar:** Para sorunu içinde bunalan anne veya baba gelişim yapamaz ve büyük olasılıkla mali sorunların içinde bunalıp tıkanır ve bu sorunların ötesine geçemez.
- 2) **Çocuk Sayısı:** Çocuk sayısı arttıkça anne ya da babanın kendi sorunları için ayıracağı zaman ve enerji azalır ve birey çocuklarına bakmanın ötesinde kendi sorunlarıyla olumlu bir biçimde ilgilenemez.
- 3) **Destekleyici Çevre:** Boşanan bireyin çevresinde onu seven, ona destek ve yardımcı olan kimseler varsa boşanmanın olumsuz etkisinden kurtulması daha kolay olur (Cüceloğlu, 2003, s. 384).

Yavuzer (2003, s. 134)'e göre eşinden ayrılmış kimseler, kişisel, mesleki, cinsel ve sosyal alanlarda kendilerini yeniden tanımlama gereği duymakta ve yeni kimlikleriyle bütünleşmeye çalışmaktadırlar.

Nitekim Arıkan (1990, s.) araştırmasında; görüşülen boşanmış kadınların %

40'ının boşandıktan sonra kendisi gibi boşanmış başka kadınlarla arkadaşlık kurduğunu ve ortak sorunları olan kişilerin birbirlerine daha fazla destek olabildikleri ve yalnızlık duygularının hafiflemiş olduğunu tespit etmiştir.

Pryor ve Rodgers (2011, s. 235), sıkıntı ve depresyonun boşanma sürecinde olduğu gibi boşanma sonrası süreçte de devam edebildiğini, kadınların uzun vadede daha fazla psikolojik sıkıntı yaşayabildiğini ve boşanmış ebeveynlerdeki uzun vadeli sıkıntılarda ekonomik güçlüklerin önemli oranda pay sahibi olduğunu belirtmektedirler.

Arıkan (1990, s. 250) araştırmasında; boşanmaya kendisi veya eski eşiyle birlikte karar vermiş boşanmış kadınların büyük çoğunluğunun uzun vadede, evlilik dönemine kıyasla kendisine daha fazla güvendiğini, kendisinden daha hoşnut ve kararlı olduğunu tespit etmiştir.

2.1.3.7.2 Boşanmaların Çocuk/Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Boşanma kararında, boşanma evresinde, boşanma sonrasında en çok çocukların etkilendiği ve eşlerin bu durumun önemini boşanma kararı sürecinde yaşadığı olaylar neticesinde yeterince değerlendiremedikleri için, boşanma sonrasında çocuklarda oluşan psikolojik sorunlar ve boşanmanın çocukların kişilik gelişimlerine ve sosyal hayatlarına etkileri incelenmiştir.

Kuşkusuz bir çocuk fiziksel ve psikolojik gelişimini en güzel şekilde ailesinin içinde tamamlar. Çocuk hem annenin hem de babanın ilgisine, sevgisine, şefkatine muhtaç bir varlıktır. Çocuğun ruhsal ve zihinsel açıdan sağlıklı olmasının başta gelen şartlarından birisi elbette ki kişiliğinin ideal bir aile tarafından yönlendirilmesidir (Tarhan, 2004, s. 4).

Yavuzer (2003, s. 134), yetişkinlerin yaşadığı bu zorlu boşanma sürecinde çocuğun etkilenme düzeyinin; büyük ölçüde tarafların aile kurumuna ve özellikle çocuklarına verdikleri değere ve yaklaşıma, çocuğun yaşına, eşlerin sosyo-ekonomik ve kültürel koşullarına bağlı olduğunu belirtmektedir.

2.1.3.8 Ebeveyne Yabancılaştırma Sendromu

Thayer ve Zimmerman (2003, s. 96), anne ve baba arasındaki iletişimin, çoğunlukla birbirlerinden öç almak için altın bir fırsat gibi olabileceğini, boşandıktan sonra, anne ve babaların çoğunlukla evliliklerinde elde edemedikleri şeyleri boşandıktan sonra elde etmeye ya da bunu “doğru göstermeye” çalıştıklarına dikkati çekmektedirler. Çocuğun tüm aşamalarında oldukça olumsuz şekilde etkilendiği, kimi durumlarda, o an çocukla ilişki içinde bulunma hakkı olan ebeveynin, bu hakkı diğer eşe devretme zamanı geldiğinde zorluk çıkardığı, çocuğu teslim etmediği ve bunu yaparken karşı tarafı cezalandırma kastıyla hareket ettiği görülmektedir (Koçyıldırım, 2010, s. 96). Thayer ve Zimmerman (2003, s. 119) bu sahneyi, işi boşanmaya getiren dinamiklerin sil baştan defalarca yeniden oynanma fırsatı olarak nitelendirmektedir

Ebeveyne yabancılaştırma sendromunun (EYS), temel göstergesi, çocuğun diğer ebeveyne karşı haksız bir iftira ve karalama kampanyası içinde olmasıdır. Çocuğun beyni yıkanarak diğer ebeveyninin düşman olduğunu zannetmesi sağlanır (Gardner, 1998, s. 17). Ebeveyne yabancılaştırma sendromu, çocuğun annesini de babasını da sevmeye ve her ikisi tarafından sevmeye olan büyük ihtiyacının ebeveynlerden biri tarafından bilinmemesi halinde yüklenmeye zorlandığı bir yüküdür (Sommer, 1997; Akt. Beykont, 2012, s. 2).

2.1.3.9 Ortak Velayet

Gelişmiş ülkelerde çiftler arasında giderek yaygınlaşan bir düzenleme de çocukların velayetinin müştereken üstlenilmesidir. Bu velayet biçimi genellikle müşterek fiziksel velayet ve müşterek hukuksal velayet şeklinde uygulanmaktadır. En yaygın olan düzenleme, eşlerin çocukların hukuksal velayetini müştereken üstlenmeleridir. Ancak birçok ailede eşler, çocukların hem fiziksel, hem de hukuksal velayetini birlikte üstlenmektedir. Çocuklarla ilgili kararlar tamamen müşterek alınmaktadır. Müşterek fiziksel velayette ise çocuklar ya belirli sürelerle anne ya da babaları ile yaşamakta ya da çocuklar aynı evde yaşamayı sürdürmekte, anne ya da baba belirli sürelerle onlarla birlikte yaşamaktadır (Benedek ve Brown, 1997, s. 38).

Ortak velayet ile birlikte çocuklar zamanlarının en az %30'unu her bir ebeveyn ile ayrı ayrı geçirebilmektedirler. Amerika'da şu anda fazla yaygın olmasa da yeni boşanan çiftlerin 1/5'i ortak velayet konusunda anlaşmaktadırlar. Amerikalı çocuklardan 1/4'ünden fazlası-17 milyon çocuk-babaları ile birlikte yaşamamaktadırlar. Amerika'da yapılan araştırmalar; baba ilgisinden uzak büyüyen kızların diğerlerine göre 2,5 kat fazla istenmeyen hamilelik yaşadığını ve %53 daha fazla intihara teşebbüs ettiklerini, erkek çocukların ise % 63 daha fazla evden kaçtığını ve % 37 daha fazla uyuşturucu bağımlısı olduğunu, kız ve erkeklerin iki kat daha fazla oranda okulu bıraktıklarını, iki kat daha fazla cezaevlerine düştüklerini ve dört kat daha fazla duygusal ve davranışsal problemler yaşadıklarını göstermektedir. (<http://www.gocrc.comvehttp://members.tripod.com/~mdcrc/sharprnt.html-erişim-12.11.2012>).

Ortak velayetin çocuklar için en üstün yanı çocuklara, her iki ebeveyn ile yakın ilişki sürdürme olanağı tanınmasıdır. Sorunsuz yürüdüğü zaman, çocuklar, evlilikleri başarısız olsa bile, anne ve baba olarak yeterli iki rol modeli ile yaşama şansına sahip olmaktadır (Benedek ve Brown, 1997, s. 39).

2.1.3.10 Boşanma Uyum Programları

Boşanma sonrasına yönelik verilen danışmanlığın içerisinde sosyal hizmetin kaynak yönetimi işlevi de ön plana çıkmaktadır. Kaynak yönetimi işlevinde sosyal hizmet uzmanları müracaatçı sistemlerinin hali hazırda kullanmadıkları kaynaklara ulaşmalarını sağlar ve hali hazırda olmayan kaynakların geliştirilmesini sağlar (Duyan, 2003, s. 17).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün "Tek Ebeveynli Aileler" araştırması (2011b, ss. 181-189) sonuç bölümünde; çalışmada vurgulanması gereken noktalardan birisinin de, aile bireylerinin çoğunlukla psikolojik desteğe ihtiyaç duymaları, ancak psikolojik destek kanallarına ulaşımın yeterli olmadığı tespitidir. Bu

durumun sadece maddi sıkıntılardan kaynaklanmadığı, aynı zamanda psikolojik destek almaya yönelik toplumdaki önyargıların da bunu engelleyebildiği belirtilmektedir.

2.1.3.10.1 Boşanmış Ebeveynler İçin Hazırlanan Eğitsel Programlar

Ftenakis (2003) tarafından yapılan bir değerlendirme çalışmasında Hickey (1994), Kramer (1993), Peterson (1994), Frieman (1994) ve Soderman (1995) yaptığı eğitim programlarına katılanlarda, etkili ebeveynlik anlayışının geliştiği ve eski eşleriyle daha pozitif ilişkiler yaşadıkları belirlenmiştir (Akt: Arifoğlu, 2006, s. 19).

Geasler ve Blaisure (1998, s. 167-175) boşanmış ebeveynler için dört temel eğitim konusu saptamışlardır: boşanma sürecinde yaşanan yas ve kayıp duygusuna uyum eğitimi, boşanmadaki değişimle baş etme, etkili ebeveynliğin öğrenilmesi, destek kaynakları (referans kitaplar, iletişim kaynakları) kullanabilme becerisi.

2.1.3.10.2 Boşanmış Aile Çocukları İçin Hazırlanan Programlar

Boşanmayla ilgili değişimler çocuklar için stresli, kafa karıştırıcı ve başatması zor durumlar olduğundan, eğitimsel ve tedavi edici aktiviteleri içeren çocuk merkezli grup programlarının genelde iki ana konuya yoğunlaştığı görülmektedir (Bornstein, 1988, s. 248-254).

Ebeveynler arasında boşanma öncesi ve sonrasında şiddetli geçimsizliğin sürmesi ve kendi problemlerine odaklanmaları nedeniyle bu dönemde çocuklarının gereksinimi olan desteği sağlayamadıkları araştırmalarla belirlenmiştir. Beklediği desteği alamayan çocuğun kendi ailesi dışında en çok güvendiği sosyal çevresi okuldur. Bu nedenle, çocuklar için boşanma deneyiminin normalleştirilmesi ve gerekli desteğin sağlanması için okul temelli programlar uygulanmaya başlamıştır (Lauman, 2002, s. 27).

Çocuk merkezli programların gözden geçirilmesi ve meta-analizinin yapıldığı araştırmalarda en başarılı programların, boşanma sonrası iki yıl içinde, 9-12 yaş grubundaki katılımcılarla, seans sayısının 10'dan fazla olmadığı ve her bir seansın 60-75

dakika olduğu programlar olduğu belirlenmiştir (Arifoğlu, 2006, s. 23).

2.1.3.11 Evlilik Yaşantısı ve Boşanma Sürecinde Aile İçi şiddet

Türk Dil Kurumu (2011) şiddeti; bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğinlik, sertlik; aşırılık (duygu ve davranış için); karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanmıştır.

Aile içi şiddet, BM tarafından (2003, Akt. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009, s.19) “özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında vuku bulan bir şiddet türü” olarak tanımlanmaktadır.

Aile içi şiddet aile üyelerinden biri tarafından aynı ailedeki bir diğer üyenin yaşamını, fizik veya psikolojik bütünlüğü veya bağımsızlığını tehlikeye sokan, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren eylem veya ihmaldir (Ünal, 2005, s. 85- 93).

Aile içi şiddet coğrafi sınır, ekonomik gelişmişlik ve eğitim düzeyine bakılmaksızın tüm dünyada ve kültürlerde son derece yaygın görölen bir olaydır (Korur, 2003, s. 85-94).

şiddet denildiğinde ilk akla gelen fiziksel şiddettir. Diğer şiddet türleri de en az fiziksel şiddet kadar kısa ve uzun vadeli yaralar bırakmaktadır. Ayrıca, fiziksel olmayan şiddet belli bir sürecin sonunda genellikle fiziksel şiddete yol açmaktadır (Akyüz, Kuğu, Doğan ve Özdemir, 2002, s. 41-48).

Aile dışında gerçekleşen şiddet için toplum sorumlu tutulurken, aile içinde oluşan şiddet gizli kalmakta, “özel hayat” olarak kabul edilmekte, çoğu kez de olağan ve “yasal” olarak karşılanmaktadır (Tekeli, 1993, s. 11).

2.1.4 Batı Ülkelerinde ve Türkiye’de Boşanma Oranları

Amerika’da boşanma oranları 1960’ta % 2, 1970’te % 3,5, 1979’da % 5,3, 1990’da

% 4,7, 2000'de 4,1, 2007'de % 3,6, 2008'de % 3,5 ve 2009'da % 3,4'tür. Boşanma oranlarına bakıldığında en yüksek düzeye 1979 yılında çıktığı görülmektedir. Evli çiftlerin yaklaşık olarak üçte biri ilk 10 yılda boşanmaktadır (Karraker& Grochowski, 2012:237).

Avrupa ülkelerinde kaba boşanma oranları 1960-2014 arası (her 1000 kişide bir)

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
EU-27 (2)(3)	:	1,0	1,5	1,6	1,8	2,0	2,0			
Belçika	0,5	0,7	1,5	2,0	2,6	2,7	2,5	2,3		
Bulgaristan	:	1,2	1,5	1,3	1,3	1,5	1,4	1,6	1,5	1,5
Çek Cumhuriyeti	1,4	2,2	2,6	3,1	2,9	2,9	2,7	2,5	2,7	2,5
Danimarka	1,5	1,9	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,8	3,4	3,4
Almanya	1,0	1,3	1,8	1,9	2,4	2,3	2,3	2,2		2,1
Estonya	2,1	3,2	4,1	3,7	3,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,4
İrlanda	-	-	-	-	0,7	0,7	0,6	0,6		
Yunanistan (3)	0,3	0,4	0,7	0,6	1,0	1,2	1,1	1,3	1,5	
İspanya	-	-	-	0,6	0,9	2,2	2,2	2,2	2,0	2,2
Fransa (3)(4)	0,7	0,8	1,5	1,9	1,9	2,1	2,0			
İtalya (2)(5)	-	0,3	0,2	0,5	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Kıbrıs (5)	:	0,2	0,3	0,6	1,7	2,2	2,3	2,4		
Letonya	2,4	4,6	5,0	4,0	2,6	2,2	4,0	3,6	3,5	3,1
Litvanya	0,9	2,2	3,2	3,4	3,1	3,0	3,4	3,5	3,4	3,3
Lüksemburg	0,5	0,6	1,6	2,0	2,4	2,1	2,3	2,0	2,1	2,6
Macaristan	1,7	2,2	2,6	2,4	2,3	2,4	2,3	2,2	2,0	2,0
Malta	-	-	-	-	-	-	0,1	1,1	0,8	0,8
Hollanda (5)	0,5	0,8	1,8	1,9	2,2	1,9	2,0	2,1	2,0	2,1
Avusturya	1,1	1,4	1,8	2,1	2,4	2,1	2,1	2,0	-	-
Polonya	0,5	1,1	1,1	1,1	1,1	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Portekiz (5)	0,1	0,1	0,6	0,9	1,9	2,5	2,5	2,4	2,2	-
Romanya	2,0	0,4	1,5	1,4	1,4	1,5	1,8	1,6	1,4	1,4
Slovenya	1,0	1,1	1,2	0,9	1,1	1,2	1,1	1,2	1,1	1,2
Slovakya	0,6	0,8	1,3	1,7	1,7	2,2	2,1	2,0	2,0	1,9
Finlandiya	0,8	1,3	2,0	2,6	2,7	2,5	2,5	2,4	2,5	2,5
İsveç	1,2	1,6	2,4	2,3	2,4	2,5	2,5	2,5	2,8	2,7
İngiltere (5)	:	1,0	2,6	2,7	2,6	2,0	2,1	2,0	-	-
İzlanda	0,7	1,2	1,9	1,9	1,9	1,8	1,6	-	-	-
Norveç	0,7	0,9	1,6	2,4		2,1	2,1	2,0	2,0	1,9
İsviçre	0,9	1,0	1,7	2,0		2,8	2,2	2,2	2,1	2,0
Karadağ	:	:	:	:		0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Hırvatistan	1,2	1,2	1,2	1,1		1,1	-	0,9	-	1,1
Makedonya	0,7	0,3	0,5	0,4	0	0,8	0,9	-	1,0	1,1
Sırbistan						0,9	1,1	1,0	1,1	1,7
Türkiye	:	:	:	:	:	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7
Bosna Hersek								0,6		
Kosova							0,8	0,8		

Kaynak: Eurostat

(1) Boşanma 1970 yılına kadar İtalya'da, 1981'e kadar İspanya'da, 1995'e kadar İrlanda da ve, 2011'e

(2) 1970 yerine 1971

(3) 2010 yerine 2008

- (4) Fransa'nın 1970 den 1990'a kadar deniz aşırı yerleşim
Yerleri
(5) 2010 yerine 2009

Her ülke tarafından kanunlarda tanımlanan evlilikler uzun sürecek bir aile biriminin oluşumu için kabul edilmiş olup, evli çiftlerin hak kazanımı daha ön plana çıkmıştır. Son demografik verilerde boşanma oranları artarken, 1000 kişiye düşen evlilikler son yıllarda azalmaya başlamış ve evli olmayan çiftlerden doğan çocuklarda belli bir artış görülmektedir. 2011 yılında tüm Avrupa devletlerinde 2.1 milyon evlilik olmuş ve 986 bin boşanma olmuştur. Bu rakamlara bakıldığında ham evlilik oranının 4,2/1000, kaba boşanma hızının 2/1000 olduğu belirtilmiştir. 1965'ten 2011 yılına baktığımızda ham evlenme oranı 1965'te 7.8 iken, 2011 yılında 4.2 ile %50'ye yakın oranda azalmış, aynı zamanda kaba boşanma hızı 0.8 artmıştır. Tablo 1 incelendiğinde 2014 yılında ham evlenme oranı 1000 kişide 7.8 evlilik ile en yüksek Türkiye ve sonra Malta, Makedonya ve Eski Yugoslavya takip etmiştir. En düşük ham evlilik oranı olarak 1000 kişide 3 ile Portekiz ve Lüksemburg olmuştur (Eurostat).

TÜİK (2014) verilerine göre 2012 yılında evlenenlerin sayısı 603 bin 751 kişi, 2013 yılında evlenenlerin sayısı 600 bin 138 kişidir. Aynı yıllardaki boşanma oranları ise 2013 yılında 123 bin 325 kişi, 2014 yılında ise 123 bin 305 kişidir.

TÜİK (2015) verilerine göre; 2014 yılında 599 bin 704 çift evlenmiştir. Kaba evlenme hızı 7,8/1000'dir. Ortalama evlenme yaşı erkeklerde 26,9, kadınlarda 23,7'dir. 2014 yılında 130 bin 913 çift boşanmıştır. Kaba boşanma hızı 1,7/1000'dir. Boşanmaların % 39,6'sı evliliğin ilk beş yılında, % 21,5'i evliliğin ilk 6-10 yılı içerisinde, % 14'1'i evliliğin ilk 11-15 yılı içerisinde ve % 24,7'si ise 16 yıl ve daha fazla süre evli olan çiftlerde gerçekleşmiştir.

Evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre % 0,5 artarak 2015 yılında 602 bin 982 olmuştur. Kaba evlenme hızı ise binde 7,71 olarak gerçekleşmiştir. Boşanan çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre 7/1000 artarak 131 bin 830 olmuştur. Kaba boşanma hızı 1,69/1000 olarak gerçekleşmiştir.

Kaba evlenme hızının en yüksek olduğu il, binde 9,84 ile Kilis olmuştur. Kilis'i binde 9,40 ile Aksaray, binde 9,33 ile Ağrı izlemiştir. Kaba evlenme hızının en düşük olduğu il ise binde 5,87 ile Kastamonu oldu. Kastamonu'yu binde 5,92 ile Gümüşhane, binde 5,94 ile Tunceli izlemiştir.

Ortalama ilk evlenme yaş farkının en yüksek olduğu il, 4,9 yaş ile Kars olmuştur. Ortalama ilk evlenme yaşı, 2015 yılında erkekler için 27, kadınlar için 23,9 oldu. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 3,1 yaş olarak gerçekleşti. Ortalama ilk evlenme yaş farkının en yüksek olduğu il 4,9 yaş ile Kars oldu. Kars'ı 4,8

yaş ile Ardahan, 4,3 yaş ile Ağrı ve Iğdır izledi. Ortalama ilk evlenme yaş farkının en düşük olduğu il ise 2,5 yaş ile Kastamonu oldu. Kastamonu'yu 2,6 yaş ile Ankara, Karabük, Şırnak ve Zonguldak izledi.

Yabancı gelinlerin sayısı 2015 yılında 18 bin 814 olup toplam gelinlerin % 3,1'ini oluşturdu. Yabancı gelinler uyruklara göre incelendiğinde, Suriyeli gelinler (3 bin 569 kişi) % 19 ile birinci sırada yer aldı. Suriyeli gelinleri % 14,3 ile Alman gelinler (2 bin 695 kişi) ve % 8,8 ile Azerbaycanlı gelinler (bin 653 kişi) izledi.

Yabancı damatların sayısı 2015 yılında 3 bin 566 olup toplam damatların % 0,6'sını oluşturdu. Yabancı damatlar uyruklara göre incelendiğinde, Alman damatlar (bin 368 kişi) % 38,4 ile birinci sırada yer aldı. Alman damatları % 7,9 ile Avusturyalı damatlar (282 kişi) ve % 6,8 ile Suriyeli damatlar (241 kişi) izledi.

Kaba boşanma hızının 2015 yılında en yüksek olduğu il, binde 2,77 ile İzmir oldu. İzmir'i binde 2,75 ile Antalya, binde 2,55 ile Muğla izledi. Kaba boşanma hızının en düşük olduğu il ise binde 0,17 ile Hakkari oldu. Hakkari'yi binde 0,22 ile Şırnak, binde 0,23 ile Bitlis izledi (TÜİK 2015).

2.1.4.1 Konya Bölge Müdürlüğünün 2015 yılında Hazırladığı Evlenme ve Boşanma İstatistikleri;

2015 yılında Konya'da evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre % 0,5 oranında azalarak 16.494'e düştüğü, Türkiye genelinde ise evlenen çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre % 0,5 oranında artarak 602.982 olduğu, Konya ilinin 16.494 çift ile 9. sırada geldiği, binde 7,78 kaba evlenme hızı ile 29'uncu sırada yer aldığı görülmüştür.

2015 yılı verilerine göre ortalama ilk evlenme yaşı Konya'da erkekler için 25,6 ve kadınlar için 22,6 çıktığı, ilk kez evlenen erkek ile kadın arasındaki ortalama yaş farkı 3 olduğu, 2015 yılında Konya'da boşanan çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre % 0,7 artarak 3.533'e yükseldiği, Konya ili 3.533 çift ile 8. sırada geldiği, en düşük boşanma sayısı 47 çift ile Hakkâri'de olduğu, Türkiye genelinde kaba boşanma hızı binde 1,69 olarak gerçekleştiği, Konya ili binde 1,67 kaba boşanma hızı ile 30'uncu sırada yer aldığı saptanmıştır.

2015 yılında Konya'da boşanmaların % 46,6'sı evliliğin ilk 5 yılı içinde, % 21'i ise 16 yıl ve daha fazla süre evli olan çiftlerde gerçekleştiği, Konya ilinde en yüksek boşanma erkeklerde 762 boşanma ile 30-34 yaş grubunda, kadınlarda ise 728 boşanma ile 25-29 yaş grubunda gerçekleştiği görülmüştür (TÜİK 2015).

Avrupa Ülkelerinde Evlilik Dışı Dünyaya Gelen Canlı Doğum Oranı

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
EU-28	:	:	:	:	27.3	38.6	39.3	40.0	:	:
Belgium	2.1	2.8	4.1	11.6	28.0	45.7	50.0	52.3	:	:
Bulgaria	8.0	8.5	10.9	12.4	38.4	54.1	56.1	57.4	59.1	58.8
Czech Republic	4.9	5.4	5.6	8.6	21.8	40.3	41.8	43.4	45.0	46.7
Denmark	7.8	11.0	33.2	46.4	44.6	47.3	49.0	50.6	51.5	52.5
Germany	7.6	7.2	11.9	15.3	23.4	33.3	33.9	34.5	34.8	35.0
Estonia	:	:	:	27.2	54.5	59.1	59.7	58.4	:	:
Ireland	1.6	2.7	5.9	14.6	31.5	33.8	33.9	35.1	:	:
Greece	1.2	1.1	1.5	2.2	4.0	7.3	7.4	7.6	7.0	8.2
Spain	2.3	1.4	3.9	9.6	17.7	35.5	37.4	39.0	40.9	42.5
France (*)	6.1	6.8	11.4	30.1	43.6	55.0	55.8	56.7	:	:
Croatia	7.4	5.4	5.1	7.0	9.0	13.3	14.0	15.4	16.1	17.4
Italy	2.4	2.2	4.3	6.5	9.7	21.5	23.4	24.5	26.9	28.8
Cyprus	:	0.2	0.6	0.7	2.3	15.2	16.9	18.6	:	:
Latvia	11.9	11.4	12.5	16.9	40.4	44.4	44.6	45.0	44.6	44.0
Lithuania	:	3.7	6.3	7.0	22.6	25.7	27.7	28.8	29.5	29.0
Luxembourg	3.2	4.0	6.0	12.8	21.9	34.0	34.1	37.1	37.8	39.1
Hungary	5.5	5.4	7.1	13.1	29.0	40.8	42.3	44.5	45.6	47.3
Malta	0.7	1.5	1.1	1.8	10.6	25.3	23.0	25.7	25.9	25.9
Netherlands	1.4	2.1	4.1	11.4	24.9	44.3	45.3	46.6	47.4	48.7
Austria	13.0	12.8	17.8	23.6	31.3	40.1	40.4	41.5	:	:
Poland	:	5.0	4.8	6.2	12.1	20.6	21.2	22.3	23.4	24.2
Portugal	9.5	7.3	9.2	14.7	22.2	41.3	42.8	45.6	47.6	49.3
Romania	:	:	:	:	25.5	27.7	30.0	31.0	30.5	31.2
Slovenia	9.1	8.5	13.1	24.5	37.1	55.7	56.8	57.6	58.0	58.3
Slovakia	4.7	6.2	5.7	7.6	18.3	33.0	34.0	35.4	37.0	38.9
Finland	4.0	5.8	13.1	25.2	39.2	41.1	40.9	41.5	42.1	42.8
Sweden	11.3	18.6	39.7	47.0	55.3	54.2	54.3	54.5	54.4	54.6
United Kingdom	5.2	8.0	11.5	27.9	39.5	46.9	47.3	47.6	:	:
Iceland	25.3	29.9	39.7	55.2	65.2	64.3	65.0	66.9	:	:
Liechtenstein	3.7	4.5	5.3	6.9	15.7	21.3	23.5	19.9	15.9	21.8
Norway	3.7	6.9	14.5	38.6	49.6	54.8	55.0	54.9	55.2	55.5
Switzerland	3.8	3.8	4.7	6.1	10.7	18.6	19.3	20.2	21.1	21.7
FYR of Macedonia	5.1	6.2	6.1	7.1	9.8	12.2	11.6	11.6	11.3	:
Serbia	:	:	:	:	20.7	24.0	23.9	24.7	25.1	25.1
Turkey	:	:	:	:	:	2.6	2.7	2.6	2.7	2.8
Bosnia and Herzegovina	:	:	:	:	:	10.8	:	10.7	:	:
Kosovo (*)	:	:	:	:	:	40.3	46.7	46.1	:	:

(*) 1960 to 1990: excluding French overseas departments.

(*) Under United Nations Security Council Resolution 1244/99.

Source: Eurostat (online data code: demo_find)

Eurostat verileri incelendiğinde evlilik birlikteliğinden canlı dünyaya gelen çocuklar % 97.2 oran ile en fazla Türkiyede olduğu, en fazla evlilik dışı canlı doğumların ise % 58.8 ile Bulgaristan'da olduğu, bunu % 58.3 ile Slovakya'nın takip ettiği görülmüştür. Boşanmanın artması ve evlenme oranının düşmesi ile evlilik dışı canlı dünyaya gelen çocuk oranlarında artma olduğu görülmektedir. Evlilik dışı dünyaya gelen çocukların artmasında bireylerin evliliği yük olarak görmeleri, çevresindeki aşırı boşanmaları görünce evlenmekten korkmaları, evlilik dışı birlikteliklerin insanlara daha cazip gelmesi, bakmakla yükümlü olduğu kimse olmayınca sorumluluğun olmaması, kendilerini daha özgür hissetmeleri gibi nedenlerden dolayı evlilik dışı birliktelikler seçilmekte olduğunu görmekteyiz. Ancak bireysel olarak kolaylıklarının yanında hem bireysel hem de toplumsal olarak sorunlar getireceği kaçınılmazdır. Evlilik dışı dünyaya

gelen çocuklar ile anneleri yanında babası olmadığı için anne ve çocuk babanın korumasından, desteğinden ve sevgisinden mahrum kalacaktır. Dünyaya gelen çocuklar doğduklarında babasız kaldıkları gibi anne de bakmayı üstlenmezse çocuk yurtlarında kalacak olup çocuk doğduğunda hem annesiz hem babasız kalmış olacaktır. Anne baba sevgisinden mahrum kalmış bir çocuk sevgiyi dışarda arayacak olup hem kendine hem de topluma zarar verme olasılığı yüksek olacaktır. Eğer ülkemizde boşanmaları engelleyemezsek, boşanmayı azaltacak önlemler alamazsak ülkemizde de ilerleyen yıllarda evlilik dışı canlı doğumların artacağı, evlilik dışı dünyaya getirilen bebek cinayetlerinin artacağı düşünülmektedir.

Tarhan (2016) Mutlu Evlilik Psikolojisi kitabıyla evliliği özetlerken; Hayatın içinde insanlar olarak bulunmaktayız. Ancak varlığımızı sosyal ve kültürel alanda varlık olmaya başladığımızı hissettiğimiz andan itibaren cinsel kimliğimiz de ön plana çıkmaya başlamaktadır. Cinsel kimliğimiz toplumdan öğrendiğimiz, tecrübelerimiz, algılarımız neticesinde ortaya çıkmaktadır. Cinsel kimliğimiz hayatın her anında yanımızda taşımaktayız. Cinsel kimliğe bağımlı olmanın bir başka olumsuz etkisi ise cinsel işlev sırasında yaşamamızdır. Cinsel haz sırasında kendimize odaklanmamız gerekirken, karşımızdakine odaklanıp, neler hissettiği üzerine oluyor. Cinsel ilişki esnasında psikolojik olarak cinsellik yaşamaktan gerçek anlamda yaşayamıyoruz. Cinsel hayatımızı içimizden geldiği gibi yaşamamıza engel olan bu süreç zamanla mutsuzluk oluşturduğu, cinselliği yaşarken mutlu olmak yerinde karşımızda ki bireye takılıp kaldığımızı düşünüyoruz.

Cinsellikle ilgili sorunların en önemli nedeni kişilerin cinsel işlevlerine kişilikleri ile ilgili sorunları eklemeleridir. Cinsel kimliğimize bağımlılık kendimizi erkek ya da kadın olarak tanımlayarak, kimliğimize gelen eleştirileri, yorum ve yargılamayı üstümüze alarak kendimizi eksik değersiz hissetmemize neden olur. Cinsel Kimliğe bağımlılık, değer arayışı ya da değersiz hissetmekten kaçınma davranışlarıyla kendini gösterir. Kişinin cinsel işlev sırasında kendini sevdirmeye karşındakine kendini önemli hissettirme arayışının sonucu olduğu kanaatindeyiz.

Kişiler kendi kişilik yapılarındaki değersizlik, sorunları da cinsel işlevle ilgili sorunlara dökülebilmektedirler. Asıl sorunun kişilik yapısında olduğu, kişinin kendini değerli hissetmek veya değersizlik algısından uzaklaşmak için cinsel kimlik kullanıldığı kanaatindeyiz.

Cinsel ilişki sırasında kendini yetersiz, değersiz hissetmenin bir kişilik sorunu olduğu, cinsellikle ilgili bir sıkıntı olmadığını bilmek gerektiği, cinsellikle ilgili bir fiziksel bir sorun yoksa psikolojik bir sorun olarak algılanıp destek tedavisi almamız gerekmektedir.

Değer arayışı insanlarda sıkıntılara neden olabilmektedir. rnek verecek olursak erkeklerin penis boyunu sorun etmesi, erken boşalma, sertleşme de sıkıntı olması gibi problemlere neden olabilir. Kadınlarda ise gğslerin kk olması, kalçaların aşırı büyük olması, vücud hatlarında orantısızlık gibi nedenler kendilerini eksik hissetmelerine neden olabilir.

İnsanların beden hatları ile ilgili kaygıları belli bir sreden sonra cinsel işlevlikten çıkıp sorun olarak karşımıza çıkabileceğini, cinsel işlevlikten mutlu olmak değil de karşımızdaki bireyin ifadelerine kendimizi odaklayarak mutsuz olabileceğimizi düşünmekteyiz.

Maalesef toplumumuzun kapalı yapısı cinsellikle ilgili konuları bastırarak insan psikolojisinde savunma olarak kullanılabilir. Gerginlik, kişi tarafından nedeni anlaşılmadan, sebep olan durum düzeltilmeden, bastırıldığında, sorunun halledilmeyip içimizde büyüdüğü alanlardandır cinsellik ve sonuç olarak mutsuz olmaya neden olma olasılığı çok yüksektir.

Sorumluluk duygusu i ve dış sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır. Kişini karar verirken ve karar üzere hareket ederken sorumluluk duygusu içinde davranması i sorumluluğa işarettir. Dış sorumluluk ise kişinin içtimai hayatta başkalarıyla kurduğu ilişkilerde sorumlu davranması demektir. İnsanın hayatı verdiği karar ve yaptığı tercihler toplamıdır. Hayat verilen tercihlere göre Őekillendięi, bir Őeyi tercih etmenin bir Őeylerden vazgeçmek olduğu, tercih ve seçimlerin hayatın niteliğini belirlemektedir. Dolayısıyla tercihlerin bir sorumluluk duygusu gerektirdiği, sorumluluk duygusunun ile insanların düşünerek tercih ettiği, düşünerek karar verdiği içinde başkasının hukukuna girmemektedir.

İ ve dış sorumluluk evlilik içinde dikkate değer olduğu, insanların hep sorduğu,

Nasıl iyi bir eş olunur? İyi bir erkek ve kadın olmanın yolları nelerdir? gibi sorularla hep arayış vardır. Aslında önemli olanın iyi bir insan olmaktan geçtiği, iyi bir insan olunmadan iyi bir kadın ve erkek olunamayacağıdır.

Aile değerlendirmesinde evlilikte, kadın-erkek münasebetinde, ebeveyn-çocuk ilişkisinde merkezi duyguya bakıldığıdır. Aile içi iletişimde baskın olan şey nedir? Ailede önem ve öncelik sıralaması nasıldır? En çok konuşulan şey para mı, şöhret mi, mal ve mülk sahibi olmak mı? Çocuk ailede en çok konuşulan ve değer verilen hususa göre önem ve önceliğini belirlemektedir. Bu sıralama çocuğun karar verme ve öncelik sırasında etkili olmaktadır. Zengin olmak öncelikli ise çocuğun önceliği de bu olacaktır. Diğer konular ise geri planda kalır. Sorumluluk duygusu önem ve öncelik sırasına göre olmaktadır. Mecellede kural olarak esas önemli olduğu ancak usulün öncelikli olduğudur. Evlilikte de önem ve önceliğin birbirinin yerine geçtiği durumlarda, evliliğin ne olduğundan çok nasıl görüldüğü öne çıkmaktadır.

Evlilikte ve aile içi ilişkilerde sorumluluk duygusuna sahip olan ile olmayan birbirinden ayrılmaktadır. Kimisi sorumluluk duygusu duymadan istediğini yapar, kimisi de sürekli bir sorumluluk duygusu içinde hareket eder. Makbul olanın ise özgürlük ve sorumluluk dengesini kurmakta olduğu, evlilikte kadının erkeğe, erkeğin de kadına karşı sorumlulukları vardır. İki tarafta istediğini yapmakta özgür olamaz. Karşılıklı anlayış ve sevgi esastır. Evlenmek kısmen kendi başına yaşamaktan vazgeçmek, bir başkasıyla birlikte yaşamak demektir. Dolayısıyla bir başkasıyla yaşamasını bilmeyen, mesuliyet hissetmeyen evliliği kaldıramayacaktır.

Ailede esas olan davranışlardan biri ise konuşabilmek ve dinleyebilmektir. Sözlü iletişim, yani konuşabilmek bir iletinin aktarılabilmesi veya bir meselenin halli için başvurulan çözümdür. Ve bu mesele daha çok ilişkilerde ve evliliklerde geçerlidir. Problemleri çözmek için de kurallar vardır. Bunlar biliniyorsa problemler çözülebilmektedir. Öncelikle problem nedir? Diyerek problem her yönü ile tanımlanmalıdır. Tanımlanan problem çözülebilirdir. Bunun içinde konuşmak şarttır, bireylerden biri kendini yüzde yüz haklı, diğerini haksız görüp konuşmuyorsa problem çözülemez.

Erkek ve kadın problemi çözmeye farklı yollar izlerler. Erkek bir sorunla karşılaştığında sığınağına kaçar, bir süre düşünmeyi seçer. Yalnız kalarak problemi tanımlamaya çalışır. Kadın ise farklı bir yol izler. Problem karşısında içine çekilmez,

paylaşma ihtiyacı duyar. Çevresine problemlerinden bahsederken çözüm ve öneride bekler. Erkek sorun karşısında ilk başta konuşmayı tercih etmezken, kadın erkeğin karşısına geçip konuşur. Bu durum erkekler tarafından yanlış anlaşılabilir. Kadın dır dır yapıp baş ağrıtıyor zanneder ama bu onun iletişim özelliği olduğunu bilmez.

Sorun çözmeye erkek sonuçla, kadın ise süreçle ilgilenir. Erkek mesele çözmeye bilgiyle ilgilenirken kadın ise duyguda yoğunlaşmıştır. Doğal olarak problemin çözülmesi beklenirken daha karmaşık bir hal alır. Bu yüzden erkek duygusal yönden, kadın mantık yönünden kendisini geliştirmek zorundadır.

İnsanın ne yaptığı kadar nasıl yaptığı da önemlidir. Erkek “ne” ile ilgilenirken, kadın “nasıl” ile ilgilenir. Kadının beyninde estetik daha yüksektir. Çünkü kadınlarda sağ beyin baskındır. Erkekte ise sol beyin etkindir, bu yüzden analitik düşünür, mantık ve muhasebe içinde işini halleder. Bu yüzden diğer beyin üzerine çalışarak dengeyi sağlamalıyız.

Ev içi yaşanan problemlerde sorulması gereken soruları; Karşı tarafın duygularını haklarını dikkate alıyor muyum? Karşıdaki ne hissediyor? Ben ne hissediyorum, ne derece doğru düşünüyorum? Sadece kendimi mi merkeze alıyorum, yoksa aileyi mi? Gibi sorular sorularak problemin çözüleceğinden bahsetmektedir.

İletişimin üç çeşidi vardır. Biri sağlıklı iletişim; iki çatışmacı; üç, iletişimsizlik. Sağlıklı iletişimde iki tarafta birbirine kulak ve ağız olabilmektedirler. Hem birbiriyle konuşurlar, hem de birbirlerini dinlerler. Çatışmacı iletişimde ise iki taraf da kendilerinin haklı olduğunu düşündükleri için karşı tarafı dinlemeyip, sadece kendileri aktarım yaparlar. İletişimsizlik ise iki insan artık yoktur, her biri kendine çekilmiş ve gömülmüşlerdir. Evlilikte eşler birbirlerine git gide uzaklaşıyor ve boşanırlar.

Her ne şekilde olursa olsun konuşmak gerektiği, belki çatışma şeklinde ki iletişimle bile insanların birbirlerine yaklaşabilir. Konuşmak tabii ki yumruk atmaya dönüşmemelidir.

İletişimdeki bir hata ise problemi anne ve babalarına açmalarıdır. Erkek ve kadın bir anlamda problemi anne ve babalarına açarak problemi çoğaltmaktadırlar. Bu durum evliliklerde çok yaygın ve yanlıştır. Eşler anne ve babalarından birbirlerine daha yakındır. Eşlerin kendi arasında halledemediği konuyu diğer insanların halledemeyeceğidir.

Meseleyi önce eşler kendi aralarında halletmeye çalışıp halledemediklerinde büyüklerine danışmalıdırlar. Probleme dahil olan anne baba ise tarafsız olabilmeli haksız olan tarafa haksızsın diyebilmelidir.

Kültürümüzde, medeniyet pratiğimizde toplumumuzun oluşmasında evlilik, aile büyük bir değer olarak karşılanır. İnsanımızı, bizi mayalayan dinimiz islam da aileye böyle bakmaktadır. Ancak Katoliklerde görüldüğü gibi ölümüne evliliği sürdürmesini istemez. Ufak bir sarsıntıda evliliği bitirmesini istemez ama her şeye rağmen evliliğin sürdürülmesini dayatmaz.

Mesela bir evlilik var; anne, baba ve çocuklar birbirlerinden kopmuş, birbirleri için olmaktan çıkıp birbirlerine karşı olmaya başlamışlar. Erkek kadına, kadın erkeğe, erkek ve kadın birlikte çocuklara cehennem kesilmiştir. Kimse bu evliliğin sürdürülmesinden yana tavır koyamaz, çünkü bu evlilik artık aile olmaktan çıkmıştır. Çocuklar ailesiz kalmasın diye böyle bir evliliğe rıza gösterilmez. Çocuklar anne babalarından istifade edemiyorlar ki, birliktelikleri onlar için bir anlam ifade etsin.

Sanıldığı gibi aksine bu gibi aileler çocuklar için daha zararlıdır. Bu şartlarda kadın ve erkeğin boşanması daha uygun olduğu, kadın ve erkek birbirleriyle konuşmuyor, artık hep kavga ediyorlarsa, çocuklar hep şiddete maruz kalıyorlarsa yapılacak bir şey yok. Her şeye rağmen, bütün yolların denenmesinden sonra bu devam ediyorsa anne baba kendileri için değil çocukları için boşanmayı seçeceklerdir. Bu kaçınılmazdır.

Aile oluşsun diye evlenilir. Aile ise aileyi oluşturan fertlerin birlikte bir bütün oluşturmasıdır. Fertlerin birbirlerine karşı değil birbirleri için olduğu haller aileyi gösterir. Durum bunun aksi ise, yapılan evlilik aileyi oluşturmamış demektir. Ailenin olmadığı yerde evliliğin sürdürülmesi ise daha büyük problemler doğuracaktır.

Evlilik ego savaşlarının yaşandığı yer olmadığı, egoların eritildiği yer olduğu, insanların kendileri için değil başkaları için yaşadığı yerlerdir.

Ailenin hukuku çiğneniyorsa şahıslara bakılmaz. Aile; fedakarlığın, dürüstlüğün, yardımın, iyiliğin, dayanışmanın yaşandığı, görüldüğü yerdir. Bunlar olmadığı aile yoktur.

Son yıllarda önemi daha da artan evlilik sözleşmeleri işe yarayabilir. Evlenmeden önce insanlar bir sözleşmeye imza atmalıdırlar. Görev, yetki ve sorumluluklarını bilerek yola çıkmaları daha iyi olacaktır. Görevini yapmayan kişiye karşı vicdanen daha rahat insanlar kendisini savunabilirler.

2.1.5 Hukuksal Süreç

2.1.5.1 Konu İle İlgili Kanunlar

2.1.5.1.1 Anayasa

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Temel Haklar ve Ödevler bölümüne bakıldığında araştırma konusu ile ilgili öncelikle Madde 10 dikkati çekmektedir: "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 Md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 12/9/2010-5982/1 Md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Madde 12- Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder. Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Özel hayatın gizliliği ve korunması bölümü Madde 20- Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz (Aile Mahkemelerinde gizli duruşma isteme hakkı).

Ailenin korunması ve çocuk hakları bölümü Madde 41- (Değişik: 3/10/2001-4709/17 Md.) Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. (Ek fıkra: 12/9/2010-5982/4 Md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.

2.1.5.1.2 Medeni Hukuk

Örgütlü yapılanmalar içinde yer alan insanların toplumsal huzur, güven ve barış içinde yaşamaları bir düzenin kurulması ile bu düzene ilişkin kurallar oluşturmaktan geçer. Her türlü toplumsal örgütlenmenin bir hukuk düzenine gereksinimi vardır. Hukuk düzeninin temel taşı ise Medeni Hukuk düzenlemeleridir (Gençcan, 2013, s. 76).

Medeni Hukukun işlevlerini Gençcan (2013, ss. 72-75), “Medeni hukuk, kişilerin doğumu öncesinden başlayarak ölümü sonrasını da içerecek şekilde gerek kişi gerekse malvarlığı ile ilgili bireysel ve toplumsal ilişkilerini düzenlerken aynı zamanda adaleti, güvenliği, huzuru da sağlar ve gereksinimleri karşılar” ifadesi ile açıklamaktadır.

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş yıllarında Medeni Kanun olarak algılanabilecek bir kanun yoktu. Sadece 20 Nisan 1869 tarihinde yazılmaya başlanan ve 16 Ağustos 1876 tarihinde tamamlanarak yürürlüğe konulmuş olan ve sözleşmelerin bir kısmına değinebilen Mecelle vardı (Gençcan, 2012, s. 55). Mecelle çok önemli ilkelere yer vermekle birlikte bazı eksiklikleri söz konusuydu.. Cumhuriyet, zihniyeti ulusçuluk, akılcılık, bilimsellik, laiklik, modernleşme amaçlarının yanı sıra, kadınlar için siyasal, toplumsal ve yasal eşitliği de öncelikle savunmuştur (Çınar, 2002, s. 3). İhtiyacı karşılayabilmek üzere Türk hukuk devriminin temel taşlarının en büyüğü olarak nitelendirilebilecek olan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 17 Şubat 1926 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmişti (Gençcan, 2012, s. 55). 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu toplumumuza çağdaş uygarlık yolunu açmıştır. Dönemin en çağdaş yasası kabul edilen 1926 Medeni Kanunu 76 yıl gibi çok uzun bir süre Türk toplumunun çağdaş ve uygar yapıda yaşamını sürdürmesini sağlamıştır (Çınar, 2002, s. 3).

Diğer adı ile Türk Yurttaşlık Yasası olan bu yasa, bizi ümmet olmaktan ulus olmaya, kul olmaktan birey olmaya taşıyan ve doğumdan ölüme tüm yaşantımızı hukukun güvenceleriyle donatan bir yasaydı. Yasanın temel özelliği; bilime ve akla dayanmasıydı (Akın, 2004, s. 6).

1950’lerden itibaren toplumdaki dönüşüme uğrayan sosyal, ekonomik, siyasal koşullar da yeni Medeni Kanunun oluşması için zemin hazırlamıştır, kısacası içsel faktörler değişiklik yapılmasında etkili olmuştur. Buradan da anlaşılıyor ki sadece Avrupa Birliği sürecine uyum sağlamak ve onun koşullarına uymak zorunda kalındığı için değil

Türk toplum yapısının ihtiyaçlarından dolayı gerek kadın hareketlerinin, sivil toplum örgütlerinin gerekse Türk hukukçularının çalışmaları ile yeni Medeni Kanun düzenlenmiştir (Ezgin, 2011, s. 114).

Medeni Kanun gibi temel kanunların belli bir süre geçtikten sonra baştan aşağı yeniden gözden geçirilmesi ve yaşanan çağın ve gelişen teknolojinin ihtiyaçlarına cevap verebilir hale getirilmesi kaçınılmazdır (Gençcan, 2012, s. 55). Açıklanan sebeplerle yeni bir Medeni Kanun hazırlanmış olup 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Medeni Kanundaki değişiklik ve yenilikler genellikle aile içerisindeki kadın ve erkeği eşit konuma getirmek amacını taşımaktadır. Akın (2004, s. 6), “01 Ocak 2002’de yürürlüğe giren Medeni Yasa değişikliğine koşut olarak, Anayasa’nın 41. Maddesine ‘Aile içinde kadın erkek eşittir’ cümlesi eklendi” tespitinde bulunmaktadır.

Yeni kanun düzenlemeleri kısaca şöyledir; evlenme yaşının düzenlenmesi, evlendirme işlemlerinin nüfus idaresine verilmesi, evlenme başvurusunun sadece erkeğin değil kadının da yerleşim yerindeki evlendirme memurluğuna da yapılabileceği kabul edilmiştir. Kocanın evin reisi olması hükmü kaldırılmıştır; buna göre eşler evlilik yaşantısıyla ilgili konularda eşit iki birey olarak karar verebileceklerdir. Konutu seçme hakkı kocaya değil eşlere tanınmıştır. Eşlerin konutu birlikte seçme hakları karşısında, artık koca tek başına konutu değiştiremeyecek, tek başına seçtiği konuta karısına davet edemeyecek, bu davetin gereğini getirmeyen karısına karşı terk nedeniyle boşanma davası açamayacaktır. Kadının çalışması kocasının iznine bağlı olmaktan çıkartılmıştır. Diğer yandan yeni yasa ikametgâh sözcüğü yerine yerleşim yeri sözcüğünü kullanmıştır. Böylece boşanma davasını kadın kocasının yerleşim yerinde açmak zorunda değil kendi yerleşim yerinde de açabilir. Buna göre çocuğa ad verilmesinde, nerede eğitim göreceğine, malların hangi yatırım araçlarında değerlendirileceğine, hastalığında nerede tedavi göreceğine, ayrı bir konut edinmesi gerektiğinde konutun nereden kiralanacağına vs. konularda ana-baba birlikte karar verirler. Kanunda vesayette ve mirasta eşitliği zedeleyen maddeler artık yoktur. Yeni yasa mirasın taksiminde, tereke malları arasında bulunan ve ekonomik bütünlüğü bozulmaması gereken tarımsal taşınmazların hangi mirasçıya özgüleneceği konusunda erkek evlatlara kızlara nazaran öncelik tanıyan maddeye yer verilmemiştir. Ayrıca eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal

varlıkları ile katılırlar. Bununla birlikte kadının soyadına ilişkin kanunda 1998 yılında bir değişiklik yapılmıştır. 2001 yılında kabul edilen Medeni Kanun'da da bu değişikliğe aynen yer verilmiştir. Buna göre kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak, evlendirme memuruna başvurduğu takdirde kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Özetle; Medeni Kanun'un sadece ailedeki bir bireyi değil eşleri korumayı hedeflediği ve eşler arasında eşitlik ilkesine uygun davrandığı görülmüştür.

2.1.5.1.3 Evlilik Birliğinin Korunmasına Yönelik Kanunlarda Bulunan Maddeler

Anayasa'nın ailenin korunması kenar başlıklı 41'inci maddesinde "ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve devletin ailenin huzur ve refahı için gerekli tedbirleri alacağı ve gereken teşkilatı kuracağı" belirtilmektedir. Medeni Kanun'un Aile Hukuku ile ilgili maddeleri deyince aklımıza hemen boşanmayı düzenleyen maddeler gelir. Hâlbuki Medeni Kanunumuzda evliliğin bitmesini düzenleyen maddeler dışında evlilik birliğinin korunmasına yönelik maddeler de bulunmaktadır.

Evlilik birliğinin korunmasına yönelik maddelerden ilki, evlilik devam ederken eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi veya eşlerin evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşmesi halini düzenleyen maddedir. Bu durumda eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Bu madde ile kanun koyucu, evlilik birliğinde yaşanan sorunları, evlilik boşanma noktasına gelmeden hâkimin müdahalesi ile çözmeyi amaçlamaktadır.

Uygulamada en çok yer alan maddelerden biri ise eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi halinde alınacak tedbirleri düzenleyen maddedir. Kanuna göre, ortak hayat sebebiyle eşlerden birinin kişiliği veya ekonomik güvenliği ya da ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece eşler ayrı yaşama hakkına sahiptir. Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyasından yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır. Eşlerden birinin haklı bir sebep olmaksızın diğeri ile birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de aynı önlemler talep edilebilir. Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hâkim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken önlemleri alır. Yani çocukların kimin yanında kalacağı ve diğer eş ile kişisel ilişkilerinin nasıl olacağı konuları hâkim tarafından düzenlenir.

Kanunda evlilik birliğini korumak amacıyla düzenlenen bir madde de borçlulara ait önlemlerdir. Buna göre eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmezse, hâkim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir.

Evlilik birliğinin korunması gereken yönlerinden biri de şüphesiz evliliğin ekonomik varlığının korunmasıdır. Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak diğer eşin rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir. Hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırırca, bu durum taşınmazın tapu kütüğüne şerh edilir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) (2009b, s. 250)'nün “Türkiye’de Aile Mahkemeleri Uygulaması ve Uygulamanın Değerlendirilmesi” araştırması sonuçlarında; 4787 sayılı Kanun’un 7. Maddesinde öngörülen sulha davette başarı oranının çoğunlukla tek haneli rakamları geçmediği, bu duruma aile mahkemesi hâkimlerinin uzmanlardan yeterince faydalanmadığı neden olarak gösterilmektedir.

12/1/2011 tarihinde kabul edilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda, “hâkim ön inceleme aşamasında, taraflar arasındaki uyuşmazlığı saptarken, sulh önerisinin sonuç doğuracağı kanaatine varırsa, taraflara sulh önerecektir” ifadesi bulunmaktadır. Bu hâkime yüklenmiş bir görevdir. Bu görevden kaçınamaz (Dedeğaç, 2011, s. 285).

Ayrıca 1136 Sayılı Avukatlık Kanununda da uzlaşma hususu Madde 35/A - (Ek Madde; 02/05/2001 - 4667/23. Md.)’de; “Avukatlar dava açılmadan veya dava açılmış olup da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine intikal eden iş ve davalarda, tarafların kendi iradeleriyle istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, müvekkilleriyle birlikte karşı tarafı uzlaşmaya davet edebilirler. Bu tutanaklar 09/06/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesi anlamında ilam niteliğindedir” ifadesi ile öncelikle sulh yolunun denenmesi gerektiği açıkça belirtilmektedir.

2.1.5.1.4 Anlaşmalı Boşanma

Anlaşmalı boşanmaya karar verilebilmesi için evliliğin en az bir yıl sürmüş olması, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi (bu durumda, tarafların evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olduğunu ispatlamalarına ihtiyaç duyulmaz), eşlerin bizzat dinlenmeleri, boşanmayı serbest iradeleriyle istemeleri, boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu hakkında anlaşmaları, hâkimin bu anlaşmaları uygun görmesi, görmezse gerekli değişiklikleri yapması, bu değişiklikler taraflarca da kabul edilirse boşanmaya karar verilmesi, kabul edilmezse ve açıklanan koşullardan bir tanesi bile eksikse taraflardan delillerini sunarak evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını ispatlamaları gerekir.

2.1.5.1.5 Aile Mahkemeleri

Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 29.3.2002 tarihinde kararlaştırılan “Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun Tasarısı” genel gerekçesinde ifade edildiği üzere; “toplumun temelini oluşturan ailenin korunması için gerekli önlemlerin alınması ihtiyacı her geçen gün artmış olup bir toplumda sosyal barış ve adaletin sağlanmasında, demokratik haklara saygılı, sağlıklı, topluma yararlı bireylerin yetiştirilmesinde ailenin önemi inkâr edilemez bir gerçektir. Ailenin korunması görevi ise devlete aittir.”Aile mahkemesi, medeni yargı alanında kurulmuş olan özel mahkemelerden biridir (Gençcan, 2012, s. 56).

Yeni Medeni Kanun’un yürürlüğe girmesinin ardından, bu kanunla paralellik gösteren Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usullerine Dair Kanun 09.01.2003 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun amacı, aile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir.

Yürütme ve yürürlük maddeleri olarak 11 madde ve bir geçici maddeden oluşan kanun; Türk Medeni Kanunu’nun aile hukuku adlı ikinci kitabında yapılan değişikliklerle gündeme gelen ve özellikle cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan kadın-erkek eşitsizliğini ortadan kaldıran hükümlerin ve çocuk haklarının özenle korunmasını amaçlamaktadır. Aile mahkemesinin bulunmadığı yerlerde Sulh Hukuk Mahkemeleri görevli sayılmıştır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Gn.Md. 2009b, s. 255).

Bu kanun ile öncelikle davaya bakan hâkim yönünden önemli değişiklikler getirilmiş ve aile mahkemeleri hâkimlerinin, evli, çocuk sahibi ve otuz yaşını doldurmuş olması koşulu getirilmiştir. Ayrıca aile mahkemesinde görevlendirilecek hâkimin tercihen aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olması şartı aranmıştır. Böylece hâkimin evli ve çocuk sahibi olmasının, eşler arasındaki uyuşmazlığın çözümünü kolaylaştıracağı düşünülmüştür (Madde-3).

Yine bu kanun ile getirilen önemli bir değişiklik de, her aile mahkemesine uzman olarak psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacının atanmasıdır. Ayrıca mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunur ve görüş bildirir. Yine bu uzmanların da tercihen evli, çocuk sahibi ve otuz yaşını doldurmuş olması ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olmaları istenmektedir (Madde-4/3).

Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun tasarısının 4. maddesi aile mahkemesinde bakılacak dava ve işleri düzenlemiştir. Buna göre bu mahkemede bakılacak davalar; evlenme, nişanlanma, evlenme ehliyeti ve engeller, evlenme başvurusu ve töreni, batıl olan evlenmeler, boşanma, evliliğin genel hükümleri, eşler arasındaki mal rejimi, soy bağının kurulması, evlat edinme, velayet, çocuk malları, ev düzeni, aile malları, vesayet düzeni, vesayet oranları, vesayetin yürütülmesi, vesayetin sona ermesi, vesayeti gerektiren haller kanunlarla verilen diğer görevlerdir (Baktır, 2003, ss. 42- 43).

2.1.5.1.6 Boşanmanın Tarafları Açısından Genel Sonuçları

Boşanma davasının sonuçları şüphesiz, öncelikle bu davanın tarafı olan kadın ve erkeği etkilemektedir. Oldukça zor bir süreç olan bu davanın, başlı başına taraflar üzerinde bir takım edinsel sonuçları olduğuna şüphe yoktur. Ancak, objektif hukuk düzeni, bu etkilerden bağımsız olarak davaya tarafları etkileyen bir takım başka sonuçlar da bağlamıştır (Koçyıldırım, 2010, s. 24).

Boşanma davasının taraflar açısından bir numaralı sonucu, elbette ki evlilik birliğinin sonlandırılmasıdır. Kanun, daha az kusurlu eşin bu davaya itiraz edebileceğini düzenlemiştir (TMK Md. 166/2). Tarafların birbirlerinden isteyebilecekleri tazminat bakımından temel unsur kusurdur. TMK Md. 174; hem maddi hem de manevi tazminatın

kusursuz ya da daha az kusurlu eş tarafından, kusurlu eşten istenebileceğini işaret etmektedir.

Boşanmanın taraflar açısından bir diğer sonucu da nafakadır. Boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek taraf, kusuru daha ağır olmamak koşuluyla geçimi için diğer taraftan mali gücü oranında süresiz olarak nafaka isteyebilir (TMK Md. 175). Çocuğa fiilen bakan tarafın çocuğun giderlerine katılması için diğer taraftan isteyebileceği nafakaya ise iştirak nafakası denir (TMK Md. 329).

Velâyet ve kişisel ilişki de boşanmanın taraflarını yakından ilgilendiren bir başka sonucudur. Boşanma kararının kesinleşmesiyle birlikte evlilik birliği sona erdiği için, velâyetin beraber kullanılma olanağı da kalmayacaktır (Gençcan, 2010, s. 1047). Bu nedenle boşanma halinde velâyet çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir. Kişisel ilişki, boşanma davasında velâyet kendisine bırakılmayan tarafla çocuk arasında kurulan ilişkidir. Ana ve babadan her biri, velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir (TMK Md. 323). Nihayet boşanmanın taraflar açısından bir diğer sonucu mal paylaşımı bahsinde görülür. Hâkim eşlerin tabi olduğu mal rejimi esaslarına göre malları paylaşır.(TMK Md. 202 vd.)

2.1.5.1.7 Çocuk Teslimi Hakkındaki Kararların Yerine Getirilmesi

Koçyıldırım (2010, s. 314)'a göre, çocuk teslimi (velâyet) ve kişisel ilişki kurulması da bu sorun alanları bakımından tipik bir örnektir. Gerçekten, uygulamada anlaşmalı boşanmalarda çocuk teslimi veya çocukla kişisel ilişki kurulması bağlamında icra uygulamasına genellikle hiç rastlanmamaktadır. Bu sonuç, her şeyden önce icra uygulamalarının engellenebilmesi bakımından tarafların “anlaşmalı boşanmaya” sevk edilmesinin önemli olduğunu düşündürmektedir. Ne var ki, aile mahkemeleri önüne gelen çekişmeli boşanma davalarının sayısı da oldukça fazladır. Çekişmeli boşanma davalarında genellikle davanın açılması aşamasında tarafların iletişimi kopmakta, bir taraf (genellikle erkek) ortak konutu terk etmekte, çocuk (yaşına göre de değişmekle birlikte) diğer ebeveynin (genellikle annenin) yanında kalmaktadır.

2.1.5.1.8 Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Çıkarılan Kanunlar

Aile içi şiddet kavramı, ilk kez 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile

yasal olarak kabul edilmiştir. 4320 sayılı Kanun ile, Medeni Kanunda belirlenen genel önlemleri yürürlükten kaldırılması ya da sınırlandırılması değil, özel bir düzenleme getirilerek, aile içi şiddetin önlenmesinde etkinlik sağlanması amaçlanmıştır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun amacı, kanunun genel gerekçesinde de belirtildiği üzere aile içi şiddeti önlemek ve şiddete maruz kalan aile bireylerini korumaktır. 4320 sayılı Yasa koruma kararını verme ve takibini yapma yetkisini adli makamlara vermesi yönüyle de ilktir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da kusurlu eş ve diğer aile bireyi için öngörülen tedbirler:

- Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasını,
- Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya iş yerlerine yaklaşmamasını,
- Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesini,
- Aile bireylerini iletişim araçları vasıtası ile rahatsız etmemesini,
- Varsa silah ve benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesini,
- Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya iş yerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmamasını,
- Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurmasını ve
- Hâkimin uygun göreceği benzeri başkaca tedbirleri ifade eder.

Uygulamada en fazla başvuru alan tedbir yöntemi kusurlu aile bireyinin evden uzaklaştırılmasıdır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanundan sonra, 6284 sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun çıkmıştır. Bu kanun ile beraber Yasa'nın önemli iyileştirmeler sağladığı görülmektedir:

- 1- Yasa'nın amacı ve kapsamı, 4320 sayılı Yasa'ya göre daha net ve geniş bir şekilde tanımlanmış ve evli olan, olmayan kadın ayrımı ortadan kaldırılmıştır.

- 2- Aile içi şiddete maruz kaldığını iddia eden aile üyelerinin başvurularını yaptıkları herbir birimin görev ve sorumlulukları yasa da açık bir biçimde tanımlanmıştır. Aile üyesi ilk başvurusunu ister kolluğa ister adli makamlara ya da Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı'na yapmış olsun herbir birimin alacağı acil tedbirlere Yasa'da yer verilmiştir. Ancak geçmiş deneyimler bu konuda temkinli olmayı gerektirmektedir. 4320 sayılı Yasa'nın çıkmasını takiben ilgili kamu kurumlarının kadına ve çocuğa yönelik şiddet konularında görev ve sorumluluklarının kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde yer aldığı 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi çıkarılmış, ardından Başbakanlık Genelgesi'nde yer alan görevlerin etkin uygulanması için İçişleri Bakanlığı Genelgesi yayınlanmıştır. Genelgelerin uygulanmasında yaşanan sıkıntılar göz önünde bulundurulduğunda, kurumların yapacağı acil görevlerin yasa da yer almasının tek başına bu tedbirlerin yerine getirilmesini-uygulanmasını beraberinde getirmeyeceği açıktır.
- 3- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin açılması Yasa'da yer alan bir diğer olumlu düzenlemedir. Yedi gün 24 saat hizmet verecek bu merkezlerde şiddete karşı koruyucu ve önleyici hizmetlerin yerine getirilmesi hedeflenmektedir.
- 4- Yasa'da mahkemenin aldığı kararlara uymayan kişiye yönelik caydırıcı hükümlere de yer verilmiştir. Örneğin koruma kararını ihlal eden bireye iddianame hazırlanmaksızın üç günden on güne kadar zorlama hapsi uygulanabilecektir.
- 5- Yasa'da ifade edilen bir diğer olumlu husus da mülki amirler tarafından koruyucu uygulamalar çerçevesinde şiddete maruz kalan kadınlara sosyal yardım verileceğidir.
- 6- Yasa'da düzenlemelere ilişkin eksiklikler de bulunmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınları istihdama yönlendirmek amacıyla kreş imkanı sunulacağı Yasa'da ifade edilmektedir. Kadın çalışmıyorsa ve iş arıyorsa 4 ay, çalışmaya başladıysa 2 ay devlet tarafından çocukların kreş ücretinin karşılanacağı ifade edilmektedir.
- 7- Ücretsiz çocuk bakımının kısa bir süreliğine verilmesi kadınları şiddetten

korumak için hazırlanan Yasa'ya ilişkin bütçenin kısıtlılığının bir göstergesidir. Bu kısıtlamanın örneklerinden biri de “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin” kuruluşuna yönelik yapılan değişikliklerdir. Açılacak bu merkezlerin ilk iki yıl içinde, seçilecek illerde pilot uygulamasının başlaması öngörülmektedir. Bu merkezler için Bakanlıkça (ASPB) hazırlanan tasarıda talep edilen kadro sayısı 5577 iken, meclis sürecinde bu sayı (Maliye Bakanlığının uyarısı ile) 362'ye indirilmiştir.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, hazırlanma sürecinde katılımcı sayısı ve içerdiği hükümlerle olumlu bir adım olarak değerlendirilmektedir.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmada hedef evren Türkiye'de yaşayan ve boşanmak için aile mahkemelerine başvurmuş olan tüm bireyler olarak tasarlanmış, ulaşılabilir evren ise Konya ilinde boşanmak için aile mahkemelerine başvurmuş olan bireyler olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın evreni, Konya ilinde 1., 4. ve 5. Aile Mahkemelerinde çekişmeli olarak 2014-2016 Ağustos tarihleri arasında boşanmış bireyler olarak belirlenmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırma safhasında 1., 4. ve 5. Aile Mahkemelerinde çekişmeli olarak 2014-2016 ağustos ayına kadar boşanmış bireylere ait bilgiler hazırlanan anket formuna (Bkz. Ek-1) girilmiştir.

Konya ilinde boşanmaların değerlendirilmesinde; evlenme ve boşanma yaş dağılımı, anlaşmazlığın başlangıcı, boşanmanın evliliğin hangi yılında daha fazla olduğu, boşanan bireylerin eğitim durumları, boşanma sebepleri, çocuk sayısının boşanmaya etkisi, boşanmanın kırsal yaşamdan şehir yaşamına doğru seyri, kronik veya psikiyatrik hastalığın boşanmaya etkisi, boşanmada teknolojinin gelişmesine bağlı telefon ve internetin rolü, boşanan bireylerin yoksulluk nafaka bağlanma miktarları araştırılmıştır.

3.2.1 Verilerin Analizi

İlk olarak anket sorularına verilen cevaplar SPSS paket programı yardımıyla istatistiksel analize tabi tutuldu. Bunlardan özellikle temel hipotezlerimizle ilgili olanlar üzerinde önemle duruldu. Elde edilen bulgular sayıları ve yüzde dağılımları ile tablolaştırılarak verildi.

İstatistiksel analizlerin daha sağlıklı yapılabilmesi ve elde edilen sonuçların daha verimli değerlendirilebilmesi amacıyla, anket formunda yer alan bazı sorulara ait cevap seçenekleri kendi içinde yeniden gruplandırılarak birleştirildi.

4. ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Genel Bulgular

Yukarıda açıklandığı üzere araştırmanın hazırlık safhasında, Konya ilinde boşanma sebeplerinin neler olabileceği hususlarında anket formu düzenlendi. Dosya kapsamında boşanan bireyler hakkında bazı dosyalarda eksik bilgi olmasından dolayı hazırladığımız anket formundaki bir kısım sorulara cevap alınamadı. Çalışmada elde ettiğimiz bilgiler aşağıda tablolar ve grafikler halinde sunuldu.

Tablo 3: Boşanma Davasını Açan Cinsiyete Göre Değerlendirme

DAVAYI AÇAN TARAF	N	%
Kadın	495	71
Erkek	199	28,6
Kadın-Erkek	3	0,4
Toplam	697	100

Çalışmamızda boşanma davasını açanların 495'i (%71) kadın, 199'u (%28,6) erkek olduğu, 3'ü (%0,4) beraber boşanma davası açtıkları ancak çekişmeli olarak boşandıkları görüldü.

Tablo 4: Boşanma Davasını Açan Cinsiyete Göre Olguların Yaşları-Yaş Farkı-Anlaşmazlık Yılı-Evlilik Süresi.

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama
Kadın Yaşı	697	18	72	32,63
Erkek Yaşı	697	19	85	36,31
Yaş Farkı	697	0	35	4,18
Anlaşmazlık Yılı*	671	1	20	2,5
Evlilik Süresi**	689	1	51	9,88

*Anlaşmazlık yılı ile ilgili olarak 26 olgunun bilgisine ulaşılamamıştır.

**Evlilik süresi ile ilgili olarak 8 olgunun bilgisine ulaşılamamıştır.

Çalışmada kadın olguların yaşı 18-72 arasında değişmekte olup yaş ortalaması $32,63 \pm 9,72$ idi. Erkek olguların yaşı 19-85 arasında değişmekte olup yaş ortalaması $36,31 \pm 10,57$ idi. Olgularımızda kadın-erkek yaş farkı en az 0 (sıfır), en fazla 35 olduğu saptandı. Olgularda anlaşmazlığın başlaması 1-20 yıl arasında değiştiği, ortalama anlaşmazlık süresinin 2,5 yıl olduğu görüldü. Olguların evlilik süresinin 1-51 yıl arasında değiştiği, ortalama evlilik süresinin 9,88 yıl olduğu saptandı.

Tablo 5: Boşanan Erkeklerin Evlenme Yaşı Dağılımı

YAŞ GRUPLARI	N	%
17-19	111	16
20-29	453	65
30-39	118	17
40-49	10	1,4
50-59	3	0,4
60 ve üzeri	2	0,2
TOPLAM	697	100

Tablo 6: Boşanan Kadınların Evlenme Yaşı Dağılımı

YAŞ GRUPLARI	N	%
16-17	16	3
18-19	200	28
20-29	411	59
30-39	56	8
40-49	14	2
50-59	0	0
60 ve üzeri	0	0
TOPLAM	697	100

Tablo-3 ve 4'deki gibi olguları evlenme yaş gruplarına ayırdığımızda çocuk gelin diye adlandırdığımız 16 (%3) olgumuz olduğu, diğer yaş gruplarında ise her iki cinsiyette boşanan kişilerin evlenme yaşlarının 20-29 yaş aralığında en fazla (Erkek:%65 N=453; Kadın:%59 N=411) olduğu görüldü.

Tablo 7: Boşanan Kadın Yaş Grubu Dağılımı

YAŞ GRUPLARI	N	Yüzde (%)
20 Yaş ve altı	30	4,3
21-30	320	45,9
31-40	221	31,7
41-50	85	12,2
50 ve üzeri	41	5,9
Toplam	697	100

Çalışmada boşanan kadın yaş grubu dağılımı incelemesinde 20 yaş ve altında 30 (%4,3), 21-30 yaş aralığında 320 (%45,9), 31-40 yaş aralığında 221 (%31,7), 41-50 yaş aralığında 85 (%12,2), 51 yaş ve üzeri 41 (%5,9) kadın olduğu, boşanan kadınlar %45,9 ile en çok 21-30 yaş grubunda toplandığı, 21-40 yaş aralığında %77,6 gibi büyük bir oranı kapsadığı, bu yaş grubu üstünde ve altında kadın boşanma oranlarının azaldığı görüldü.

Tablo 8: Boşanan Erkek Yaş Grubu Dağılımı

YAŞ GRUPLARI	N	Yüzde (%)
20 Yaş ve altı	3	0,4
21-30	243	34,9
31-40	255	36,6
41-50	128	18,4
50 ve üzeri	68	9,8
Toplam	697	100

Çalışmada boşanan erkeklerin 3'ü (%0,4) 20 yaş ve altında, 243'ü (%34,9) 21-30 yaş aralığında, 255'i (%36,6) 31-40 yaş aralığında, 128'i (%18,4) 41-50 yaş aralığında, 68'i (%9,8) 51 yaş ve üzeri olduğu görüldü. Boşanan erkeklerin %36,6 sının 31-40 yaş, %34,9'u 21-30 yaş aralığında olup oranların birbirine yakın olduğu, 21-40 yaş aralığında %71,5 gibi büyük bir grubun toplandığı, ancak kadınlardan farklı olarak 41 yaş ve üzerinde erkeklerde boşanma oranının yüksek olduğu, 20 yaş ve altında ise düşük olduğu görüldü.

Tablo 9: Boşanma Davasını Açan Bireylerin Anlaşmazlık Yılı*

ANLAŞMAZLIĞIN BAŞLADIĞI YIL	N	Yüzde (%)
1	273	40,7
2	66	9,8
3	117	17,4
4	205	30,7
5	1	0,1
6 ve üzeri	9	1,3
Toplam	671	100

*Olguların 26'sında anlaşmazlığın başladığı yıl bilgisine ulaşamadı.

Çalışmada 273 (%39,2) olguda anlaşmazlığın evliliğin 1.yılında, 66'sında (9,5) 2.yılda, 117'sinde (16,8) 3. yılda, 205'inde (29,4) 4. yılda başladığı görüldü. İlk beş yıl içerisinde anlaşmazlık oranının %98,7 olduğu görüldü.

Tablo 10: Boşanma Davasını Açan Bireylerin Evlilik süreleri

EVLİLİK SÜRESİ (YIL)	N	Yüzde (%)
1	74	10,7
2.-3.	114	16,6
4.-5.	102	14,8
6.-10.	151	21,9
11.-15.	100	14,3
16.-20.	64	9,3
21. ve üzeri	84	12,4
Tolam	689	100

*8 olguda evlilik süreleri bilgisine ulaşılamadı.

Çalışmada ilk yıl olguların 74'ü (%10,7), 2. ve 3. yıl 114'ü (%16,6), ilk beş yılda 290'nın (%42,1) boşandığı tespit edildi.

Tablo 11: Boşanan Bireylerin Çocuk Sayısı

ÇOCUK SAYISI	N	Yüzde (%)
0	240	34,4
1	192	27,6
2	174	25
3 ve üzeri	91	13
Toplam	697	100

Çalışmada 240 olgunun (%34,4) henüz çocukları olmadığı, 192'sinin (%27,5) 1 çocukları, 174'ünün (%25) 2 çocukları olduğu, 91'inin (%13) 3 ve üzeri çocukları olduğu tespit edildi.

Tablo 12: Boşanan Bireylerin Evlenme Şekli

EVLENME ŞEKLİ	N	Yüzde (%)
Görücü	103	68,2
Flört	27	17,9
İnternette Tanışma	2	1,3
Kaçarak	19	12,6
Toplam	151	100

*Olguların 151'inde evlenme şekli bilgisine ulaşıldı.

Çalışmada 151 olgunun evlenme şekli ile ilgili bilgiler mevcuttu. 151 olgudan 103'ü (%68,2) görücü usulü, 48'i (%31,8) flört usulü ile evlendiği, flört usulü evlenenlerin ise 27'si (%17,9) tanışıp flört etme, 2'si (%1,3) internette tanışma, 19'u (%12,6) kaçarak evlendiği tespit edildi.

Tablo 13: Boşanan Eşlerden Erkeklerin Eğitim Durumları

EĞİTİM DURUMU	N	YÜZDE (%)
Okur Yazar	26	8
İlkokul	63	19,6
Ortaokul	80	24,9
Lise	118	36,7
Üniversite	35	10,8
Toplam	322	100

*Olguların 322'sinde eğitim durumu bilgisine ulaşıldı.

Tablo 14: Boşanan Eşlerden Kadınların Eğitim Durumları

EĞİTİM DURUMU	N	Yüzde (%)
Okur Yazar	40	12,4
İlkokul	58	18
Ortaokul	74	23,1
Lise	112	34,7
Üniversite	38	11,8
Toplam	322	100

*Olguların 322'sinde eğitim durumu bilgisine ulaşıldı.

Çalışmada 322 erkek olgudan 26'sı (%8) okur-yazar, 63'ü (%19,6) ilkokul, 80'i (%24,9) ortaokul, 118'i (%36,7) lise, 35'i (%10,8) üniversite mezunu olduğu görüldü. 322 kadın olguda ise 40'ı (%12,4) okur-yazar, 58'i (%18) ilkokul, 74'ü (%23,1) ortaokul, 112'si (%34,7) lise, 38'i (%11,8) üniversite mezunu olduğu saptandı.

Tablo 15: Boşanan Eşlerin En Son Beraber Yaşadığı Yer (il-ilçe-Köy)

	N	Yüzde(%)
İl	427	81,5
İlçe	85	16,2
Köy	12	2,3
Toplam	524	100

*Olguların 524'ünün boşanmadan önce beraber yaşadıkları yer bilgisine ulaşıldı.

Çalışmada 524 olgunun boşanmadan önce yaşadığı yer hakkında bilgi mevcut idi. Boşanma öncesi ailelerin 427'si (%81,5) ilde, 85'i (16,2) ilçede, 12'si (1,7) köyde yaşadıkları tespit edildi.

Tablo 16: Boşanan Eşlerin En Son Beraber Yaşadığı Ev

	N	Yüzde(%)
Müstakil	166	33,8
Apartman	198	40,3
Gecekondu	11	2,2
Ebeveyn*	116	23,6
Toplam	491	100

*Erkeğin Ailesi

Çalışmada 491 olguda evli çiftlerin boşanmadan önce yaşadıkları ev hakkında bilgiler mevcut idi. Boşanma öncesi ailelerin 166'sı (%33,8) müstakil evde, 198'i (%40,3) apartman dairesinde, 11'i (%2,2) gecekondu, 116'sı (%23,6) ebeveynle aynı evde yaşadıkları tespit edildi.

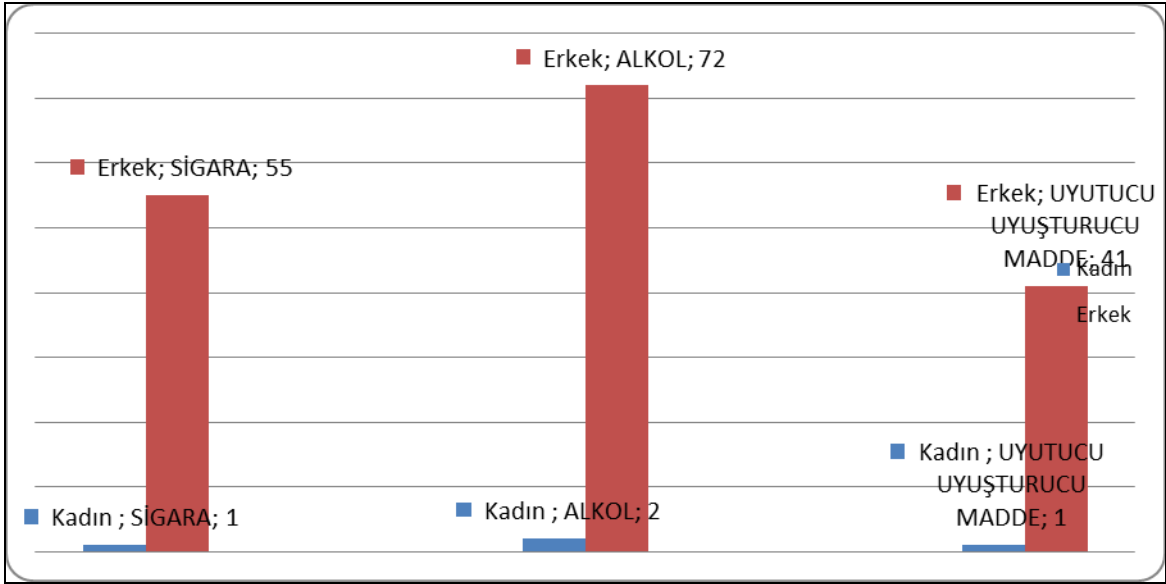
Tablo 17: Olguların Boşanma Nedenleri Açısından Dağılımı*

BOŞANMA NEDENLERİ	N	Yüzde (%)
Tek Nedene Bağlı	73	10,5
1-2-3. Nedenlerine Bağlı	97	13,9
1-3-4. Nedenlerine Bağlı	122	17,5
1-2-3-4. Nedenlerine Bağlı	43	6,2
1-3-5. Nedenlerine Bağlı	47	6,7
1,2. Nedenlerine Bağlı	41	5,9
1,3. Nedenlerine Bağlı	104	14,9
1-4. Nedenlerine Bağlı	44	6,3
Diğer Gruplara Bağlı	126	18,1
Toplam	697	100

*1.neden; şiddetli geçimsizlik (fikren ve ruhen uyumsuzluk), 2.neden; eş aldatma, 3.neden; aile içi şiddet, 4.neden; ekonomik nedenler, 5.neden; kayıncı, 6.neden; tıbbi nedenler (kronik, psikiyatrik ve cinsel işlev bozukluğu hastalıkları).

Çalışmada tek bir nedeninin etkili olduğu boşanma sayısı 73 (%10,5) iken, 624 boşanma olgusunda birden çok nedenin beraber etkisi izlendi.

Tablo 18: Boşanan Eşlerin Sigara-Alkol-Uyutucu Uyuşturucu Madde Kullanımı

Çalışmada olguların 56'sında sigara kullanım iddiası mevcut olup bunlardan 55'i erkek, 1'i kadın idi. 74 olguda alkol bilgisi mevcut olup alkol kullananların 72'si erkek, 2'si kadın idi. 42 olguda bağımlılık yapan uyutucu uyuşturucu niteliğinde madde kullanım bilgisi mevcut olup 41'i erkek, 1'inin kadın olduğu saptandı.

Tablo 19: Boşanan Eşlerden İntihara Teşebbüs Edenlerin Sayısı

İNTİHARA TEŞEBBÜS	N	Yüzde (%)
Kadın	1	0,1
Erkek	3	0,4
İntihar Teşebbüsü Bilgisi Olmayan	693	99,5
Toplam	697	100

Çalışmada 4 olguda intihar teşebbüsü bilgisi olduğu, bunlardan 3'ünün erkek, 1'inin kadın olduğu görüldü.

Tablo 20: Boşanan Eşlerde Psikiyatrik Hastalık, Cinsel İşlev Bozukluğu ve Kronik Hastalık Yönünden Değerlendirme

	KADIN		ERKEK	
	N	Yüzde (%)	N	Yüzde(%)
Psikiyatrik ve Kronik Hastalık				
Psikiyatrik ve Cinsel İşlev Bozukluğu	25	3,6	13	1,9
Kronik Hastalığı Olan	12	1,7	10	1,4
Hastalık Bilgisi Olmayan	660	94,7	674	96,7
Toplam	697	100	697	100

Çalışmada 25 (%3,6) kadın ve 13 (%1,9) erkekte psikiyatrik ve cinsel işlev bozukluğu olduğu tespit edildi. Çalışmada 12 kadın ve 10 erkekte de kronik hastalık olduğu saptandı.

Tablo 21: Boşanan Eşlerin Fiziksel Şiddete Uğrama Sıklığı

FİZİKSEL ŞİDDETE UĞRAMA	N	Yüzde (%)
Evet	331	47,5
Hayır	366	52,5
Toplam	697	100

Çalışmada olguların 331'i (%47,5) evlilik sürecinde fiziksel şiddete maruz kaldığı, fiziksel şiddete maruz kalanların 326'sının (%98,5) kadın olduğu tespit edildi.

Tablo 22: Fiziksel Şiddeti Kimin Uyguladığı

	N	Yüzde (%)
Sadece Kocasını	294	88,8
Sadece Karısını	5	1,5
Sadece Kayınvalide	7	2,1
Diğerleri	25	7,6
Toplam	331	100

Çalışmada 294 (%88,8) olguda fiziksel şiddeti sadece kocaları uyguladığı, 5'inde (%1,5) fiziksel şiddeti uygulayanın karısı olduğu saptandı. 25'inde (%7,6) kocası ile birlikte diğer aile fertlerinin de eşe şiddet uyguladığı tespit edildi.

Tablo 23: Çocuğa Fiziksel Şiddet ve Eşe Cinsel Şiddet Yönünden Değerlendirme

ÇOCUĞA FİZİKSEL ŞİDDET	N	Yüzde (%)
Kadın	2	0,3
Erkek	25	3,6
Uygulamayan	670	96,1
Toplam	697	100

Çalışmada boşanma iddiaları içerisinde 27 (%3,9) olguda çocuğa fiziksel şiddet mevcut idi. Şiddeti uygulayanların 25'inin (%3,6) baba, 2'sinin (%0,3) anne olduğu saptandı. Çalışmada 13 olguda eşe cinsel yönden şiddet uygulandığı iddiası tespit edildi. Cinsel yönden şiddete maruz kalanların tamamının kadın olduğu saptandı.

Tablo 24: İnfertilitenin Boşanmaya Etkisi

İNFERTİLİTENİN ETKİSİ	N	Yüzde (%)
Evet	11	1,6
Hayır	686	98,4
Toplam	697	100

Çalışmada 11 (%1,6) olguda infertilitenin boşanma sebebi olarak öne sürüldüğü tespit edildi.

Tablo 25: Cep Telefonun Boşanmaya Etkisi

CEP TELEFONUN BOŞANMAYA ETKİSİ	N	Yüzde (%)
Evet	232	33,3
Hayır	465	66,7
Toplam	697	100

Çalışmada 232 (%33,3) olguda boşanmada cep telefonunun etkisi olduğu saptandı.

Tablo 26: İnternetin Boşanmaya Etkisi

İNTERNETİN BOŞANMAYA ETKİSİ	N	Yüzde (%)
Evet	161	23,1
Hayır	536	76,9
Toplam	697	100

Çalışmada 161 (%23,1) olguda boşanmada internetin etkisi saptandı. Özellikle aldatma iddialarında cep telefonundan ve internetten yeni arkadaş edinme ve görüşme iddiası mevcut idi.

Tablo 27: Yoksulluk Nafaka Miktarı Bağlanma Yönünden Değerlendirme

NAFAKA MİKTARI	N	Yüzde (%)
0	199	28,6
100-200 TL	235	33,7
201-500 TL	251	36
501-1000 TL	8	1,1
1000 TL ve üzeri	4	0,6
Toplam	697	100

Çalışmada olgulardan 199'unun (%28,6) yoksulluk nafakası bağlanmadan boşandığı, 235'ine (%33,7) 100,00 TL ile 200,00 TL arasında, 251'ine (%36) 201,00 TL ile 500,00 TL arasında, 8'ine (%1,1) 501,00 TL ile 1.000,00 TL arasında, 4'üne (%0,6) 1.000,00 TL den daha fazla yoksulluk nafakası bağlandığı tespit edildi.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma Adli Tıp alanında boşanma nedenlerine yönelik yapılan ilk kapsamlı çalışma olması bakımından önemlidir.

Araştırmada, “boşanmanın nedeni şunlardır, bu nedenleri ortadan kaldırdığımızda boşanma problemi bitecektir” demenin mümkün olmadığını, çalışmamızla boşanmanın tek bir faktörle açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapı olduğunu, boşanma nedeni olarak öne sürülen tıbbi nedenlerin boşanma nedenlerinin az bir kısmını kapsadığını, boşanmada daha çok toplumsal ve sosyal faktörlerin etkili olduğunu belirtmeliyiz.

Çalışmamızda elde ettiğimiz verileri konu başlıkları altında değerlendireceğiz.

Boşanma Davasını Açan Cinsiyete Göre Değerlendirme

Çalışmamızda boşanma davalarını açan kişilerin %71,3'ünün kadın, %28,7'sinin erkek olduğu saptandı. İşsever ve ark. (%67,1), Demirci ve ark. (%60,5) ve Polat ve ark. (%72,5) çalışmalarında boşanma davalarının büyük bir oranını kadınların açtıkları gösterilmiştir (İşsever 2000.s,151-156; Demirci 2005; 22-28; Polat.A. 2012.s,101). Bu sonuçlar çalışmamızla uyumlu bulunmuştur. Elbette kadınların dava açma oranlarının yüksek olması mahkeme nazarında öncelik kazanacakları, aynı şekilde davayı açan taraf olmakla da bir hak kaybıyla karşı karşıya geleceği anlamına gelmemektedir. Davaları açmada kadınların oranının yüksek olma nedeninin, kadınların evlilikte daha çok problemle karşı karşıya kalmaları (daha çok şiddete maruz kalan ve aldatılan taraf olması gibi) ve evlilikte beklediklerini bulamamalarından dolayı son olarak çareyi boşanmada görmeleri olduğu düşünülmüştür.

Evlenme ve Boşanma Yaşına Göre Değerlendirme

Çalışmamızda olguların evlenme yaşını incelediğimizde erkeklerin %82'si 20-39, kadınların %65'i 20-39 yaş aralığında olduğu görüldü. Kadınların evlenme yaşının erkeklerden farklı olarak 16-20 yaş aralığında yoğunlaştığı (%31) görüldü. Demirci ve ark. çalışmasında evlenme yaşını erkeklerde %68,5'i 20-39, kadınlar da %73'ü 20-39 yaş

aralığında olduğunu belirtmiştir (Demirci ve ark.2005; 22-28). Türkiye İstatistik Kurumu 2015 verilerine göre ortalama evlenme yaşı erkekler için 27, kadınlar için 23,9 olarak saptanmış olup çalışmamızdaki yaş aralığına uymaktadır. 20-39 yaş aralığındaki erkek cinsiyeti kadın cinsiyetinden fazla olmasını Türk toplumunda erkeklerin kendilerinden yaşça daha küçük kadınlarla evlenmeyi tercih etmeleri ile ilişkilendirilmiştir. 16-20 yaş aralığında erkeklerin evlenme yaşı oranının kadınlara göre düşük olması, ülkemizde erkek cinsiyetin 20 yaşından sonra vatani görevlerini (askerlik) yerine getirdikleri, daha çok evlenmeyi askerlikten ve iş kurmadan sonraya tehir etmeleriyle açıklanabilir.

Çalışmamızda olguların boşanma yaşı incelendiğinde erkeklerin %71,5'inin, kadınların %76,6'sının 21-40 yaş aralığında boşandığı saptandı. Kadın ve erkeklerin büyük bir kısmının bu yaş aralığında boşandığı, 20 yaş altında ve 40 yaş üstünde boşanma oranlarının azaldığı tespit edildi. Kadınların yaş ortalamasının $32,63 \pm 9,72$, erkeklerin ise $36,31 \pm 10,57$ olduğu, kadın ve erkek yaş farkının ortalama 4,18 olduğu saptandı. Türkiye İstatistik Kurumu 2015 yılı verilerine göre 30-34 yaş grubundaki boşanan erkeklerin (%20,5) ve kadınların (%20,6) en yüksek oranda yer aldığı, kadın ve erkek yaş farkının ise 3,1 olduğu tespit edilmiştir. Demirci ve ark.'nın çalışmasında ortalama boşanma yaşlarının erkeklerde $36,64 \pm 10,57$, kadınlarda $33,39 \pm 10,00$ olduğu saptanmıştır (2005; 19(1): 22-28). İşsever ve Dişçi'nin çalışmasında, boşanma yaşının erkeklerde $37,6 \pm 10,6$, kadınlarda $33,8 \pm 10,1$ olduğu, kadın erkek yaş farkının 4 olduğu belirtilmiştir (2000; 5(3); 151-156). Çalışmalar göstermektedir ki boşanmaların büyük çoğunluğunun 21-40 yaş (%75) aralığında toplanmaktadır. 21-40 yaş aralığında boşanmanın yoğunlaşmasını, bu yaş aralığında insanların ruhsal ve bedensel olarak özgüvenlerinin daha fazla olması ve kendilerini daha güçlü hissetmesi, baskı, sıkıntı ve stresinin daha fazla olması ve daha az tolere etmelerinden dolayı boşanma kararını daha kolay almalarından kaynaklanabileceğini, 40 yaş üstünde ise kişilerin bu süre içerisinde birbirlerini daha iyi anlamalarından ve problemleri çözmüş olmalarından boşanma oranlarının daha az olduğu düşünülmektedir.

Anlaşmazlığın Başlama ve Boşanma Süresine Göre Değerlendirmesi

Çalışmamızda %39,2 olguda anlaşmazlığın evliliğin 1. yılında başladığı, evliliklerin %98,7'sinde ise anlaşmazlığın ilk beş yıl içerisinde başladığı tespit edildi. Anlaşmazlığın başlamasından itibaren boşananların sayısı ilk iki yılda %20,9, ilk beş yılda %42,1 olarak saptandı. Türkiye İstatistik Kurumu 2015 yılı verilerinde ise Türkiye

genelinde boşanmaların %39,6'sı, Konya'da %46,6'sı evliliğin ilk 5 yılı içinde gerçekleştiği belirtilmiştir (TÜİK 2015). Özdemir'in çalışmasında Türkiye'de boşanmaların %44,89'unun evliliğin ilk beş yılında meydana geldiği tespit edilmiştir (Özdemir, 2013). Türkaslan'ın çalışmasında evliliklerin %40'ı ilk beş yıl içinde boşanma ile sonuçlanmıştır (2007. 99-108). Bu veriler evlilik sonrasında aile yapısının oturmasında ilk beş yılın önemli olduğunu göstermektedir. Bu zaman diliminde evliliği boşanmaya götürebilecek her türlü olay karşısında tarafların birbirlerine karşı daha müsamahakar davranması gerektiği ve evliliğin ilk beş yılında aile terapisinin yaygınlaştırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Anderson, Russel ve Schumm'un çalışmalarında evlilik süresinin, evlilik uyumunu etkilediği, evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun düşük olduğu, ancak evliliğin ilerleyen yıllarında evlilik uyumunun arttığına yönelik sonuçlar bulunmuştur (Anderson, Russel ve Schumm, 1983,129). Macke ve Houseknecht evlilik süresinin, cinsiyetler açısından evlilik uyumunu nasıl etkilediğine ilişkin araştırmasında ise, kadınlarda evlilik uyumunun evlilik süresi arttıkça düştüğü, erkeklerde ise yükseldiğini belirtmiştir (Houseknecht ve Macke, 1981,656).

Sprecher çalışmasında yeni yetişen genç neslin boşanmaların çok olduğunu görmesinden dolayı, bu durumun evliliğin gençler arasında sorgulanmaya başlamasına ve yeni yaşam biçimlerinin doğmasına yol açtığını göstermiştir. Cinsel bir ilişki içinde birlikte yaşama, batı ülkelerinin çoğunda evliliğe alternatif yaygın bir kültür olduğunu saptamıştır (Sprecher,1998;28 4) 21-35). Amato ise resmi nikah yaparak evlenmenin cazibesini yitirmesinin yanında, birlikte yaşamanın da uzun süreli olmadığını düşünenlerin, yalnız yaşamayı alternatif bir hayat tarzı olarak görmeye başladığını belirtmiştir (Amato, 1994: 78-79). Aile dışındaki yaşam biçimlerinin ülkemizde özellikle büyük şehirlerde çeşitli TV dizilerinin de etkisi ile gençler arasında artma eğiliminde olduğunu düşünmekteyiz. Bunu önlemeye yönelik ise basın ve medya aracılığıyla evliliğin bir ülkenin geleceği için önemini anlatan yayınlar yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Arıkan "Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması" adlı çalışmasında evrensel olarak diğer ülkeler ile karşılaştırdığında, ülkemizde boşanma oranlarının binde 1'den az olduğunu, bu nedenle toplumsal boyutta boşanmanın sosyal bir sorun olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir (Arıkan, 1996; 21). Ancak aradan geçen zamanda

boşanma oranları hızla yükselip binde 1.7'ye ulaşarak sosyal bir problem oluşturmaya başlamıştır (TÜİK 2015).

TÜİK verilerine göre 2001 yılında 91.994 çift boşanırken, 2007 yılında bu sayı 94.219, 2015 yılında ise 131 bin 830 olmuştur. Son beş yıl içinde boşanma sayısı %9,8, son on beş yıl içinde ise % 41 oranında arttığı saptanmıştır. Her ne kadar ülkemizde boşanma oranlarının diğer batı ülkelere ve A.B.D.'ye göre halen daha düşük olsa da boşanma sayısının son yıllarda giderek artmış olduğu görülmektedir (Tablo-1). Ülkemizde boşanma oranlarının diğer ülkelere oranla daha düşük olması “kurulmuş yuvanın” boşanma ile yıkılmasının toplum tarafından hoş karşılanmamasına, aile bağlarının güçlü olmasına, katı geleneksel anlayışlar ve dini inanışlara bağlanabilir. Ancak yine de evlilik birliğinin daha kuruluş aşamasında sağlıklı bir zemine oturtulması, eşlerin birbirlerini tanıyarak evlenmesi, ailelerin gençlerin evlilik kararlarına ve evlilik yaşantılarında daha yapıcı roller üstlenmesi, çiftlerin sorunların çözümü konusunda daha fazla çaba sarfetmeleri ve boşanma kararını alırken etraflıca düşünmeleri sağlanarak ülkemizde bu oranın en aza indirilebileceği düşünülmektedir.

TÜİK verilerine göre son yıllarda boşanmaların arttığı dikkate alındığında, ülkemizin geleceğini teminat altına almak için, kamu kurumları ve millet olarak ilk beş yılda evliliği bitiren problemlerle ilgili neler yapılabileceği araştırılmalı ve uygulamalar hayata geçirilmelidir. Boşanmaların bireylere getireceği sorumluluklar ve toplumsal yapıda meydana getireceği hasarların telafisinin güçlüğü, fayda/maliyet analizi göz önüne alındığında, evliliğe yapılacak yatırımların, sağlıklı aile ve toplum oluşturmadaki önemi, rolü ve gereği ortadadır.

Boşanan Bireylerin Çocuk Sayısına Göre Değerlendirme

Çalışmamızda boşanan olguların %34,4'ünün henüz çocuklarının olmadığı, %27,5'inin ise 1(bir) çocukları olduğu tespit edildi. Çocuk sayısı arttıkça çiftlerde boşanma oranlarının düştüğü görüldü. Türkaslan'ın 2007 yılında yaptığı çalışmada boşanmaların %43,85'inin çocuksuz ailelerde görüldüğünü belirtmiştir (Türkaslan, 2007). Çakmaklı, ailede çocuğun varlığının, boşanma oranlarının düşmesini sağladığını ve çocuğun aile bağlarını kuvvetlendirdiğini belirtmektedir (2005, s. 286). Demirci ve ark. çalışmalarında boşanan çiftlerin %30,5'inin, İşsever çalışmasında %41,6'sının hiç çocuk

sahibi olmadığını saptamışlardır (2000.s, 151-156; 2005; 19(1): 22-28). Çocukların aileyi bir arada tutan, ebeveynlere birbirleri ile beraber yaşama mutluluğu, sorumluluğu ve zorunluluğu veren, ana babaya sorumluluk yükleyen bir değer olduğu, eşlerin evliliklerinde mutsuz olsalar da çocuklarının geleceğini düşündükleri için evliliklerini devam ettirdikleri bu yüzden boşanma oranının çocuk sayısı ile ters orantılı olduğu düşünülmektedir. Ancak çocuğun ruh sağlığı için zoraki sürdürülen evliliklerin çocuk için son derece sağlıksız bir ortam hazırlayabileceği, öyle ki bazen eşlerin ayrılmalarının çocuk için daha yararlı olabileceği hususu da unutulmamalıdır. ASAGEM'in yaptığı çalışmada çocuk üzerinde çok ciddi travmalara yol açabilecek sağlıksız bir evliliğin devamı yerine, boşanmanın daha tercih edilebilir olduğu durumlarda evlilikte ısrar edilmesinin gereksiz olduğu vurgulanmaktadır. (2009, s. 140).

Boşanmalardan sonra ortaya çıkan problemlerden biri de çocuğun velayetini alan ebeveynin, çocuğu diğer eşe karşı nefret duyması için sürekli eski eşi hakkında kötü cümleler kullanıp, çocuğun diğer eşle görüşme zamanı geldiğinde zorluk çıkardığı, çocuğu vermemeye çalıştığı, çocuğu göstermeyerek karşı tarafı cezalandırmaya çalıştığı gerçeğidir. Eski eşini cezalandırmak isterken hem kendisine hem de çocuğuna acı çektirebilmektedir. Bu gibi sıkıntılarla karşılaşmamak için evlenme kararı verirken yapılan muhasebeden daha fazlası, evlendikten sonra çocuk yapmaya karar verirken yapılmalı ve evliliği sağlam zemine oturtmadan çocuk yapmada erken davranılmamalıdır.

Evlenme Şekline Göre Değerlendirme

Çalışmamızda olguların %68,2'sinin görücü usulü, %31,8'inin flört usulü ile evlendiği, flört usulü ile evlenenlerin ise %17,9'unun tanışıp flört etme, %1,3'ünün internette tanışma, %12,6'sının kaçarak evlendiği tespit edildi. Sağlam'ın çalışmasında boşanma sürecinde olan kişilerin %53,3'ünün görücü usulü, %31'inin tanışıp/anlaşma, %15,6'sının kaçarak evlendiğini belirtmiştir (2000.s,55). Doğan'a göre severek ya da flört etme şeklinde yapılan evliliklerde boşanma oranları, görücü usulü olarak bilinen geleneksel evliliklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir (1998:238).

Ülkemizde evlenme şekilleri temel olarak görücü usulü ve flört usulü olarak adlandırılmaktadır. Her ne kadar böyle bir ayırım yapılmış olsa da aslında görücü usulü ile evlenmede de kişiler bir nevi flört olarak değerlendirilebileceğimiz nişanlılık döneminden geçmektedir. Aslında evlenecek her birey evlilik öncesi kısa ya da uzun flört

evresi yaşamaktadır. Çiftlerin boşanmasında evlenme biçiminden çok, evlilik öncesi dönemde hayal ettiği kişiyi ve hayat tarzını, evlendikten sonra bulamamasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Boşananların Eğitim Seviyesi Açısından Değerlendirme

Çalışmamızda erkek olguların %27,6'sının okur-yazar ve ilkokul mezunu olduğu, %61,6'sının ortaokul-lise mezunu, %10,8'inin üniversite, kadın olguların %33,5'inin okur-yazar ve ilkokul mezunu olduğu, %57,8'inin ortaokul-lise mezunu, %11,8'inin üniversite mezunu olduğu saptandı. Boşanma oranlarının okur-yazar ve üniversite mezunlarında azaldığı izlendi. TÜİK 2013 Konya ili eğitim verilerinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %2,89, okuma-yazma bilen fakat bir okul bitirmemişlerin oranı %20,48, ilkokul mezunu %28,44, ortaokul-lise mezunu %20,65, yüksekokul ve fakülte mezunu oranı %9,29 olduğu görülmüştür. Uçar çalışmasında olgularının %39'unun okur-yazar ve ilkokul, %46,4'ü ortaokul-lise, %14,7'sinin yüksekokul mezunu olduğunu belirtmiştir (Uçar,2011.s,31). Sönmez çalışmasında kadın olguların %42,3'ünün ilköğretim mezunu, %30,8'inin lise mezunu olduğunu, erkek olguların %36,3'ünün ilköğretim mezunu, %34,3'ünün ise lise mezunu olduğunu belirtmiştir (Sönmez, 2012). ASAGEM'in araştırmasında; Araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre dağılımlarının boşananların %40'ının lise ve dengi okul mezunu oldukları (Kadınlar % 40, erkekler %39) görülmektedir. Boşanma oranlarının lise ve dengi okullardan mezun olanlarda yoğunlaştığı belirtilmiştir. Carter ve Mc Goldrick'in çalışmasında, yüksek eğitilmiş ve yüksek kazanan kadınlar, eğitim düzeyi düşük ve dar gelirli kadınlara göre daha çok boşanma oranlarına sahip olduğunu belirtmiştir (Carter ve Mc Goldric, 2000 Akt: Korkut, 2003). Eşlerin eğitim düzeyinin boşanma üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu konusunda farklı araştırma sonuçları bulunmaktadır. Kadınlarda eğitim düzeyi yükseldikçe boşanma riskinin arttığını gösteren çalışmaların (Kalmijn, De Graaf ve Poortman, 2004) yanı sıra, eğitim düzeyi yükseldikçe boşanma oranının azaldığını (Akt: Abalı, 2006) ve hatta boşanmaya ilişkin en sınırlayıcı tutumlara ve en düşük boşanma oranına yüksek eğitilmiş kadınların sahip olduğunu gösteren çalışmalar da vardır (Martin ve Parashar, 2006). Bu da gösteriyor ki eğitim düzeyinin boşanma oranlarına etkisi

ülkeden ülkeye ve toplumdan topluma farklı olabilmektedir.

Boşanan Eşlerin Yaşadığı Yerleşim Yeri (İl-İlçe-Köy) Açısından Değerlendirme

Çalışmamızda boşanma öncesi eşlerin %81,5'inin ilde yaşadığı saptandı. Boşanmaların büyük çoğunluğunun il merkezinde olduğu göz önüne alındığında, ilden ilçeye, ilçeden köye doğru boşanmaların azaldığı tespit edildi. TÜİK 2015 nüfus verilerinde, Türkiye genelinde 2015 yılında Türkiye nüfusunun %92,1'i il ve ilçelerde yaşamaktadır. Konya nüfusunun ise %59,19'u il merkezinde, %40,81'i ilçelerde yaşadığı, Büyükşehir yasası ile köylerin il veya ilçelerin mahalleleri olarak alındığı görüldü. ASAGEM'in çalışmasında boşananların %79'unun yaşamlarının büyük kısmını büyük şehirlerde geçirdikleri belirtilmiştir (Mart 2009.s.34). Yerleşim yeri ve boşanma arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ise, büyük şehirde sosyal kontrolün düşük olması, ekonomik problemler, kent yaşamının bireylere getirdiği zorluklar ve stres ile kadının çalışma hayatında yer alması, boşanmaya neden olan faktörlere (internet erişimi, aldatma gibi) illerde daha kolay ulaşılabilmesinin etkili olduğu düşünülmüştür.

Boşanan Eşlerin En Son Beraber Yaşadığı Kişiler

Boşanan çiftlerin %23,6'sının ebeveynle beraber yaşadıkları tespit edilmiş olup ebeveyn ile aynı evde ikamet etmek, eşler üzerinde olumsuz etki yaparak, eşler arasında çatışmaya ve şiddetli geçimsizliğe temel oluşturduğu, bu durumun da boşanma oranlarında artışa neden olduğu düşünülmektedir. TMK'nın 186. maddesinde eşler oturacakları evi birlikte seçer ibaresi mevcut olup, eşler birbirlerini zorla başkasının yanında oturmaya zorlayamayacağı belirtilmiştir.

Boşanma Nedenlerinin Değerlendirilmesi

Çalışmamızda boşanma nedenleri, 1- Şiddetli geçimsizlik, 2- Eş aldatma, 3 - Aile içi şiddet, 4- Ekonomik nedenler, 5- Kayınvalide etkisi ve 6- Tıbbi nedenlere (kronik, psikiyatrik ve cinsel hastalıklar) bağlı olarak altı grup altında toplandı. Tek bir neden ile boşanan olgu sayısı %10,5 iken, %89,5'inde boşanmanın tek bir nedene bağlı olarak meydana gelmeyip, yukarıda belirttiğimiz nedenlerin birden fazlasının ortak etkisi ile boşandıkları saptandı. Şiddetli geçimsizlik, aile içi şiddet ve ekonomik nedenler boşanma nedenlerinin %17,5'inde birlikte yer aldı ve boşanma nedenlerinin en yüksek grubunu

oluşturdu. %14,9’unda şiddetli geçimsizlik ve aile içi şiddet, %13,9’unda eş aldatma, şiddetli geçimsizlik, aile içi şiddet nedenlerinin birlikte olduğu görüldü. Bu da gösteriyor ki evlilikte eşlerin bir problemle baş edebilmesinin daha kolay iken, diğer problemlerin eklenmesi ile boşanma sürecini hızlanmaktadır.

ASAGEM’in aile yapısı araştırmasında, boşanmış kişilere boşanmalarındaki ilk nedenin ne olduğu sorulmuştur. Aldatılma, eş aldatma, dayak ve kötü muamele, kumar, içki, eşlerinin aileye karşı saygısız tutum sergilemesi, ilgisiz ve sorumsuz davranma, yüz kızartıcı suçlar (hırsızlık, gasp, dolandırıcılık), ailedeki çocuklara karşı kötü davranma, çocuk olmaması, evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama, eşin ailesinin ailenin iç ilişkilerine karışması, evi terk etme gibi nedenler boşanmada ilk nedenler olarak tespit edilmiştir. Boşanmanın en çok nedeni olarak ise; boşanmış kadınların %21’i, erkeklerin ise %29’u en önemli boşanma sebebi olarak aldatmayı belirtmiştir. Boşanmış erkeklerin ise % 5’i, kadınların %11’i eşi tarafından aldatılmış olmalarını boşanma sebebi olarak göstermiştir. Boşanan kadınların %17’si eşleri tarafından kötü muamele ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları için boşandıklarını söylemiştir. Kadınlardan %11’i evliliklerinin boşanma ile sonuçlanmasında kumar ve içkiyi ilk neden olarak göstermiştir. Erkeklerin %16’sı karısı ile boşanmasına neden olarak ailesine saygısızlığı öne sürmüştür. Kadınların ise %5’i ailesine saygısızlık ettiği için eşinden boşanmıştır. Erkeklerde %17’si, kadınların %19’u sorumsuz ve ilgisiz davranmayı boşanmada en önemli sebepler arasında göstermiştir (ASAGEM. 2010).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın yaptığı araştırmada, Türkiye genelinde en yüksek boşanma nedeninin %27,3’ünün ilgisiz ve sorumsuz davranma, %12’sinin ekonomik olarak evin geçimini sağlayamama, %11,7’sinin eş aldatma, %11,4’ünün dayak ve kötü muamele ve %8,8’inin içki ve kumar alışkanlığının boşanma sebebi olduğu belirtilmiştir (2011.s,229). Atalay ve arkadaşlarının yaptıkları araştırma’da boşanma nedenleri arasında zina ve şiddetli geçimsizlik dikkat çekmektedir (Atalay,1992:125).

Demirci ve ark. çalışmalarında şiddetli geçimsizliğin %49 ile ilk sırada yer alan boşanma nedeni olduğu, bunu sırası ile %14,5’inde eş aldatma, %14,5’inde aile içi şiddet, %12’sinde ekonomik nedenler, %6’sında kayıvalide problemi, %4’ünde psikiyatrik ya da cinsel sorunların takip ettiği belirtilmiştir. İşsever’in çalışmasında ise %71,4’ünde şiddetli geçimsizlik, %10,2’sinde alkolün kötüye kullanımı, %8,8’inin cana kast ve fena muamele,

%5,8'inde terk, %3'ünde zina, %0,3'ünde cürüm ve haysiyetsizlik, %0,3'ünde akıl hastalığını ve %0,2'sinde diğer nedenleri boşanma nedeni olarak saptanmıştır (İşsever 2000.s.151-156; Demirci 2005; 22-28).

ASAGEM tarafından yapılan araştırmada sosyo-ekonomik statüye göre boşanma oranlarına bakıldığında alt grupta yer alan bireyler arasında en önemli boşanma nedeni %28,8'lik bir oran ile sorumsuz ve ilgisiz davranmadır. İkinci sırada % 14,7'lik bir oran ile evin maddi olarak geçimini sağlayamama faktörü gelmektedir. Dayak ve kötü muamele ise % 13,9'luk bir oran ile üçüncü sırada yer almaktadır. Orta sosyo-ekonomik statü grubunda ise en önemli boşanma nedeni % 32,3'lük bir oran ile yine sorumsuz ve ilgisiz davranma, % 13,1'lik bir oran ile aldatma ikinci sırada yer almakta, üçüncü sırada ise % 10,1'lik bir oran ile içki ve kumar alışkanlığı takip etmektedir. Üst sosyo-ekonomik statü grubunda olanlarda ise en önemli boşanma nedeninin yine diğer iki grupta olduğu gibi % 24,4'lük bir oran ile sorumsuz ve ilgisiz davranma, % 12,7'lik bir oran ile aldatma faktörü gelmektedir (2011:231).

ASAGEM'in Boşanma Nedenleri Araştırmasında boşanmaların artma nedenleri olarak; Türkiye'de iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, küreselleşme, bireyselleşme, tüketim kültürü, milli ve manevi değerlerde yozlaşma aile kurumunu da etkileyerek, sorun çözme mekanizması olması gereken ailenin, sorun yaratan bir şekle dönüşmesine neden olduğu, boşanma oranlarının artmasının bunun sonucu şeklinde ortaya çıktığı ifade edilmektedir (2009, ss. 138-141).

Boşanmada önemli olan nedenlerden, eşlerin birbirlerine karşı ilgisizliği, sorumsuzluğu, aile içi şiddet ve aldatma gibi nedenler bu araştırmada yüksek oranda bulunmuştur. Araştırma sonuçlarının, son yıllarda yapılan ve Türkiye genelini kapsayan diğer araştırmalarla örtüştüğü görüldü. Ancak belirtilmesi gereken bir konu, boşanma nedenleri olarak belirttiğimiz, şiddetli geçimsizlik, aile içi şiddet gibi sebepler aslında boşanmaya götüren problemlerin toplanıp isim bulmuş son halleridir. Çünkü şiddetli geçimsizlik, aile içi şiddet kavramlarının boşanmaya götüren problemlerin bir sonucu ve dışa yansımaları olduğunu düşünüyoruz.

Çalışmamızda olguların özel hayatları ile ilgili konularda verilerin az olduğu, boşanma nedenlerinin sadeleştirildiği, boşanmaya götüren süreçle ilgili ayrıntılı bilgi verilmediği görüldü. Örnek verecek olursak; boşanma sebeplerinde ilk sırayı şiddetli

geçimsizlik almakta olup, boşanma nedeni olarak öne sürülmüş ama evliliğin başlamasından şiddetli geçimsizliğin ortaya çıkmasına kadar ailede neler yaşandığı belirtilmemiştir. Bazı durumlarda boşanma nedenlerinin başka gösterilmiş olabileceğini, örneğin; boşanma davası açanların bir kısmının gerçek boşanma sebebi eş aldatma veya cinsel soğukluk olduğu halde cinsellikle ilgili konuşmanın ayıp olarak algılanıp, başka gerekçeler ileri sürülerek boşanmanın şiddetli geçimsizlik nedeniyle gösterilmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Bir diğer boşanma nedeni olarak ekonomik nedenler öne sürülmüş ama ekonomik nedenlerin kişilerin kazandıkları gelirle tükettikleri gider arasında ki uyumsuzluktan mı kaynaklandığı, yoksa eşlerden birinin kazandığı parayı ailesine değil başka kişilere harcamasından mı veya kişiler çalışmak isteyip de iş bulamadıkları için mi ekonomik nedenlerden dolayı boşandılar soruları cevapsız kalmaktadır.

Devlet ve millet olarak boşanmalar ülkemiz için daha büyük bir sorun olmadan, boşanma nedenleri derinlemesine incelenip kalıcı çözümler üretildiğinde, en alt seviyeden en üst seviyedeki insana kadar herkes kendi üzerine düşen görevi yaptığında, cinselliğin ne olduğu, niçin evlenmeli ve evlilikten neler beklenmeli, evlilikte gerçekleşmesi mümkün olmayan hayaller yerine elimizde olanla mutlu olmayı öğrenme gibi konuları içeren seminerler arttırılıp, lise ve dengi okullar ile üniversitelerde ailevi sorunlarla baş etme danışmanlığı dersleri verildiğinde, boşanma oranlarının daha aşağı seviyelere ineceği düşünülmektedir.

Boşanan Eşlerde Kötü Alışkanlıklar, Kronik Hastalıklar, Psikiyatrik Hastalıklar ve Cinsel İşlev Bozukluğu Yönünden Değerlendirilmesi

Çalışmamızda 56 (%8) kişide sigara, 74 (%10,6) kişide alkol, 42 (%6) kişide bağımlılık yapıcı uyutucu-uyuşturucu madde kullanımı olduğu saptandı. Çalışmamızda sigara ve alkol alışkanlığının bile eşler arasındaki uyumu bozduğu görüldü. Eşler arasındaki uyumun bozulmasında sigara içilmesi ve alkol alımından sonra insanlar üzerindeki koku etkisinin ve alkolün bilinçli bir şekilde kullanılmayıp alkol bağımlılığı ve aile içi şiddete sebep olmasından dolayı kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Çalışmamızda 25 (%3,6) kadın ve 13 (%1,9) erkekte psikiyatrik ve cinsel işlev bozukluğu hastalığı olduğu, 12 (%1,7) kadın ve 10 (%1,4) erkekte kronik hastalık olduğu saptandı.

Kadınların 6'sında vajinismus, 3'ünde obsesif kompulsif bozukluk, 3'ünde panik atak, 6'sında anksiyete (kaygı bozukluğu), 4'ünde depresyon, 3'ünde bipolar hastalık olduğu saptandı. Erkek olguların 4'ünde erektil disfonksiyon (sertleşme güçlüğü), 2'sinde homoseksüalite, 1'inde zoofili (köpeğe cinsel sapkınlık), 2'sinde bipolar hastalık, 3'ünde şizofren hastalığı, 1'inde de depresyon hastalığı olduğu tespit edildi.

Kadın olguların 2'sinde epilepsi, 2'sinde hepatit B, 1'inde sedef hastalığı, 3'ünde diyabet, 2'sinde kalp yetmezliği, 2'sinde astım-kronik obstrüktif akciğer hastalığı olduğu saptandı. Erkek olguların ise 3'ünde kanser (1'i tiroit, 2'si menenjiom), 2'sinde kalp yetmezliği, 2'sinde kronik bronşit-astım, 2'sinde hipertansiyon hastalığı olduğu, 1'inde trafik kazasına bağlı paraplejik olarak yatağa bağımlı yaşadığı saptandı. Çalışmamızda 17 olguda psikiyatrik hastalığı, 13 olguda cinsel işlev bozukluğu ve 1 olguda kronik hastalığı ana boşanma nedeni olarak gösterdiği, boşanma aşamasında bahsedilen diğer hastalıkların boşanma sebebi olarak gösterilmediği, boşanmada ana nedenlerin yanında ek sebep olarak gösterildiği tespit edildi. Boşanma sebebi olarak olgularda psikiyatrik ve cinsel işlev bozukluğu hastalıklarının ön planda olduğu, kronik hastalıkların ise diğer problemlerle birlikte etkili olduğu düşünülmektedir.

Arıkan'ın boşanmış kadınlardan alt gelir grubunda yaptığı çalışmada, “erkeğin bedensel ve ruhsal hastalığı, kadının bedensel ve ruhsal hastalığı, erkeğin içki ve kumarı, erkeğin fuhuşa zorlaması, erkeğin uyuşturucu kullanması” gibi nedenler boşanma nedenleri olarak belirtilmiştir (Arıkan, 1992). Amato ve Previti'nin çalışmasında, kadınlar kocalarının fiziksel şiddet uygulamalarını, alkol ve uyuşturucu kullanmalarını boşanma nedeni olarak ifade etmişlerdir (Amato & Previti,2003).

TMK'da hem evliliğin sürekliliğine önem verilmiş, hem de evliliğin devam ettirilemeyeceği koşullar oluştuğunda bireylerin boşanabilecekleri belirtilmiştir. Evliliğin devam etmesini olanaksız duruma getiren cinsel iktidarsızlık, eşlerin birinde iyileşmesi mümkün olmayan akıl hastalığı, eş aldatma, eşlerden birinde diğer eşi öldürmeye teşebbüs, kötü ve onur kırıcı davranma ve evi terk etme nedenleri kesin boşanma sebepleri arasında gösterilmiştir. Kanser ve AIDS gibi iyileşmesi mümkün olmayan hastalıklarda da evlilik feshi talep edilebileceği belirtilmiştir. Haysiyetsiz hayat sürme,

suç işleme, şiddetli geçimsizlik ve tedavi edilebilir akıl hastalığı gibi nedenleri takdiri boşanma sebepleri olarak kabul etmiştir. (Ergün 2004).

Çalışmamızda olguların küçük bir kısmında boşanma nedeni olarak tıbbi hastalıklar öne sürülmüştür. Türk toplumu yapısı gereği cinsellikle ilgili konularda kapalı bir tavır sergilemektedir. Bu nedenle boşanmalarda cinsel soğukluğun, vajinismusun, cinsel iktidarsızlığın, psikiyatrik ve kronik hastalıkların boşanmalarda iddia edilen oranlardan daha fazla rol aldığını ancak boşanma nedeni olarak ileri sürülmediği düşünülmüştür. TMK'da 136. maddesi gereği ve 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 123. ve 124. maddesinde belirtilen, çiftlerin evlenmeye engel bir hastalık bulunmadığının tespiti amacıyla sağlık taramasının küçük bir sağlık ocağında birkaç testle (kan uyuşmazlığı açısından kan grubu tayini, bulaşıcı hastalıklardan ise hepatit B-C, AIDS, Sifiliz, Akdeniz anemisi gibi) değerlendirilmektedir. Bunun yerine gelecekte ruh ve beden bakımından sağlıklı bir neslin yetişmesi ve boşanma oranlarının daha da azaltılması amacıyla evlenecek bireylerin tam teşekküllü bir hastaneden tıbbın ilgili uzmanlık dalları (Üroloji, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Ruh Sağlığı Hastalıkları, İç Hastalıkları (Dahiliye) gibi) tarafından muayenesinin sağlanarak düzenlenecek sağlık kurulu raporu ile eş adaylarının evlenmeden önce birbirlerinin sağlık durumları hakkında bilgi sahibi olmalarıyla hastalık nedeni ile boşanmaların önüne geçilebileceğini düşünülmüştür.

Boşanan Eşlerin Fiziksel Şiddet Görme Açısından Değerlendirmesi

Çalışmamızda olguların %47,5'inde (N=331) aile içi fiziksel şiddete maruz kalma hikayesi olup, aile içi fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %88,8'i (N=294) sadece eşleri, %2,1'i (N=7) sadece kayınvalidesi, %7,6'sı (N=25) kocası, kayınvalidesi, kayınbabası ve kayını tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı görüldü. Erkeklerin ise %1,5'i (N=5) eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı, tespit edildi. İngiltere'de yapılmış olan bir çalışmada evli çiftlerin %16-17'sinin fiziksel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır (Bilge 2000.s.230-232.). Ergün'ün çalışmasında kadınlardan %29,6'sının, erkeklerden %34'ünün evlilik yaşamlarında fiziksel şiddetin varlığını kabul ettikleri, kadınlardan %59,3'ünün, erkeklerden ise %56,2'si aile içinde sözlü şiddeti olabileceğini kabul ettiğini, çalışmada %85 olguda şiddetin sık sık tekrarlandığı belirtilmiştir (Ergün. 2004). Çetiner'in 140 kadın ile yaptığı bir araştırmada, %57,2'sinin eşinden fiziksel

şiddete maruz kaldığı (dayak yediği), %21,4'ünün fiziksel şiddet olmaksızın duygusal şiddete maruz kaldığı, %21,4'ünün ise aile içi şiddet sorununun olmadığı belirtilmiştir (Çetiner, 2006). Yarış'ın çalışmasında kadın cinayetlerin %30-50'sinin halen birlikte olduğu veya eski partneri tarafından yapıldığı, cinayete kurban gidenlerin çoğunluğu ya eski, ya da evli olduğu eşinden aile içi şiddete maruz kalmış olup, aile içi şiddet boşanma ana sebeplerinden olduğu gibi eş öldürmeye kadar problemler oluşturduğu belirtilmiştir (Yarış 2002. 51-55, Çelbiş 2001).

Demirci ve ark.'nın çalışmasında boşanma nedeni olarak aile içi şiddet, eş kandırma (%14,5) ile birlikte 2.sırada geldiği belirtilmiştir (Demirci ve ark., 2005;19,s,22-28). Böke'nin 526 olgu ile yaptığı çalışmada evliliklerde, eşler arasında sözel ve fiziksel şiddetin %37,07'sinde tespit edildiği, %26,42'sinde kadınlar, %6,84'ünde erkekler saldırıya hedef olurken, %3,8'inde karşılıklı saldırının varlığı belirtilmiştir (Böke, 1994).

ASAGEM tarafından 2011 yılında yapılan araştırmada dayak/kötü muamele %11,4'lük bir oranla önemli boşanma nedenleri arasında yer aldığı belirtilmiştir. Arıkan'ın Ankara'da alt gelir grubundaki boşanmış kadınlar ile yaptığı çalışmada, %53,4'ünde kadınlar boşanma sebebi olarak fiziksel şiddetin etkin rol oynadığı belirtilmiştir (Arıkan, 1992).

Vatandaş'ın araştırmasında, "bir erkek karısını hiç bir gerekçe ile dövemez" görüşüne katılanların oranı %76,6, bazı gerekçelerle karısını dövebileceğini ifade edenlerin oranı ise %13,1 olduğu belirtilmiştir. Eşler arası şiddetin %14'lük bir kısmında evlilik öncesi, %20,1'inde evliliğin ilk günlerinde, %44,4'ünde evliliğin ilk aylarında başladığı, %21,5'inde evliliğin ilk yılından sonra başladığı tespit edilmiştir (Vatandaş, 2012).

Aile içi şiddet önemli bir boşanma sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslında aile içi şiddetin, ekonomik sıkıntılar, eğitimsizlik, alkol ve madde bağımlılığı, evlilikteki ana problemin bir sonucu olarak ortaya çıktığı, bir neden olmayıp sonuç olduğu ancak olayı iyice karmaşık hale soktuğu düşünülmektedir. Aile içi şiddet bulguları ancak fiziksel ve cinsel şiddet nedeniyle hekime başvurulduğu takdirde muayene ile somut olarak tespit edilebileceği, boşanmaya temel teşkil edecek maddi delillerin ortaya

konulabileceđi, ancak daha sık olduđunu dűşündűđümüz sözel Őiddet, duygusal Őiddet ve ihmalin varlıđının tibben tespit edilmesinin çok zor olduđu kanaatindeyiz. Bu nedenle aile içi Őiddeti minimize ederek bu sebeble boŐanmaların önüne geçilmesi için aile içi Őiddetle ilgili eđitim ve terapi hizmetleri verecek merkezlere ihtiyaç olduđu dűşüncesindeyiz. Örneđin Norveç'te bu amaçla kurulan Őiddete Alternatif isimli merkezin kurulmasından baŐlayarak çiftlere terapi uyguladıđı, erkek eŐlerin %80'inden fazlası partnerlerine karŐı tekrar Őiddet uygulamadıđı belritilmiŐtir (Günay 1996, 69-79).

İnfertilitenin Boşanmaya Etkisi

Çalışmada 11 (%1,6) olguda erkeklerin eŐlerine karşı infertiliteyi boşanma sebebi olarak öne sürdüğu saptandı. İnfertilitenin çocuk sahibi olamayan ailelerin 1/3'ünde erkekten, 1/3'ünde kadından kaynaklandığı, geri kalan 1/3'te ise her ikisinde de problemler olduğu bilinmektedir. Hatta çiftlerin yaklaşık %15'inde kesin olarak neden belirlenememektedir

(<http://www.saglikplatformu.com/haberler/Ayrinti.asp?HaberNo=5572>).

Hukuk sistemimizde verilen emsal kararlarda infertilitenin boşanma sebebi olarak kabul edilmediği bilinmelidir. T.C.Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 02.06.1977 tarihli ve 4616 nolu kararında 'Tek nedenin çocuğun olmamasının boşanma nedeni olamayacağını ancak, çocuğun olmaması evlilik birlikteliğini temelinden etkileyip etkilemediğine bakmak lazım' Şeklinde hüküm vermiştir.

Telefonun ve İnternetin Boşanmaya Etkisi

ÇalıŐmada olguların 232'sinde (%33,3) eŐ aldatmada telefonun etkisi olduğu, 161 (%23,1) olguda ise internetin rol aldığı tespit edildi. Daha önceki çalıŐmalarda internet ve telefonun boŐanmadaki etkisi araŐtırılmamıŐtır. Bu bakımdan çalıŐmamız bir ilktir. ÇalıŐmamızda teknolojinin insanlar üzerindeki yansımaları olarak, eŐ aldatmanın ortaya çıkmasında telefon ve internet üzerinden haberleŐmesi delil olarak sunulmuŐtur. Telefonun hayatımıza getirdiği olumlu yanları olduğu gibi insanları derinden etkileyen, insanlarla iletiŐim kurmak isterken toplumla ve aile ile iletiŐimi kesip telefona bağlandığımız, evimizdeki çocuklara, eŐimize ayıracağımız zamanı telefona ayırıp ilgisiz davrandığımız bir baŐka kiŐilerle iletiŐime geçerek aileden uzaklaŐtıđımız dűşüncesindeyiz.

Çalışmamızda ki amaçlardan biri de sorunumuzun internetle olmadığı, internetin kullanım biçimi ve amacıyla olduğudur. Çalışmamızda internet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte boşanma sayılarının artması ve iletişim kurmada problem olması arasında ciddi bir bağlantı olduğu, çiftlerin eşleriyle ve çocuklarıyla beraber olma zamanı buldukları akşam saatleri, boş anlarında ve tatil günlerinde saatlerce internette kaldıkları, ailelerini ihmal ettikleri ve iletişimlerdeki azalma nedeniyle evliliğin boşanma yoluyla bitmesine neden olabileceğini düşünmekteyiz. İletişimdeki azalma zamanla çatışmaların artmasına yol açarken, problemlere çözüm bulmak yerine internetle sorundan uzaklaşmanın tercih edildiği kanaatindeyiz.

Boşanmaya telefon ve internetin etkisi yüksek olduğu görüldüğünde aklımıza şu soru gelmektedir. İnternet ve telefonla yaşanan ilişkiler aldatma sayılır mı? Çalışmamızda görüldüğü gibi %33,3 oranında telefonun ve %23,1 oranında internetin boşanmaya etkisi göz önünde bulundurulduğunda internet ve telefonla yaşanan ilişkilerin toplumumuz tarafından aldatma olarak kabul edildiği görülmektedir. Ayrıca toplum olarak bilinçaltında baskılanan düşünce ve duygular, iletişim araçları, mesajlaşma, telefon ve internette görüşme şeklinde daha kolay dışa yansıtılarak iletişim kurulduğu, en sonunda flört aşamasına geldiği ve eş aldatmanın bir şekli olarak ortaya çıktığını düşünmekteyiz.

Boşanmanın Yoksulluk Nafaka Bağlanma Miktarı Yönünden Değerlendirilmesi

Çalışmamızda olguların %28,6'sına yoksulluk nafakası bağlanılmadığı, %33,7'sine 100,00 TL ile 200,00 TL arasında, %36'sına 201,00 TL ile 500,00 TL arasında nafaka bağlandığı, %1,1'ine 501,00 TL ile 1.000,00 TL arasında, %0,6'sına 1.000,00 TL'nin üzerinde nafaka bağlandığı tespit edildi. 1., 4. ve 5. Aile Mahkemeleri tarafından bağlanan yoksulluk nafaka miktarının %69,7'sinin 100,00 TL ile 500,00 TL arasında olduğu görüldü. Türk Medeni Kanunu 175. maddesinde yoksulluk nafakası alabilmek için bazı şartların olması gerektiği belirtilmiştir. Bu şartlar;

- Tarafların boşanmaları için TMK'ya göre geçerli bir evlilik akdinin olması,
- Boşanma nedeniyle yoksulluğa düşülecek olması,
- Nafaka vereceklisinin kusurunun nafaka alacaklısına göre daha ağır olması,
- Nafakayı talep edenin geçimini sağlayabilmesi için yoksulluk nafakasına ihtiyaç duyması,

- Nafaka isteyen kişinin sözlü ya da yazılı talebinin olması,
- Nafakayı verecek kişinin mali gücünün, belirlenen nafaka miktarını karşılamaya yeterli olması gibi özetlenebilir.

Nafaka miktarının belirlenmesinde kanun maddelerinde bir sınırlama olmadığı, hakimin boşanma olayının somut özelliklerine göre takdir yetkisini kullanarak tarafların kusur, sosyal ve ekonomik durumlarına göre belirlediğini görmekteyiz.

Arıkan'ın, fakir oldukları için yardımlaşma vakıflarına başvurmuş olan boşanmış kadınlarla yaptığı çalışmada, annelerin ifadesinde, kendileri ve çocukları için bağlanan nafaka miktarını eski kocalarının yarısına yakınının ödemediği, nafaka miktarını ödeyenlerin de çoğunluğu aksattığı sonucuna ulaşılmış olup, nafaka miktarının ödenmediği şartlarda boşanan çiftler arasındaki uyumsuzluğun arttığı belirtilmiştir (Arıkan. 1992 s,257).

Türk Medeni Kanunu 175. madde uyarınca yoksulluk nafakası kusur ve ekonomik durumlara göre belirlenmektedir. Çalışmamızda boşanan kişilerin %69,7'sine bağlanan yoksulluk nafakasının 100,00 TL ile 500,00 TL arasında olduğu dikkate alındığında boşanan bireylerin ekonomik durumlarının düşük olduğu düşünülebilir. Ayrıca nafaka isteme eşten intikam almanın bir yansıması da olabilir.

ÖNERİLER

Çalışmamızda; boşanma oranlarının aşağı seviyelere çekilmesi, eşlerin evlenmeden önce evlilikte kendilerini bekleyen problemlerin neler olabileceği ve boşanmadan sonra hayata uyum sağlamaları için kendilerinin ve kamu kurum ve kuruluşlarının neler yapabileceği hususlarında önerilerimizi maddeler halinde belirttik.

1. Kadın-erkek eşitliğinin, kadının erkeklik, erkeğin de kadınlık rollerine yaklaştırılması olmadığını, bunun ayrımcılığa değil cinsiyetler arasındaki farkların kaldırılmasına hizmet ettiği bilinmelidir. Erkek ve kadının yapabileceği görev, iş ve roller olduğu gibi, cinsiyet farklılıklarından kaynaklı olarak da kadın ve erkeğin doğasına uygun daha kolay yapabileceği, iş ve görevlerin de söz konusu olabileceği hesaba katılmalıdır.
2. Eşler arasında hoşgörü, sabır, merhamet ve fedakarlık kavramlarına vurgu yapılmalı, evliliğin güzel yanları olduğu gibi zorlu yanlarının da olduğu anlatılmalıdır.
3. Kadın ve erkeğin ev içi ve ev dışı konularda birbirlerine yardımcı olması sorunun çözümünde faydalı olacaktır
4. Evlenecek yeni bireylere, evliliğin büyük sıkıntılara karşın devam ettirilmesi gereken bir yapı olarak gösterilmemeli, evliliğin yalnızca kağıt üzerinde bir imza olarak görülmesinin de doğru olmadığını, hayatımızda olduğu gibi evlilik sürecinde de zorluklarla karşılaşacağımızı, evliliğin güzel tarafları olduğu gibi zorlu yanları da olduğunu, evliliğin amacının, sağlam temelli evlilikler sonucu düzenli aile yaşamı oluşturarak mutlu çocuklar büyütmek olduğu yaşam kültürümüz haline getirilmelidir.
5. Evlilik aile ilişkilerindeki sorunların en aza indirilmesi, insanın biyopsikososyal iyilik hali olan sağlığının korunmasına yardım ediyorsa önemli bir kurumdur. İnsanların biyopsikososyal iyilik halinin bozulmasına neden oluyorsa evliliğin sürdürülmesi anlamsız olup boşanmak daha iyi bir seçenek olacaktır.

6. Boşanma, süreci ve sonuçları bakımından eşleri, çocukları ve eşlerin yakınlarını etkileyerek toplumsal boyutta oluşabilecek aksaklıkları en az düzeye indirebilmek için, önleyici, koruyucu ve destekleyici çalışmalar yapılmalıdır.
7. Evlenmeden önce çiftlere evlilik danışmanlık hizmeti, devlet eliyle ücretsiz ve zorunlu olarak verilmeli, evlilik öncesinde adaylar eş seçimi ve evlilik konusunda bilinçlendirilmelidir.
8. Evlenecek çiftlerin aileleri, evlenecek çiftlere, evlenme öncesi ve sonrasında müdahalelerinin olumlu bir biçimde gerçekleşmesini sağlamak üzere bilinçlendirilmelidir.
9. Evlenmeden önce tam teşekküllü bir hastaneden evlenmeyi düşünen çiftlere beden ve ruhsal olarak hangi hastalıkları bulunup bulunmadığı hakkında sağlık kurulu hizmeti tüm çiftlere devletin imkanları ile zorunlu ve ücretsiz olarak verilmeli, evlendikten sonra bireyler saklanmış tıbbi sorunlarla karşılaşmamalıdır.
10. Boşanma aşamasındaki yetişkinlerin, bu süreci en az hasarla atlattığı için psikolojik destek hizmetleri sunulmalıdır. Unutulmamalıdır ki hiç bir birey mutsuz olup boşanmak için evlenmemiştir. Tabii ki boşanma gerçekleştiğinde bireylerde hayal kırıklığına uğrama, evlilik için yaptığı tüm hayallerin, masrafların kaybı gibi düşünceler ve bu sürede gelecekle ilgili içinde bulunduğu belirsizlik kişi üzerinde psikolojik sorunlara neden olabilecektir. Bu yüzden boşanma aşamasındaki kişilere psikolojik destek hizmetleri verilerek bu kişilerin sorunlara göğüs germeleri, boşanma sonrası uyumlarını ve sağlıklı karar verebilmelerini kolaylaştırabilir.
11. Anne-babanın yaşadığı sorunlar nedeniyle boşanma sürecinde travmaya maruz kalan çocuklar için psikolojik destek hizmetleri devlet yardımıyla ücretsiz olarak verilmelidir.

- 12.** Öncelikle şiddetin her türüsüne karşı toplumu bilinçlendirmeli, aile içi şiddet konusunda da, evlenecek çiftlerin, evli çiftlerin ve toplumun bilinci yükseltilmeli ve bu konuda tüm kişilerin eşit hassasiyete sahip olması için, medya ve basın yolu ile şiddetin insana neler yaptırabileceği anlatılmalı ve şiddeti önleyici programlar düzenlenmelidir.
- 13.** Boşanma nedenlerinden olan ekonomik durumun kötü olması ve işsizlik ile mücadele için, ihtiyaç duyulan iş kollarında iş ile ilgili eğitim kursları verilmesi gibi çözüm yolları üretilmelidir.
- 14.** Boşanmış kadınların işsizlik, ekonomik güçlük nedeniyle çaresizlik yaşamaması için, meslek edindirme kursları ve iş olanağı sağlanabilir.
- 15.** Son yıllarda gelişmiş ülkelerde eşler arasında giderek artan bir düzenleme de çocukların velayetinin beraber üstlenilmesidir. Bu velayet biçimi, genellikle boşanmış çiftlerin çocuklarının hukuksal ve fiziksel velayetini müşterek alarak, çocukları için kararları beraber verme şeklinde uygulanmaktadır. Ülkemizde boşanan çiftlerin uyum oranı dikkate alınarak bu uygulamanın yaygınlaştırılması, sorumluluğun anne-babaya eşit oranda dağıtılması ve çocukların anne-baba ile daha fazla zaman geçirmesi için düzenleme yapılması gerekmektedir.
- 16.** Evlilik konusunda bilinçli bir nesil yetiştirmek için, evlilik danışmanlığı hizmetlerinin lise ve dengi okullar ile üniversite ders müfredatlarında yer alması, yeni yetişen neslin evlilikten beklentilerinin neler olması gerektiği, evliliğin kurulma aşamasında ve ilerleyen dönemlerinde çıkabilecek problemlerin neler olabileceği ve bu sorunlarla nasıl başa çıkabilecekleri hususlarında bilgi verilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Abalı, Serpil (2006). Boşanmak İçin Başvuran Kadınların Evlilikteki Cinsel Yaşamlarını Boşanma Nedeni Olarak Görme Durumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Adler, A. (2003). Yaşama sanatı. (S. Koçak, Çev.). Ankara: Doruk Yayıncılık. (Orijinal baskı yılı1982)
- Aile ve sosyal araştırmalar genel müdürlüğü (Mart 2009.s.34).
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün "Boşanma Nedenleri Araştırması" (2009, ss. 138-141)
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı "Boşanma Nedenleri Araştırması" (2009, s. 140)
- Akın, A. (2004). Yeni medeni yasa kadınlara neler getirdi? Ankara: H.Ü. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM) Yayınları.
- Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku, 4. Bası s,252, Ankara 1996.
- Aksu, S. (1998). Çiftlerin kişilik özellikleri ile evlilik uyum düzeyleri arasındaki ilişki.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler EnstitüsüPsikoloji Bölümü.
- Akyüz, G., Kuğu, N., Doğan, O., Özdemir, L. (2002). Bir psikiyatri polikliniğine başvuran evli kadın hastalarda aile içi şiddet, evlilik sorunları, başvuru yakınması ve psikiyatrik tanı. Yeni Sempozyum, 40(2), 41-48.
- Amato, P.R. 1986. Marital Conflict, The parent-child relationship and child self-esteem.National Council on Family Relations, 35, 403-410
- Amato, P. R. and Keith B. 1991. Parental divorce and well-being: a meta-analysis, Journal of Marriage and the Family, 53, 43-58.
- Arıkan, Ç. (1990). Alt sosyo-ekonomik düzeydeki boşanmış kadınların psiko-sosyal sorunları. Yayınlanmamış doktora tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD. Ankara. (YÖK Tez No: 12492)
- Arıkan, Ç. (1992). Yoksulluk, evlilikte geçimsizlik ve boşanma. Ankara:Şafak Matbaacılık. s,257.
- Arıkan, Ç. (1999). Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Bilim serisi: 96.
- Arifoğlu, B. Ç. (2006). Çocuklar için boşanmaya uyum programının çocukların boşanmaya uyum, kaygı ve depresyon düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir.

(Tez No: 192620)

Atkinson, R. L, Atkinson, R. C., Smith, E., Bem, D. ve Hoeksema, S. N. (1999). Psikolojiye giriş 1 (Y. Alogan, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınları. (Orijinal baskı yılı1953/1996)

Azizoğlu, S., Hovardaoğlu, S. ve Binici, G. (1996). Evlilik için karşılaştırma düzeyi ölçeğinin (EKDÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikoloji Dergisi.11(38), 66-76.

Baktır, S. (2003).Aile Mahkemeleri. Ankara: Yetkin Yayınları.

Battal, A. (2008). Boşanma Sebepleri Bilimsel Araştırma Projesi Uygulama Sonuçları. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. İstanbul: Eflatun Matbaacılık.

Benedek, E. ve Brown, C. (1997). Boşanma ve çocuğunuz. (S. Katlan, Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık. (Orijinal Basım tarihi 1995)

Benokraitis, V.N. (1996). Marriages And Famillies: Changes, Choices And Costraints. New Jersey: Prentice-Hall,İnc.

Berksun, E. O. (2005). Boşanma. <http://www.psikiyatri.net/cat/index>. (15.10.2012)

Beykont,N.(2012).Ebeveynyabancılaştırma sendromu, www.bosanmısbabalarplatformu.com. (15.11.2012).

Bilen, M. (1983). Ailede, kurumlarda ve toplumda sağlıklı insan ilişkileri. Ankara: Ankara Basım Sanayi.

Bilen, M. (2004). Sağlıklı insan ilişkileri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Bilge Y, Kendi Ö, Ayhan K. Boşanma kararı verilen 236 vakanın retrospektif incelenmesi. Adli Tıp Bülteni, 2000;5(3):230- 232.

Binici, S.(2000). Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması.Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. ABD. Ankara.YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 94721)

Bloom, B. L., Niles, R. L., & Tatcher, A. M.(1985). Sources of marital dissatisfaction among newly separated persons. Journal of family issues, 6(3), 359-373.

Bornstein, M. T. (1988).Children of divorce. Clinical Child Psychology, 17(3), 248- 254.

Böke Ö. Boşanma ile Sonlanan Evliliklerde Aile İçi Saldırganlık. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi. Konya: 1994.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. Journal of Marriage and Family, 62, 964-980.

Carroll, J. L. ve Cowen, E. L., (1985). The children of divorce intervention program: An investigation of the efficacy of a school-based prevention program. *J. Counseling and Clinical Psychology*, 53(5), 603-611.

Carroll, J. S. ve Doherty, W. J. (2003). Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research. *Family Relations*, 54, 105-118.

Cılga, İ. (2001). Türkiye’de insan ve toplum sorunları karşısında sosyal hizmet. İnsani gelişme ve sosyal hizmet. Prof Dr. Nesrin Koşar’a Armağan. K. Karataş ve Ç. Arıkan (Ed.). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 9.

Cılga, İ. (2002a). Geleceğe yönelik için mesleki güçlerin devingenliği. Sosyal hizmet eğitiminde yeniden yapılanma 1. Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Y.O. Yayını.

Cılga, İ. (2002b). Batman’da genç kız intiharları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 13 (1), 36-54.

Cılga, İ. (2004). Bilim ve meslek olarak Türkiye’de sosyal hizmet. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, Ümit Ofset Matbaacılık.

Cılga, İ. (2005). Aile mahkemelerinin işleyişi ve uygulama sorunları konusunda Ankara’daki aile mahkemelerinde görevli hâkim ve uzmanların görüşleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 16(2), 1-34.

Cılga, İ. (2008). Aile mahkemelerinde çalışma yöntemi. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayınları.

Cılga, İ. (2009). Sosyal dışlanmanın dinamiği, bilimin, mesleğin dışlanması ve öngörüler. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 20(2), 7-26.

Collange, C. (1997). Boşanma salgını. (S. Akten, Çev.). Ankara: Doruk Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1993).

Cutler, H. A. ve Radford, A. (1999). Adult children of alcoholics: Adjustment to a college environment.: Counseling and therapy for couples and families. *The Family Journal*, 7, 148-153.

Cüceloğlu, D. (1999). Savaşçı. İstanbul: Sistem Yayıncılık. Cüceloğlu, D. (2003). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakmaklı, K. (2005). Sorunlu çocuklar. Ailede Çocuk Eğitimi. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, Yayın No: 124, 261-291.

Çamur, G. (2000). Aile işlevleri ile ailenin demografik, sosyal ve ekonomik nitelikleri ve yaşam döngüsü arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (YÖK Tez No: 98635)

Çay, F. (2012). Aile mahkemeleri uygulamaları üzerine. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ailemahkemesi2.htm> (18.09.2012).

Çelbiş O,Akın HM, Soysal Z. Eş Öldürme. Yıllık Adli Tıp Toplantıları-2001 Kitabı, İstanbul: 25-27 Nisan 2001

Çelik, M. (2006). Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması. Yayınlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD, Adana. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 205500)

Çelikel, S. (2006). Boşanmanın çocuklara ilişkin hukuki sonuçları.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk ABD. Kırıkkale. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 190633)

Çetiner, Ş.G. (2006). Aile İçi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar ve İntihar Olasılığı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Çınar, L. (2002). Yeni medeni kanunda kadının hukuki durumu. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını.

Çilli, S.A. Kaya, N, Bodur, S. Özkan, İ. ve Kucur, R. (2004). Ev kadınlarında ve çalışan evli kadınlarda psikolojik belirtilerin karşılaştırılması. Genel Tıp Dergisi, 14(1), 1-5.

Dedeagaç, E. (2011). 6100 sayılı hukuk muhakemeleri kanununun getirdikleri. Ankara: ABEM Ankara Barosu Eğitim ve Kültür Merkezi Yayını, Koza Matbaacılık.

Delaney, J. (1993). The effects of participation in a marital preparation program on marital satisfaction. Doktora tezi. Toledo Üniversitesi. USA.

Demirci Ş, Günaydin G, Doğan K.H, Aynaci Y, (2005) Konya İlindeki Boşanmaların Retrospektif Değerlendirilmesi, Adli Tıp Dergisi; 19(1): 22-28

Dent, G. E. (2001). The efficacy of group psychotherapy for improving children's adjustment during the divorce transition. The Degree of Master of Arts, Trinity Western University, Graduate Counselling Psychology Program.

De Witt, D. J. (1982). A combined premarital and early marital counseling program based on adler's individual psychology. Doktora tezi. California Üniversitesi, USA. ProQuest Digital Dissertations veri tabanından incelenmiştir. (UMI Number: 8217262)

Dinçmen K, Bilgili M, Biçer Ü. Kıskançlık-boşanma-eş öldürme üçgeni. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 1997; 13(2): 93-96.

Doğan, İ. (1998) Sosyoloji: Kavramlar ve sorunlar, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Hizmetleri Sempozyumu, 2000'li Yıllarda Aile Hizmetleri. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Can Matbaacılık. 184-187

Duvall, E. M. (1977).Marriage and family development. Philadelphia:J. B. Lippincott.

Duyan, G. Ç. ve Karataş, K.(2002).Toplum merkezleri: Hizmetten yararlananların gözüyle bir değerlendirme.Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 13(1), 1-19.

Duyan, G. Ç. (2003). Aile yaşam döngüsü ve gelişimsel farklılıklar. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 14(2), 33-41.

Duyan, G. Ç., Acar, H., Acar, B. Y. ve Karataş, K. (2007). Boşanmış kadınların yaşam öyküleri ve yoksullukla baş etme biçimleri. Kriz Dergisi, 15(1), 25-38.

Duyan, V. (2003). Sosyal hizmetin işlev ve rolleri. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 14(2), 1-22.

Duyan, V. (2008). Sosyal hizmeti tanımak ve anlamak. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayınları.

Duyan, V. ve Gelbal, S. (2008). Sosyal sorun çözme envanteri'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 19(1), 7-28.

Duyan, V. (2010). Sosyal hizmet, temelleri, yaklaşımları ve müdahale yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Alpkan, L. ve Eradamlar, N. (2005). Cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişki: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. Düşünen Adam Dergisi, 18(2), 72-81.

Ereş, F. (2006). Türkiye'de Kadının Statüsü ve Yansımaları. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(5), 40-52.

Ergin, N.G. (2008). Evli ve boşanmış kişilerin evlilik uyumu ve cinsiyetçilik açısından karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Psikoloji ABD. Ankara. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir (Tez No: 218585)

Ergün Z. Boşanma Davaları. 3. baskı. Ankara: Adil Yayınevi, 2004. Türk Medeni Kanunu ile Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2002.

Erkan, G. (1986). Boşanmanın çocukların benlik tasarımına etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD. Ankara

Erkan, G. (1997). Sosyal hizmette mülakat. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Eurostat

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00012>

Ezgin, S. (2011). Türkiye'de Avrupa Birliği uyum sürecinde kadın erkek eşitliği bağlamında medeni kanunda yapılan değişiklikler üzerine bir değerlendirme. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Aydın. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 312397)

Fidanoğlu, O. (2006). Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki.

Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri

Fidanoğlu, O. (2007). Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı ABD. İstanbul. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 203012)

Fisher, R. Ury, W. ve Patton, B. B. (1991). Getting to yes: Negotiating agreement without giving in. NY: Penguin.

Fisher, B. (1998). Sona eren ilişkinin ardından yeniden toparlanmak. (S. Eren, Çev.). İstanbul: HYB Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1981 ve 1992).

Gardner, R.A. (1998). The parental alienation syndrome. Cresskill, NJ: Creative Therapeutics Inc.

Geasler, M. J., Blaisure, K. R. (1998). A review of divorce education program materials. Family Relations, 47(2),167-175.

Gençcan, Ö.U. (2010). Boşanma, tazminat ve nafaka hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları.

Gençcan, Ö.U. (2012). 6100 sayılı HMK hükümlerine göre aile mahkemesi davaları. Ankara: Yetkin Yayınları.

Gençcan, Ö.U. (2013). 6100 sayılı HMK hükümlerine göre medeni hukuk davaları. Ankara: Yetkin Yayınları.

Gibson, J. H. (1993). Couples communications getting on the right track. Toplam Health, 15(5), 201-227.

Gladding, S. (2002). Family Therapy. History, Theory and Practice. Pearson Education, Inc., Merrill Prentice Hall, New Jersey.

Göç, M.(2006). Ailelerin psiko-sosyal sorunları ve aile danışma merkezinden yararlanma eğilimleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı. Ankara. (Tez No: 174933)

Gök, M. (2009). Aile içi şiddet ve öfke ifade tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Adana. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 241510)

Gökler, B. (1993). Çağımızda çocuk ve şiddet. 3P Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 1(4), 33-36.

Gökmen, A. (2001). Evli eşlerin birbirine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algularının evlilik doyumu üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. ABD. Ankara. (YÖK Tez No: 100336)

Gülerce, A. (1996). Aile olgusu: Türkiye’de ailelerin psikolojik örüntüleri.

İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Günay Y, Sözen Ş, Yavuz F, Ramadanoğlu E. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Olguları: Adli Tıp Uygulaması Çerçevesinde Bir Değerlendirme. Adli Tıp Dergisi, 1996; 12: 69-79.

Güneş, D. (2007). Boşanma sürecindeki eşlerin aile içi ilişkileri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD. Ankara. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir (Tez No: 231492)

Hawkins, D. N. (2005). Unhappily ever after: Effects of long term, low quality marriages on well-being. Social Forces, 84(1), 445-465.

Hett, G. (2003). Counselling children of divorce. <http://edu.uvic.ca/connections/conn99/hettspringshannon.html> (05.10.2012).

Honeycutt, J. M., Wilson, C. ve Parker, C. (1982). Effects sex and degrees of happiness on perceived styles of communicating in and out of the marital relationship. Journal of Marriage and the Family, 44(2), 395-406.

Hortaçsu, N.(1991). İnsan ilişkileri. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

<http://www.saglikplatformu.com/haberler/Ayrinti.asp?HaberNo=5572>.

Houseknecht, S.K, Macke, A.S. (1991). Combining marriage and career: the marital adjustment of professional women. Journal of Marriage and the Family, 43: 651-661.

Hünler, S. O. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 18(51), 99-108.

İşıkhan, V. (2005). Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik sorunları. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 16(2), 35-50.

İl, S. (2001). Polisin aile yaşamı. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 12(3), 50-58.

İl,S. (2003).Hiv/AIDS'le yaşayan bireylere yönelik güçlendirme yaklaşımı. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/hivaidis.htm>. (23.11.2012)

İl, S. (2005). Aile yaşam döngüsü. Aile Danışmanlığı El Kitabı. Ankara: Başbakanlık SHÇEK Eğitim Merkezi Başkanlığı ve H.Ü. Aile Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (AHUM) Müdürlüğü ortak yayını. 17-26.

İl, S. (2009). Aile arabuluculuğu. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 20(1), 23-31.

İşsever H, Dişçi R. İstanbul'da 1999 yılında sonuçlanmış boşanma davalarında boşanma nedenlerinin değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni, 2000; 5(3): 151-156.

Katz, E. (2006). A family perspective on mediation. Family Process, 46(1), 93-107.

Kelly, J. B. (2000). Children's adjustment in conflicted marriage and divorce: A decade review of research. *J. Am. Acad. Adolescence, Psychiatry*, 39(8), 170-187.

Kelly, J. B. (2004). Family mediation research: is there empirical support for the field?, *Conflict Resolution Quarterly*, 22(1-2), 3-35.

Kışlak-Tutarel, Ş. ve Çabukça, F. (2002 Nisan-Haziran). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum*, 35-41.

Kocadere, M. (1995). İyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, ABD. İzmir. (YÖK Tez No: 44542)

Koçyıldırım, G. (2010). Sosyal hizmet bakış açısıyla çocuk teslimine ve çocukla kişisel ilişki kurulmasına dair ilamların icrası uygulamaları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD. Ankara. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir (Tez No: 265214)

Korkut, Y. (2003). Bir Geçiş Krizi Olarak Boşanma. *İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 23 (1), 99-112

Korur, S. (2003). Kadına yönelik şiddete adli tıp açısından yaklaşım. *Kadına Yönelik Şiddet ve Hekim Sempozyumu*, 85-94.

Larson, J. H, Holman, T. B. ve Busby, D. M. (1989). PREPARation for marriage (PREP-M). Provo, UT: Marriage Study Consortium.

Larson, J. H. ve Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and Stability. *Family Relations*, 43, 228-237.

Markman, H. J., Stanley, S. M. ve Storaasli, R.D. (1988). Prevention of marital distress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 210-217.

Mathelin, C. (2009). Freud'a ne yaptık da çocuklarımız böyle oldu? (E. Gültekin, Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi. (Orijinal basım tarihi 2000)

Nar, Ercan (2006). Beni anlayın. İstanbul: Babıâli Kültür Yayınları.

Onur, B. (2000). Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik-Yaşlılık- Ölüm (5. Baskı). Ankara: İmge Yayınları.

Osmond, M. W. (1977). Marital organization in low-income families: A cross-race comparison. *International Sociology of The Family*, 7, 143-156.

Özbesler, C. (2007). Klinik perspektiften koruyucu aile hizmetleri *Sağlık ve Toplum Dergisi*. Sayı 2. <http://www.ssyv.org.tr/sdetay.asp?did=110>.

Özdemir, P. (2013). Boşanma Sürecindeki Çiftlerin Sorun Çözme Becerilerinin İncelenmesi (Ordu ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Özgülven, İ. E. (2000). Evlilik ve aile terapisi. Ankara: PDREM Yayınları.

Özgülven, İ.E. (2001). Kişiler arası iletişim: Ailede iletişim ve yaşam. Ankara: PDREM Yayınları.

Özkan, Z. (1989). Türkiye’de boşanmaların sebep ve sonuçları. Yayınlanmamış doktora tezi. M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. (YÖK Tez No: 7556)

Öztürk, O. (2004). Ruh sağlığı ve bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.

Öztürk, S. (2006). Anne babası boşanmış 9-13 yaşları arasındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı düzeyleri ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD. İzmir. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 190504)

Öztürk, M. (2008). Boşanmış ailelerde çocuk. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Özğurlu, K. (1990). Evlilik raporu. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Özğurlu, K. (1985). Evlilik Raporu. 1. Basım. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Parmaksızoğlu, A. (2011). Aile içi şiddet mağduru olup boşanma sürecinde bulunan kadınlarda travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili özellikler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 288971)

Polat, D. (2012). boşanma aşamasındaki bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma iletişim tarzları ve sosyal destek sistemlerinin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi Ve Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans Tez Önerisi. S,101

Polat, O. (2001). Çocuk ve şiddet. İstanbul: DER Yayınları.

Polat, U.G. (2011). Görev odaklı yaklaşım: Sosyal hizmet için bir uygulama modeli. Toplum ve Sosyal Hizmet, 22(1), 133-146.

Pryor, J. ve Rodgers, B. (2011). Değişen ailelerde çocuklar. (İ.E. Köksaldı, Çev.). İstanbul: Doruk Yayınevi. (Orijinal basım tarihi 2011)

Rathus, L., Nevid, J. S. ve Rathus, S. A. (1998). Human sexuality in a world of diverse. Boston: Allyn and Bacon.

Robinson, L. C. ve Blanton, P. W. (1993). Marital strengths in enduring marriages. Family Relations, 42(1), 38-45.

Ross, J. H. (1977). The development and evaluation of a group pre-marital counseling

workshop. Doktora tezi. Northorn Colorada Üniversitesi, USA.

Sanay, E. (1990). Türk Ailesinin Yapısı. TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Türkiye Aile Yılı. Ankara: Türkiye Aile Yılı.

Satir, V. (2001). İnsan yaratmak. (S. Yeniçeri, Çev.). Beyaz Yayınları, İstanbul. (Orijinal basım tarihi 1988)

Sheafor, B. W. ve Horejsi, C.R. (2003). Techniques and guidelines for social work practice. Boston: Allyn and Bacon Pub.

Stahmann, R. F.ve Hiebert, W. J. (1997). Premarital counseling: The professional's handbook. New York: Lexington Books.

Sönmez,D.(2012). Boşanma Sürecindeki Çiftlerin Otomatik Düşünceleri İle Aile Ve Evliliğe İlişkin İnançlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Anabilim Dalı.

Sprecher, S., Cate, R. and Levin, I. (1998) "Parental divorce and young adults beliefs about love", Journal of Divorce and Marriage, 28 (4) 21-35.

Sucu, İ. (2007). Boşanmış kadınların boşanma nedenleri ve boşanma sonrası toplumsal kabulleri (Sakarya ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD. Sakarya. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir. (Tez No: 210608)

Şen, B. (2007). Savunma mekanizmaları. Yüksek lisans projesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, Konya.

Şen, B. (2009). Evlenmek üzere başvuruda bulunan bir grup nişanlı çiftin evlilik ve 'evlilik öncesi çift eğitimi'ne ilişkin bilgi, görüş ve değerlendirmeleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD. Ankara. (YÖK Tez No: 258407)

Şenel, H. G. (2004). Eş seçim kararı. Evlilik okulu. H. Yavuzer (Ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tan, O. (2009). Depresyon ve belirtileri. www.mcatürk.com. (30.05.2012).

Tanner, E. R. (1969). Change in role expectation and value consensus in engaged couples resulting from the interpersonal game and group premarital counseling. Doktora tezi. Brigham Young Üniversitesi, USA. ProQuest Digital Dissertations veri tabanından incelenmiştir. (UMI Number: 70-4715)

Tarhan, N. (2007). Evlilik psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları.

Tekeli, Ş. (1993). Kadın bakış açısından kadınlar. İstanbul, İletişim Yayınları.

Tekelioğlu, T. (2010). Herşeye rağmen ikimiz. İstanbul: Turkuvaz kitap.

Thayer, S. E. ve Zimmerman, J. (2003). Ayrılanlar için çocuk bakımı. (Ü. Türkoğulları, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınevi. (Orijinal basım tarihi 2001).

Timur, S. 1972. Türkiye’de aile yapısı. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 234 s., Ankara.

Turan, N. (1999). Sosyal kişisel çalışma. V. Duyan (Ed.). Ankara: Aydınlar Matbaacılık.

Turan, Ö. (2004). Boşanmış ailede yetişen gençlerin evlilikten beklentileri üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD. Ankara. (YÖK Tez No: 144113).

Tuzcuoğlu, N. (1994).Boşanmanın yarattığı güçlüklerle mücadelede ebeveyn ve çocuklara yardım etme. Eğitim Bilimleri Dergisi, 6, 255-264.

Türkaslan, N. (2007). Boşlanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Başetme Yolları. Aile ve Toplum Dergisi, 9 (3), 99-108.

Türkçe Sözlük. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu. 13. Baskı

Türkiye İstatistik Kurumu. (2011). Adalet İstatistikleri 2010. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). Evlenme istatistikleri. Ankara: TÜİK.

Uçar, O. (2011) İzmir Aile Mahkemelerinde Boşanma Davası Görülen Kadınların Eş Şiddetine Maruz Kalma Durumu. Yüksek lisans tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , İzmir.

Uyar, S. (1999). Boşanmış bireylerin evlilik süreci ve bugüne ilişkin psikolojik sorunları üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. GATA. Ankara. YÖK tez tarama tabanından incelenmiştir (Tez No: 86876).

Ünal, E. (1996). Evlilik adaylarının eş seçim ölçütleri ve İzmir’de verilen evlilik danışmanlığı hizmetleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. 9 Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ünal, G. (2005). Aile içi şiddet. Aile ve Toplum Eğitimi – Kültür ve Araştırma Dergisi, 2(7), 85-93.

Ünlü, S. (1993). Aile Yapısı ve İlişkileri. 12.10.2009, [http:// books.google.com](http://books.google.com).

Vande Kamp, H. (1985). Mate selection and marriage. Teaching of Psychology, 12(3), 161- 164.

Vannoy-Hiller, D. ve Philliber, W. W. (1989). Equal partners successful women in marriage. California.

Vatandaş, C. (2012). Sekam Araştırması Bağlamında Türkiye’de Aile Yapısı Ve Problemleri,Savrulan Dünyada Aile Sempozyumu(Sorunlar-İmkanlar-Çözümler). Sekam, İstanbul, 49-101.

Whyte, L. K. (1990). Determinants of divorce: A review of research in the eighties. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 904-912.

Williams, L. M, Riley L. A. ve Risch, G. S. (1999). An empirical approach to designing marriage preparation programs. *The American Journal of Therapy*, 27, 271-283.

Wood, N. S. ve Stroup, H. W. (1990). Family systems in premarital counseling. *Pastoral Psychology*, 39(2), 111-119.

Yarış F, Savran MB, Birincioğlu İ, Kartı D.Trabzon'da Aile İçi Şiddete Uğrayan Kadınların Savcılık Kayıtlarının Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 2002; 7(2): 51-55

Yavuzer, H. (2000) Ana, Baba ve Çocuk. İstanbul:Remzi Kitabevi. Yavuzer, H.(2002). Çocuk Psikolojisi.İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H.(2009). Evlilik Okulu.İstanbul:Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H., Baltaş, Z., Baltaş, A., Konuk, E., Köknel, Ö., Razon, N.Navaro, L. (2003). Ana-baba okulu. Ankara: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2003). Çocuğu tanımak ve anlamak. İstanbul: Remzi Yayınevi.

Yavuzer, H. (2004). Ana-baba ve çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2007). Resimleriyle çocuk: Resimleriyle çocuğu tanımak. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yeşilyaprak, B. (2000). Eğitimde rehberlik hizmetleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, İ. (1993). Evli bireylerin uyumdüzeni. *3P Psikiyatri,Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 1(3), 249-257.

Yıldırım, A. ve Őimřek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldız, A.S. (1997). Çalışan Evli Bireylerin Aile Fonksiyonları ve İş Tatmini Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yörükoğlu, A. (1997). Aile ve çocuk. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2004). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yörükoğlu, A. (1997). Aile ve çocuk. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2004). Çocuk ruh sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

- 1- Boşanma davasını açan birey: K: E:
- 2- Yaş: K: E:
- 3- Eşler arasındaki yaş farkı:
- 4- Eşler arasındaki anlaşmazlıkların hangi yıl başladığı:
 - 1- İlk yıl içinde
 - 2- 1 ve 3 yıllık sürede
 - 3- 3 ve 5 yıl arasında
 - 4- diğer
- 5- Kaç yıl evli kaldığı:
- 6- Eğitim durumu:
 - 1- Okur yazar değil
 - 2- Okur yazar
 - 3- İlkokul mezunu
 - 4- Ortaokul mezunu
 - 5- Lise mezunu
 - 6- Yüksekokul/Üniversite mezunu
- 7- Mesleği : K: E:
- 8- Aylık geliri: K: E:
- 9- Çiftin nasıl evlendiği:
 - 1- görücü usulü
 - 2- Flört usulü
 - 3- İnternette tanışma
 - 4- kaçarak
- 10- Çiftin çocuk sayısı:
- 11- Çiftin yaşadığı yer (il, ilçe, köy):
- 12- Çiftin boşanmadan önce oturduğu ev (ayrı müstakil ev, ayrı apartman dairesi, ayrı gecekond, kayınvalide ve kayınpederle aynı ev, vb.):
- 13- Çiftin beraber yaşadığı insanlar:
- 14- Eşlerde sigara kullanımı olup olmadığı: K: E:
- 15- Eşlerde alkol kullanımı olup olmadığı: K: E:
- 16- Eşlerde madde kullanımı olup olmadığı: K: E:
- 17- Eşlerin kaçınıcı evlilikleri : K: E:
- 18- Eşlerden birinin intihar teşebbüsünde bulunup bulunmadığı:
K: E:
- 19- Eşlerden veya ailesinden birinin madde kullanıp kullanmadığı:
K- E- Aile
- 20- Eşlerden birinin kronik hastalığı olup olmadığı :
1- Kadın 2- Erkek
- 21- Eşlerden birinin psikiyatrik hastalığı olup olmadığı :
K: E:
- 22- Eşlerden birinin boşanmadan önce tedavi alıp almadığı:
K: E:
- 23- Evliliğin bitmesine hastalığın etkisi var mı yok mu:
1- Evet 2- Hayır
- 24- Eşler arasında fiziksel şiddet olup olmadığı:
1- Evet 2- Hayır
- 25- Eşlerin şiddeti kimden gördüğü:
1- Kocasını 2- Karısını 3- Kayınbabası 4- Kayınvalidesi
5- Kayını 6- diğer (ayrıntılı yazınız)
- 26- Eşler arasında fiziksel şiddetin sıklığı :

- 1- Haftada 2-Ayda 3-Yılda
- 27- Eşlerden çocuğa fiziksel şiddet uygulayan olup olmadığı:
K: E:
- 28- Eşlerden birinin cinsel yönden şiddete maruz kalıp kalmadığı:
K: E:
- 29- İnfertilitenin boşanma üzerine etkisi:
1- Evet 2- Hayır
- 30- Boşanma nedenleri:
1- şiddetli geçimsizlik (fikren ve ruhen uyumsuzluk) 2- Eş kandırma (aldatma) 3- aile içi şiddet 4- ekonomik nedenler 5- kayınvalide problemi 6-psikiyatrik ya da cinsel sorunlar
- 31- Telefonun boşanma üzerine etkisi olup olmadığı: 1- var 2-yok
- 32- İnternetin boşanma üzerine etkisi olup olmadığı: 1- var 2-yok
- 33- Boşanma sonrası nafaka bağlanıp bağlanmadığı ve miktarı:

